

P OSTAFORDULT V VAL

Aki tud, segítsen! Tisztelt Szerkesztőség!

Horváth Mónika vagyok és egy nagyon nagy

Címlapon:
LD Archívum

**ROMA
LAP**
Megjelenik
havonta

a Magyarországi Nemzeti
és Etnikai Kisebbségi
Közalapítvány
támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási
és Továbbképzési
Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: lungodrom@axelero.hu
Internetcím:
www.lungodrom.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő:
Gudmon Andrásné

Munkatársak:
Hegedűs Sándor,
Józsa Zoltán, Lukács Ilona,
Nyári Gyula

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár:
Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
KARCAGI NYOMDA KFT.
Felelős vezető:
Tankó Csaba
ügyvezető igazgató
ISSN 1216-982X

kéréssel fordulok önökhöz. Itt Bodroghalomban nincs cigány kisebbségi önkormányzat, hogy ha valami gondunk van, hozzájuk fordulhatnánk. Ha az önkormányzathoz fordulok anyagi segítségért, akkor azt mondják, nincs rá keret. Pedig 13 éve lakom itt. Az, hogy

leírom a sok problémámat, sok időbe telne. 5 gyereket nevelek, nagyon nehéz körülmények között élünk. A legnagyobb lányom most kezdte a szakközépiskolát. Egy gyerekem magán tanuló, mivel itt nincsen kisegítő iskola. Egy fiam iskolás, a másik óvodás, a leg-

kisebbik 5 hónapos. Jön a tél, tűzifánk és téli ruhaneműnk nincs, mivel az iskola és az óvoda minden pénzemet elvitte. A családpótlékból és a gyermekvédelmi támogatásból élünk, az nagyon kevés. Nem tudok kihez fordulni csak önökhöz, ezért kérem önöket, ha tudnak, akkor segítsenek téli ruhaneműben és valamennyi pénzben, hogy tűzifát tudjak venni.

Előre is nagyon szépen
köszönöm
Horváth Mónika

Cím a Szerkesztőségben

Tisztelt Szerkesztőség!

Hulladékgyűjtő tanfolyam Fejér megyében!

A Lepsényi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke **Nikolics Zsolt**, s ügyintézője **Nikolics Edina** azt a célt tűztük ki, hogy hogyan tudnánk segíteni az itt élő Fejér megyei, fiatal romákon. Mi lenne az, ami életre szólóan hasznos munkavégzés lenne számukra.

Arra a döntésre jutottunk, hogy Hulladékgyűjtő tanfolyamot indítunk. A tanfolyamra 21 fő roma származású fiatal jár. Mi is és a tanulók is hasznosnak tartjuk a tanfolyamot, mivel a mi megyénkben 95% ezzel foglalkozik (hulladékgyűjtéssel).

A hulladékgyűjtő tanfolyamot mi indítottuk el először a megyénkben. A tanulókat OKJ-s bizonyítvány fogja feljogosítani a hulladékgyűjtésre.

Tisztelettel:
Nikolics Zsolt, CKÖ elnök
Lepsény

**Kellemes karácsonyi ünnepeket
és eredményekben gazdag,
boldog új évet kívánunk
kedves olvasóinknak!**
Baxtalo krechuno!
Baxtalo nyevo bers!

Szécsi Magda

XXI. századi imádság

Uram! Minden és mindenki aki a földre születik, benned születik és általad, a szabadválasztás ajándékával. Én dönthetek utamról, én okozok magamnak szenvedést vagy boldogságot. Se téged Uram, se másokat nem okolhatok, ha elessek, ha rossz utat választok a jó helyett. Segíts nekem mégis Uram, hogy minden körülmények között a jót, az építőt, a teremtőt válasszam a magam és a másik ember örömére. Add, hogy ne ítéljem meg a bűnösöket és ne becsüljem többre a vétlen embert, mint a vétkezőt, mert te mondtad Uram, hogy a bűnös, ha sokszor hibázik is, mégis előbbre jut a fejlődés szempontjából, mint azok, kik tunyatétlenségben egyre csak az erénynek élnek pusztán azért, mert nem mernek a szívük szerint cselekedni. Tudom Uram, hogy a gyávaság az erénynek leghívebb őre: engednem kell, hogy minden ember cselekedjen úgy, ahogy jónak látja... De a rosszat nem nézhetem tétlenül. Benned hinni Uram, annyit tesz, mint látni, hogy az életnek van értelme! Bocsáss meg, ha néha nem hiszek eléggé, ilyenkor fáj az élet, ilyenkor vagyok magányos, tévelygő lélek, de mindig vissza találok hozzád: elfogadva magamat, s magamban téged...

Jaj, Uram! Úgy szégyellem, hogy mindig csak kérek tőled, de mondd, kitől kérjek? Te vagy a mindenható! Ezért száll feléd megszámálhatatlan ima, s még azok is a nevedet sóhajtják karácsonykor, akik nem hisznek benned. Bocsájtss meg rosszindulatukat, gyávaságukat, megalkuvásaikat, irigységüket, öngyűlöletüket és vágyaikat. Vágyaikat a mérhetetlen gazdagságra, a lélekpusztító hatalomra, a tiltott kőjre, a közönyös semmittevésre, az olcsó hírnévre, az elérhetetlen halhatatlanságra, és bőrük színének megváltoztatására. Mert ilyen is van Uram, félelem szülte vágy ez, ne haragudj rájuk! Tudod, cigánynak lenni nem lett könnyebb, de zsidónak, magyarnak, lengyelnek, örménynek, oroszoknak, németnek és albánnak sem könnyű lenni. A sors úgy csapódik rájuk is, ahogy ránk.

De, Uram, hajsza! Nyíval több szeretettel fordulj felénk, cigányok felé, mert mi csak most kezdtük el szeretni és tisztelni önmagunkat, és még nagyon az elején tartunk... Önbizalmunk nehezen fényesedik a

rászórt fájó és rossz szavaktól, amik csak azért hathattak, mert tegnap elhittük mi magunk is, ahogy elhitték elődeink, őseink is...

Add Uram, hogy csak a jó gondolatok verjenek tanyát bennünk, és süketek maradhassunk a negatív érzéseket szülő, jövőnket elpusztítani akaró szavakra. És Uram! Uram! Jaj, Uram! Véd meg a gyerekeket! Ne rakják kukába, lépcsőházba, padra, sínekre őket! Ne csapják falhoz a fejüket, ne égessék el őket, ne csomagolják nejlon zacskóba még anyaméhtől gőzölgő testüket, ne dobják emésztőgödörbe, szeméttelp mocska közé őket! Ne szurkálják késsel, ne bántsák ököllel, agyat tépő üvöltéssel őket! Ne engedd, hogy beteglelkű emberek kedvüket leljék gyenge testükben!

Könyörgöm Uram! Csak annak adj gyereket, aki megérett erre, aki tisztában van azzal, hogy az emberiség lelkét bíztad rá minden egyes gyerekkel, és önmagadat. És vigyázz a gyámoltalan öregekre, betegekre, az állatokra, és add, hogy soha ne pusztuljanak el a növények a földön.

Uram, állítsd meg a világ elpusztítására törekvőket, a tébolyult felelőtleneket! Tedd hatástalanná a gyilkos rakétákat, az atomot, a biológiai fegyvereket, ha az élet ellen irányítják őket. Tedd némává a népeket egymás ellen uszítókat! Bénává az embereken kísérletezőket!

Uram, adj igaz szót politikusaink szájába, világos, teremő gondolatokat a fejükbe, szeretet a szívükbe. Add Uram, hogy ne higgyünk az olyan eszmékben, amelyek nem a befelé forduló, lelkiismeret tiszta útját hirdetik. Add Uram, hogy minden ember számára tudatossá váljon az öntudat szabad akarata, hogy védekezni tudjanak a kiszolgáltatottság ellen és maguk választhassák meg a megválaszthatót... Uram, ez az imádság azonos velem: Ne vedd el tőlem se a jó, se a rossz emlékeimet, mert ezek által vagyok az, aki vagyok...

Add Uram, hogy minden ember a földön és minden nép azonos maradhasson önmagával... Ámen.

Fotó: Romaweb

EMLÉKMŰVET AVATTAK PÉCSETT

♦ Holokauszt emlékművet állítottak a második világháborúban elhurcolt romák tiszteletére Pécsen. *Horváth Zoltán Jenő* mohácsi szobrászművész cararrai márványból készült alkotását *Dr. Göncz Kinga*, ifjúsági, családjogi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter leplezte le kedden. "Minden ember kötelessége fellépni, hangját hallatni a kirekesztés minden formája ellen" - mondta a két méter magas, krematóriumkéményt és kürtőjéből kinyúló kezeket ábrázoló emlékmű leplezésekor *Dr. Göncz Kinga*.

ROMA TELEPEK KÖRNYEZETI ÁRTALMAINAK CSÖKKENTÉSE

♦ Újra benyújtotta pályázatát a romatelepek környezeti ártalmainak csökkentését célzó programra a városban működő cigány kisebbségi önkormányzat. A helyhatóság először múlt év őszén nyerte el a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium 900 ezer forintos támogatását, amelyből idén tavasszal tíz közhasznú munkás végezte el a túrkevei Bihartelep rendbetételét. Amennyiben a tárca idén is kedvezően bírálja el a beadványt, úgy az igényelt 3 millió forintból – ugyancsak helybeli állástalan romák foglalkoztatásával – mintegy 300 méternyi járda épülhet majd a területen.

KIVIZGÁLTÁK A SZÜLÉS ÜGYÉT

♦ A karcagi Kátai Gábor Kórházban októberben lezá-

rult a szeptember 8-i, kunhegyesi roma asszony születésével kapcsolatos vizsgálat (a beöntés után a szülőszoba végében szült meg a kismama). A kórház álláspontja szerint a dokumentumokból egyértelműen kiderül, hogy szakmai mulasztás nem történt, az anya végig felügyelet alatt volt. Az ügyet októberben a képviselő-testület is foglalkozott, a napokban pedig az önkormányzat egészségügyi bizottsága meghallgatta az ügyben érintett orvost és a kórház vezetőjét. A bizottság is azt állapította meg, hogy nem történt szakmai mulasztás. Az orvos állítólagos rasszista kijelentése nem volt a vizsgálat tárgya, hiszen a sértett a mai napig nem tett ez irányú feljelentést.

BIZOTTSÁG A ROMA INTEGRÁCIÓÉRT

♦ Romaügyi integrációs bizottság alakult Szolnokon. A

szakmai szervezet a készülő integrációs program kidolgozásába is bekapcsolódik. Hónapok óta készül az önkormányzat roma integrációs programja. A testületbe meghívást kap minden, a cigányság problémáival a napi munkája során szembesülő szervezet. A munkaiügyi szakemberek, pedagógusok, családsegítők mellett számítanak a különböző roma szervezetekre is. A bizottság véleményt formál valamennyi, a romákat érintő kérdésben és javaslatokat is megfogalmaz majd a közgyűlésnek. Tagjai munkájukat tiszteltidő nélkül végzik.

ESÉLYT A DEMOKRÁCIÁÉRT

♦ Minisztériumi roma referensekkel „Esélyt a demokráciáért” címmel közeletről képzést tartott a Borsod megyei Szendrőládon a Bhim Rao Egyesület a helyi kisebbségi önkormányzattal közösen. A pénteken ren-

dezett fórum alkalmával a minisztériumok képviselői tájékoztatást adtak az elmúlt években, illetve a következő két évre vonatkozó, romákat és hátrányos helyzetben élő embereket segítő pályázati lehetőségekről, illetve beszámoltak a szaktárcák céltevékenységéről. *Káló Károly* egyesületi elnök, és *Pusi Elemér*, a helyi kisebbségi önkormányzat vezetőjének közlése szerint a jövőben rendszeresen tartanak hasonló fórumokat.

ÉRETTSÉGI ELŐKÉSZÍTŐ

♦ Érettségi (felvételi) előkészítő tanfolyamot szervezett a Belügyminisztérium, a Rendőrtiszti Főiskola a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézzel közösen olyan középiskolás vagy korábban érettségizett cigány származású fiatalok számára, akik a rendőrség, a határőrség, a tűzoltóság és a katasztrófa-elhárítás szervezeteinél, valamint a belügyi szervek állományában szeretnének elhelyezkedni. A tanfolyamra több mint 90 fiatal jelentkezett.

ROMA JOGVÉDŐ SZERVEZETEK SZAKMAI FÓRUMA

♦ Magyarország eddigi legnagyobb roma jogvédelmi fóruma kezdődött a Nemzeti és Etnikai Jogvédő Iroda (NEKI) szervezésében a budapesti Benczúr Szálloda konferenciatermében. A rendezvény célja, hogy a romák társadalmi megkülönböztetése ellen fellépő szervezetek ismertessék tevékenységüket, kicseréljék tapasztalataikat, illetve megfogalmazzák javaslataikat és ajánlásait a kormányzat és jogalkotó szervezetei felé. A konferenciával egybekötött fórumot *Göncz Kinga* ifjúsági, családjogi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter és *Teleki László* roma ügyekért felelős politikai államtitkár nyitották meg rövid előadással.

PÁLYÁZAT AZ ERIO ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓI POSZTJÁRA

♦♦ Ügyvezető igazgatót keres a brüsszeli Európai Roma Információs Iroda. Az ERIO egy 2003-ban létrehozott kormányon kívüli szervezet, mely az EU-intézményekben folytatott lobb- és jogvédelmi tevékenységgel a romák teljeskörű részvételét segíti elő az Európai Unió politikai és mindennapi életében.

NEMZETKÖZI KONFERENCIA A ROMÁK POLITIKAI RÉSZVÉTELÉRŐL

♦♦ A német Friedrich-Ebert Alapítvány macedóniai irodája kétnapos konferenciát szervezett a romák politikai szerepvállalásának jelenlegi helyzetéről, illetve a jövő lehetőségeiről, kihívásairól. Ezt az eseményt azon dialógus folytatásának is szánták, melyet az EU-n „belüli” és „külső” szociáldemokrata politikusok kezdeményeztek két éve, egy budapesti, hasonló esemény alkalmából. A konferencia résztvevői voltak többek között *Jan Marinus Wiersma*, az európai szocialista párt alelnöke, *Nezdet Mustafa*, a macedóniai romák egyesült pártjának elnöke, parlamenti képviselő, *Rudko Kawczynski*, az ERTF ideiglenes elnöke, *Miranda Vuolasranta*, az ET romaügyi tanácsadója is.

ÁLLÁSFOGLALÁS A KISEBBSÉGI TÖRVÉNYMÓDOSÍTÁSRÓL

♦♦ Az országos önkormányzatok egyértelműen állást foglaltak a tekintetben, hogy a kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló T/9126. számú törvényjavaslat „elfogadása a legfontosabb, míg a választói névjegyzék bevezetése csak másodlagos dolog”, és az ezzel kapcsolat-

ban felmerülő aggályokra áthidaló megoldásokat dolgoznak majd ki.

RENDŐRSÉGI VIZSGÁLAT MIATT KÉSİK A MACIKA ÖSZTÖNDÍJAK KIFIZETÉSE

♦♦ Harmincegyezer diák egyelőre hiába várja a Magyarországi Cigányokért Közalapítványtól (MACIKA) az ösztöndíját, mert a szervezet vizsgálatot indított az egyik televízióban bemutatott, rejtett kamerás felvétel miatt – a nem roma pályázók felderítésére és kizárására. Így a jelentkezőknek újra be kell nyújtaniuk ajánlásait. A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány (MACIKA) minden évben ösztöndíj-pályázatot ír ki roma diákoknak, akik általános iskolában, gimnáziumban vagy valamilyen felsőoktatási intézményben tanulnak. Az idei pályázatokra idén harmincegyezer diák pályázott ösztöndíjra. Felmerült azonban a lehetősége annak, hogy nem romák is pályáztak. Az egyik televíziós műsorban ugyanis látható volt egy egyetemen készült, rejtett kamerás felvétel, ahol nem roma diákok arról beszéltek: hogyan lehet jogtalanul ösztöndíjhoz jutni a közalapítványnál. A szabálytalanságok felderítésére a kuratórium megerősítést kér a pályázóktól, ezért újra be kell nyújtani a diákoknak a roma civil szervezetektől illetve a roma kisebbségi önkormányzatoktól kapott ajánlásokat. A MACIKA irodaigazgatója a Roma Sajtóközpontnak elmondta: a jogtalan pályázók ellen a budapesti és több megyei rendőr-főkapitányság is nyomoz, titkosszolgálati eszközökkel. **Dr. Lázók Anikó** hozzátette: az első kifizetések így leghamarabb csak január 15-e után történnek.

A PÁRBAJ HANGJAI

♦♦ Kezdetét vette a nemzetközi prímásverseny, amelyre közel harmincan jelentkeztek. A november 18-án megrendezett válogatóból azon-

ban csak tizennégy versenyző, közöttük a japán hegedűművész és a holland hegedűs jutott tovább a november 28-i elődöntőbe.

SIKERESEN ZÁRULT AZ IDEI ERDŐMŰVELÉSI KÖZMUNKAPROGRAM

♦♦ Ezernél is több hátrányos helyzetű, tartós munkanélküli – kb. 80% roma származású – jutott ideiglenes munkalehetőséghez a most befejeződött erdőművelési közmunkaprogramban. Borsodban több száz munkás tisztította az erdei sátautakat, tette rendbe az erdők pihenőhelyeit. **Csizmár Gábor** foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter, **Német Imre** földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter és **Mészáros Tamás**, az ÁPV Rt. elnöke sajtótájékoztatójukon sikeresnek értékelték a programot és kifejtették, a jövő évben mindenképpen folytatását tervezik, az ideinél magasabb támogatási összeggel.

ROMA FIÚKAT KERESNEK FILMSZEREPRE

♦♦ Egy Budapest hetedik kerületében játszódó, roma-zsidó barátságról, a kerületben élő etnikai és vallási kisebbségek együttéléséről szóló játékfilmhez keresnek roma fiúszereplőket. Azok jelentkezését várják, akiknek „jó dumájuk van” – rappelni kell a filmben – és szívesen szerepelnének. Jelentkezni lehet peterf@index.hu e-mail címen.

TELEPFELMÉRÉS

♦♦ Magyarország 14 megyéjéből összesen 667 telepet mért föl a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium szakmai irányításával a Debreceni Egyetem Orvos és Egészségtudományi Centruma Népegészségügyi Iskolája. A 2001. februárja és 2004. novembere közötti időszakban végzett egységes elvek alapján történt felmérés szerint a legtöbb telepet Bács-Kiskun-, Borsod-Abaúj-Zemplén-,

Tolna-, Zala- és Hajdú-Bihar-megyékben azonosították. A kutatásra azért volt szükség, mert a kilencvenes évek közepén kizárólag építészeti szakmai szempontok szerint készült országos felmérés hogy hol és hány telep van hazánkban és feltérképezték a telepeken és telepszerű lakóhelyen élők környezetegészségügyi problémáit is.

KITÖRNEK A GETTÓBÓL

♦♦ Lepusztult utcarészek, hangos összeszólalkozások, az autóból dühöngő zene, bandák, korrupciós ügyek... Kínaiak, arabok, roma és nem roma családok kálváriája fémjelzi a Nyőcker című animációs rajzfilmet, melynek december 9-én lesz a premijere a mozikban. A legendás kerület mesebeli tükörpépet felhasználva a rendezőnek és a producernek nem titkolatlan az a szándékuk, hogy társadalmunk koncentrált problémáival humorosan szembesítsenek bennünket.

LETARTÓZTATÁSOK ROMA KÁRPÓTLÁS ÜGYBEN

♦♦ A Győr Városi Bíróság letartóztatta H. Attilát, a győri Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökhelyettesét és B. Józsefet, a Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökét. A tizenegy gyanúsítottból így összesen hárman vannak előzetes letartóztatásban és további két személy ellen adtak ki – az egyikük ellen nemzetközi – elfogatóparancsot. A gyanúsítás szerint a letartóztatottak üzlet-szerűen elkövetett csalást és többszöri magánokirat-hamisítást követtek el. A gyanú szerint ismeretlenek jogosulatlanul vettek fel olyan összegeket, melyeket az Osztályi Kárpótlási Alap az Ausztriában kényszermunkát végzett magyarországi romáknak szánt, kárpótlásként.

Az Új Néplap, a Romaweb, és az RSK cikkei alapján összeállította Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

Telepfelszámolás

• Májusban jár le a magyar kormány tíz és fél milliárd forintos hitelkérelmének elbírálási ideje, ekkor derül ki, megkapja-e a kormányzat az Európai Tanács Fejlesztési Bankjától a cigánytelepek felszámolására igényelt összeget. A felszámolást koordináló Esélyegyenlőségi Kormányhivatal szerint, ha nem érkezik meg a hitel, csak modellprogramként indulhat el a telepfelszámolás. Arra vonatkozóan csak becslések vannak, hány roma él lehetetlen körülmények között Magyarországon. Az Europress által megkérdezett vezetők 40 és 100 ezer közé teszik azok számát, akik a nyomortelepeken élnek, csatorna, víz, gáz, villany nélkül, maguk által tákolt viskókban. (március-április)

nek elmondta, hogy „a Közalapítvány egészének költségvetési támogatása csökkent, ehhez mérten csökkenteni kellett minden pályázati típusnak a támogatását is.” A 4 roma lap támogatására 27 millió forint volt. A Világunk és az Amaro Drom 10–10 millió forint támogatást kapott, a Lungo Drom 5 millió, a Kethano Drom 2 milliót. (március-április)

Új vezetők

• Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal Roma Integrációs igazgatósága vezetői posztjára kiírt pályázat eredményeként **dr. Ürmös Andort**, az Esélyegyenlőségi, Szociális és Családügyi Minisztérium főosztályvezető helyettesét választották. Helyettese **Solymosi Imre** lesz. Az új vezető a jogérvényesítő és az antidiszkrimináció tevékenységet tartja elsődleges feladatának. (március-április)

Roma miniszteri biztos a kultusz minisztériumnál is

• Az oktatási minisztérium után a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumában is roma miniszteri biztost neveztek ki február 15-ei hatállyal. **Kállai Katalin** több diplomás, humánpolitikus, politológus Phd. hallgató. Kinevezéséig a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal főtanácsosa volt. (március-április)

Kilenc ország, egy cél

• Másodszor ülésezett április elején a kilenc ország részvételével 2005-ben induló Roma Évtized Program kidolgozásáért felelős nemzetközi bizottság. A Roma Integráció Évtizede programban résztvevő országok romapolitikájának megismerése volt a Nemzetközi Irányító Bizottság ülésének fő célja. **Kiss Róbert**, az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal elnöke az ülés után közölte, feladatuk annak feltérképezése, hogy az európai cigányság felzárkóztatását célzó programban részt vevő országok eddig mit tettek a romák integrációjáért. A program 2005 januárjában indul. A magyar munkacsoportban az OCÖ, a Roma Polgárjogi Alapítvány, a Lungo Drom, az Ombudsmani hivatal, a Külügyminisztérium, a Központi Statisztikai Hivatal, valamint a szakminisztériumok vesznek részt. A program a „kilenc ország, négy priorítás, egy cél” mondattal jellemezhető. A négy fő cél: az oktatás, a lakhatási feltételek, az egészségügyi ellátás és a foglalkoztatás körülményeinek javítása. (március-április)

Kevesebb pénz jutott a kisebbségi lapokra

• Negyedével csökkentette a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány a kisebbségi lapoknak nyújtott anyagi támogatást. **Heizer Antal**, a Közalapítvány elnöke az MTI-

Elismerések március 15-e alkalmából

• Március 15-én, a Magyar Sajtó Napján **Farkas Kálmán**, lapunk főmunkatársa a Magyar Sajtó Házának Mikszáth termében vehette át a MÚOSZ Aranytoll kitüntetését, mely díjat a több évtizeden keresztül érdemes és kiemelkedő munkát végzett zszurnaliszták

számára alapították és életműdíjként ítélik oda az arra legérdemesebbeknek. **Varga Ilona**, a Cigány Félóra szerkesztő-riportere az újságírók számára adható legmagasabb szakmai kitüntetés, a

Tácsics Mihály-díjat kapta. **Nyári Gyula** fotóművész a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét vehette át **Hiller István** kulturálisminisztertől. (március-április)

Romák az Unióban

• A roma társadalom az európai uniós csatlakozás vesztese – jelentette ki **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, a Fidesz parlamenti képviselője Zalaegerszegen. A cigányság integrációjával foglalkozó konferencián **Vajda László**, a Lungo Drom Zala megyei elnöke kijelentette: a romák egyre inkább úgy érzik, hogy a kormány nem tett semmit felemelkedésük, esélyegyenlőségük megteremtése érdekében és az uniós csatlakozásra sem készítette fel őket. (május)

Csatka

• A csatka kegytemplomban helyezték el azt a fakeresztet, amelyet a múlt év novemberében egy roma küldöttség vitt az örök városba, s **II. János Pál** pápa áldott meg Rómában. **Keresztes Szilárd** görögkatolikus püspök szabadtéri misét celebrált a Csatkai kegyhelyen. A kereszt végleges helye az a kápolna lesz, amelynek alapkövét a közeli tisztáson helyezték el. (június)

Kártérítés

a Zámolyról elmenekült romáknak

• A Legfelsőbb Bíróság fejenként százezer forintos kártérítést ítél meg hat Franciaországban menedékkjogot nyert zámolyi roma családnak. A jogerős bírói döntés szerint a helyi önkormányzat jogellenesen bontotta le a családok házait két éve. (július)

Eltemették Wolfart Jánost

• Családtagjai, barátai és munkatársai búcsúztak június 17-én a Farkasréti Temetőben **Wolfart Jánostól**, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal első elnökétől. Wolfart János a Kulturális

Minisztérium miniszteri biztosaként a berlini magyar kulturális intézmény beruházási munkálatait vezette, autóbalesetben hunyt el Németországban. Wolfart János a hazai kisebbségi közélet egyik legfőbb megújítója volt. Már a rendszerváltást megelőző években azzal szerzett nevet magának, hogy felzavarta azt az állóvizet, amelyben a késői Kádár-korszak kisebbségi politikája vegetált. (július)

Járóka Livia lett az első roma európai parlamenti képviselő

• 38,5 százalékos részvétel mellett döntött június 13-án a 24 magyar EP-mandátum sorsa. A Fidesz mintegy 14 százalékkal (47,41%) győzött az MSZP-vel szemben, így 12 főt küldhet Strausburgba. Az MSZP (34,31%) 9 helyet szerzett, az SZDSZ (7,72%) 2 mandátumra tett szert, és 1 mandátumhoz jutott az MDF is (5,33%). Június 13-tól az Európai Parlament első roma képviselője **Járóka Livia** lett, aki a Fidesz uniós parlamenti listáján a Lungo Drom támogatásával a biztos befutó 8. helyen szerepelt. Egyes lapvélemények szerint Orbán többet tett így a cigányságért, mint az összes kormány a rendszerváltás óta együttvéve. (július)

Minden ötödik cigány gyermeket fogyatékosnak nyilvánítanak

• Miközben az általános iskolások két százaléka tanul valamilyen gyógypedagógiai intézetben, a romák esetében ez az arány húsz százalék. Sokan vannak közöttük olyanok, akik nem a képességeik, hanem rossz szociális háttérük miatt kerültek a felzárkóztató osztályokba. Hazánkban közel 800 olyan iskolai

A fotó illusztráció

osztály működik, amelyekben kizárólag cigány gyerekek tanulnak. Ilyen homogén összetételű közösségekbe csaknem kilencezer diák járt tavaly. A normál tantervű általános iskolák romákkal feltöltött osztályainak közel 60 százaléka felzárkóztató csoportként, azaz „kisebítő” osztályként működik. (július)

Precedens értékű ítélet

• Precedens értékű ítélet született elsőfokon a Gyulai Városi Bíróságon. Nemzeti, faji, etnikai, vallási hivatkozás miatti erőszak bűntettében talált a bíróság bűnösnek két fiatalembert. A két fiatalembert 2003. június 27-én minden ok nélkül szidalmazni kezdett egy bátonyterenyei 17 éves roma fiatalembert: mit keres itt egy mocskos cigány, ez nem az ő hazája, menjen vissza Indiába. Ezt követően a sértettet ütötték, rugdosták és a bántalmazott orrcsonttörést is szenvedett. A bíróság elsőfokon az elsőrendű vádlott **Sz. Istvánt** egy év hat hónap börtönre ítélte, négy évre felfüggesztve. **Ty. Zsolt** egy év végrehajtandó börtönt kapott és le kell töltenie korábbi nyolc hónapos, felfüggesztett fogházbüntetését is. (július)

Sárgaság a rimaszombati romatelepen

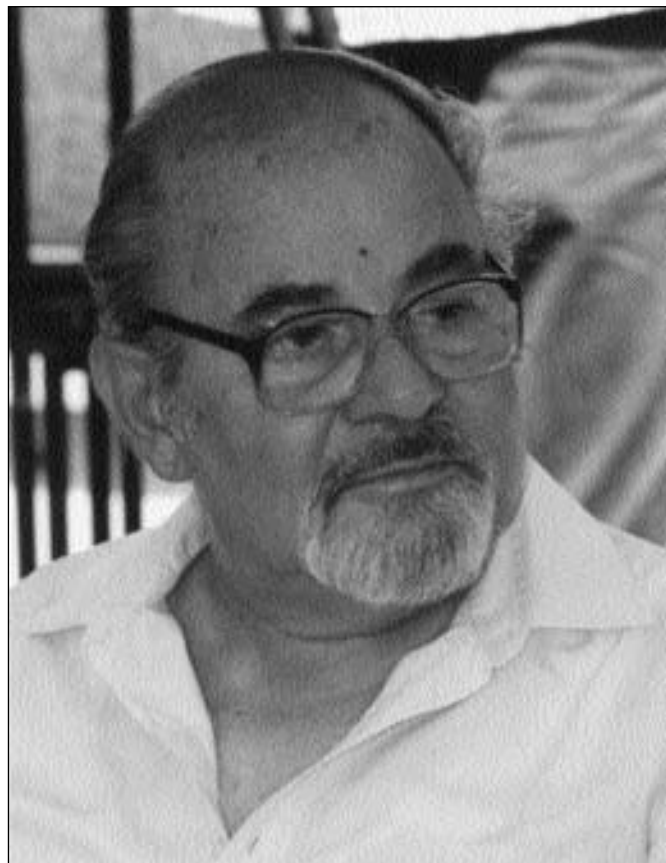
• A rossz szociális körülmények miatt közel 30 gyerek és féltucatnyi felnőtt kapott sárgaságot Rimaszombaton, a Dúsa utcai lakótelepen, közismert nevén a Fekete Városban. A betegeket a losonci kórház fertőző osztályán kezelik. A sárgaságjárvány kirobanása után a fővárosi Tisztiorvosi Szolgálat általános fertőtlenítést kezdett el a Szociális, Család és Munkaügyi Minisztérium pedig azonnal a helyszínre küldte egyik roma ügyekben járatos szakemberét. (július)

Kitelepítés

• Az Amnesty Internationál emberjogi szervezet jelentése szerint az elmúlt hetekben 137 athéni romát költöztettek ki otthonaikból azzal az indokkal, hogy azok túl közel voltak az olimpiai játékok helyszínéhez. (július)

Elhunyt Farkas Kálmán, lapunk főmunkatársa

• 2004. augusztus 8-án elhunyt **Farkas Kálmán**, a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjével kitüntetett Aranytollas újságíró, lapunk főmunkatársa. Újságírói munkájáról így írt Kálmán bácsi: „Kötéltáncoshoz hasonló az újságírói munka és hivatás. S míg a toll ki nem esik a kezedből, állandóan egyensúlyoznod kell, miközben sokan azt nézik, esetleg mások várják is!, mikor zuhansz alá, semmisülsz meg. S ez állandóan ott feszül fejed fölött, s mint Damoklész kardja állandóan figyelmeztet. Különösen ha még mellelleg tudatában vagy annak, hogy cigány

vagy. Harmincöt esztendei aktív újságírói munkámon végigkísért ez a feszültség.” Kálmán bácsit augusztus 24-én Sóstófürdőn, házuk kertjében helyeztük örök nyugalomba. (augusztus)

Megemlékezések a roma holokauszt 60. évfordulója alkalmából

• 1944. augusztus 2-ről 3-ra virradó éjjel több mint 3 ezer cigány férfit, nőt és gyermeket mészároltak le az SS katonák az Auschwitz-birkenauai táborban. Az áldozatul esett összesen mint-

egy félmillió roma közül 23 ezren Auschwitzban lelték halálukat. Minderről a Cigány Világszövetség kongresszusának határozata alapján 1972 óta emlékeznek meg a világ számos országában. Hazánkban is több településen tartottak megemlékezéseket. Nagykánizsán **dr. Göncz Kinga**, az esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszter, Pécsen **Hornungné Rauh Edit**, az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal elnökhelyettese vett részt a megemlékezéseken. **Medgyessy Péter** a Roma Polgárjogi Alapítvány holokauszt megemlékezésén vett részt. „A roma holokauszt nem a romák ügye, hanem mindannyiunké – mondta. – Egy Magyarország van és közösek az emlékeink, és közös kell legyen a jövőnk, sikereink, és adott esetben bukásaink, bűneink és megtisztulásunk.” (augusztus)

Kormányválság!

• Augusztus 25-én lemondott **Medgyessy Péter** miniszterelnök. Lemondásához az augusztus 18-ára tervezett kormányátalakítás vezetett. Medgyessy Péter négy miniszteri poszton kívánt változtatni. **Kuncze Gábor**, az SZDSZ elnöke nem fogadta el az SZDSZ-es **Csillag István** leváltását. Kijelentette, nincs meg a kellő bizalmunk a kormányfő iránt. Az MSZP rendkívüli kongresszusa előtt Medgyessy benyújtotta lemondását. Miniszterelnöknek **Gyurcsány Ferencet** jelölte a kongresszus. (augusztus)

Jön az új, összevont családi pótlék

• A kormányzat új, egységes családi pótlék bevezetését tervezi. Az átalakuló támogatásra, amely minden gyerek után állampolgári joggal jár majd, biztonságosan számíthatnak az érintettek. Újdonság, hogy a jövőben a családi pótlék tartalmazna egy kiegészítő elemet, amelyet a család anyagi helyzete határoz meg. Az új, összevont családi pótlék összege gyermekenként 9500 forint körül lehet és ehhez további 3–5 ezer forint kiegészítés adható. (szeptember)

Európai Unió kormánykörút

• Budapest volt az első állomása annak az Európai Unió kormánykörútnak, amely szeptember elsején indult Brüsszelből és 10 uniós országot érintve – kamionos programsorozat keretén belül – a diszkrimináció elleni küzdelmet hirdeti. A „Sokszínűségért a diszkrimináció ellen” szlogennel indult kezdeményezés célja, hogy tájékoztassák a tagországokat a diszkriminációellenes uniós jogszabályokról és felhívják a figyelmet a munkahelyi és más megkülönböztetések elleni hatékony fellépésre. A 10 uniós tagállam 19 városát érintő 3 hónapos kormánykörút második állomása Győrött volt, majd Szlovákiában folytatódik. A budapesti rendezvényen **dr. Göncz Kinga** esélyegyenlőségi miniszter hangsúlyozta: Sokszínű emberek, sokszínű népcsoportok alkotják Európát, és ezt így kell elfogadni, így leszünk egységesek az Európai Unióban. **Kápolnai Katalin**, a kormány magyarországi programjának koordinátora tájékoztatása szerint jövőre a munkahelyi diszkriminációkról tartanak konferenciákat Magyarországon. (szeptember)

Roma kápolna Csatkán

• Szeptember 5-én **Márfi Gyula** veszprémi érsek celebrált szentmisét Csatkán, majd megszentelte a roma kápolnát, melyet adományokból építettek fel. A II. János Pál pápa által megáldott keresztet ünnepélyes keretek között helyezték el a kápolnában. (szeptember)

Feloldani az előítéleteket

• Közelebb hozni egymáshoz a romákat és a nem romákat – ezzel a szándékkal rendezi meg évek óta a Jászszági Romanapot a jászapáti Cigány Kisebbségi Önkormányzat. A hagyományoknak megfelelően ezúttal is a sportpályán indult a nap, ahol a rendőrök is focimezre cserélték egyenruhájukat. A kezdőrúgást **Kladiwa Imre** kanonok, jászapáti plébánosa végezte el. A délutáni nagysikerű hagyományőrző műsort, melynek **Bódi Gusztó** és csapata volt a sztárvendége, **Farkas Flórián** országgyűlési képviselő, a Lungo Drom elnöke, a rendezvény fővédnöke nyitotta meg. (szeptember)

Roma Kárpótlás Polgármestereket is gyanúsítanak

• Tizenhárom ember, köztük két polgármester, egy ügyvéd és két cigány kisebbségi önkormányzati képviselő is érintett a roma kárpótlás körüli visszaélésekben Zala megyében. **Varga Katalin**, a Zalai Megyei Főügyészség főügyész-helyettese a Roma Sajtóközpontnak elmondta, hogy a gyanúsítottak úgy szerettek volna pénzhez jutni, hogy a sok esetben írástudatlan idős embereket maguk keresték fel és ígértek számukra segítyt, élelmiszer-csomagokat és megállapodást arra vonatkozóan, hogy a kárpótlási pénz egy részét megkaphatják. Az idős emberek aláírták a kitöltetlen nyomtatványokat, majd ezeket a cigány

Ez történt 2004-ben * Ez történt 2004-ben

kisebbségi önkormányzat képviselői, illetve a 2 polgármester töltötte ki, majd hitelesítették és eljuttatták az illetékes helyekre. Az igényelt összeg megközelítette a negyvenmillió forintot. Legkorábban 2005. elején születik bírósági ítélet az ügyben. (szeptember)

Pályázati kapu

- Pályázati Kapu elnevezéssel internetes oldal indult, mely a hazai és az Európai Unió által társfinanszírozott pályázatok sikeres elkészítéséhez kíván szakmai segítséget nyújtani. A portált igénybe venni szándékozóknek regisztrálniuk kell magukat a kistérségek központjában található könyvtárakban vagy a Regionális Fejlesztési Holding irodáiban. (szeptember)

Vizsgálat egy etikai tankönyv miatt

- Vizsgálatot indított az oktatási jogok biztosa egy etikai tankönyv miatt, amelyben kifogásolható megjegyzések szerepelnek a romákról. **Aáry-Tamás Lajos** elmondta, hogy a többi között a szerzők azt javasolják a romáknak, hogy ha munkához jutnak, dolgozzanak rendesen, ha hitelt kapnak, azzal ne éljenek vissza, magyar gyerekeknek pedig, hogy legyenek türelemmel a romák iránt. (szeptember)

Görögországi romák

- Míg a Nyugat-európai országok velünk szemben kőkemény cigánypolitikai kritériumokat fogalmaztak meg és folyamatosan bírálattal sújtják az EU-hoz újonnan csatlakozókat, addig a 18 éve uniós tag Görögország még mindig óriási hibákat követ el – állapította meg a Fideszes **Járóka Livia** európai parlamenti képviselő azt követően, hogy Görögországban megtekintett 6 cigánytelepet. Az ott tapasztaltak alapján az Európai Parlament egyetlen roma tagja úgy fogalmazott, az a 132 athéni cigány, akit – mint az utólag

bebizonyosodott – kárpótlás nélkül lakoltattak ki az olimpiai létesítmények miatt, csak a jéghegy csúcsa Görögországban, ahol borzasztó körülmények között élnek roma családok tízezrei. (szeptember)

Parlagfűirtás köz munkában

- Tovább folytatódhat a parlagfűirtás köz munkában, a munkaügyi tárca meghívásos pályázata révén csaknem 1100 tartósan munkanélküli jut szeptemberben is keresethez – közölte **Burány Sándor** miniszter. A nyár elején a parlagfű-mentesítésre indított köz munkaprogram augusztus végén járt le, de a tárca a növény okozta egészségügyi gondok mérséklése, a foglalkoztatás javítása miatt az akció meghosszabbításáról döntött. A minisztérium meghívásos, kiegészítő-pályázattal teszi lehetővé a köz munkások foglalkoztatásának egy hónappal történő meghosszabbítását. Összesen 1086 tartós munkanélküli, nagyrészt roma származású köz munkás további egy hónapos foglalkoztatása valósul meg szeptember elsejétől, csaknem 86 millió forint támogatásból. (szeptember)

330 ember vesztette életét

- Az Oktatási Minisztérium körlevélben és a honlapján is felkérte az oktatási intézményeket, hogy szeptember 14-én egyperces néma felállással emlékezzenek meg az észak-oszétiai túszejtő akcióról. A szaktárca ezzel csatlakozott **Josep Barell Fontelles**-nek, az Európai Parlament elnökének az unió valamennyi tagállamához elküldött felhívásához. Mint ismeretes, az észak-oszétiai Beszlan iskolájában túsul ejtett több mint ezer ember kiszabadításakor kirobbant tűzharcban 330 ember vesztette életét, köztük 156 gyermek. A kórházakban 531 sérültet ápolnak. A terroristák a robbanóanyagokat, fegyvereket még a nyáron helyezték el az iskolában, ahol építkezés folyt. (szeptember)

Október 4-én teszi le az esküt az új kormány

- Október 4-én lesz új kormánya Magyarországnak. **Mádl Ferenc** köztársasági elnök szeptember 27-én tesz javaslatot a miniszterelnök személyére. A kormányprogram vitáját két nappal később folytatja le az Országgyűlés. Még ugyanazon a napon a képviselők megválaszthatják a miniszterelnököket is. (szeptember)

Politikai nyilatkozat a polgári értékek védelmében

- Az Országgyűlés 337 igen szavazattal, ellenszavazat nélkül, egy tartózkodással politikai nyilatkozatot fogadott el a nyilas hatalomátvétel évfordulójára, október 15-ére tervezett demonstráció kapcsán. Az Országgyűlés politikai nyilatkozata a

Ez történt 2004-ben * Ez történt 2004-ben

polgári értékek védelmében című dokumentumban a képviselők kijelentik: az alkotmánnyal szöges ellentétben áll mindennemű önkényuralmi ideológia és minden, faji, nemzeti, vallási, politikai vagy társadalmi származás szerinti kirekesztés. A négy parlamenti párt frakcióvezetője által aláírt dokumentum szerint az Országgyűlés elítéli a nyilas eszmék újra-élesztőit és terjesztőit. (október)

Nem történt szakmai mulasztás

• A karcagi Kátai Gábor Kórházban lezárult a szeptember 8-i kunhegyesi roma asszony születésével kapcsolatos vizsgálat. Mint ismeretes, akkor a beöntés után a szülőszoba vécéjében szült meg a kismama. Az ügyről **Dr. Zsembeli József** főigazgató az Új Néplapnak az alábbiakat nyilatkozta: „A dokumentumokból egyértelműen kiderül, hogy szakmai mulasztás nem történt, az anya végig felügyelet alatt volt. A lefolytatott vizsgálat megállapította, hogy az egész ügy kezdetekor szó sem volt roma származás miatti megkülönböztetésről, hálapénzről, vagy a vizsgálatok elmaradásáról, illetve arról, hogy a kórház az ügyet megfelelő kivizsgálás nélkül kívánná lezárni. (október)

Vonópárbaj 2004

• Évekig tartó szünet után idén újra megrendezik a Vonópárbaj nemzetközi prímásversenyt, amelynek célja, hogy a cigányzene újra népszerűvé váljon Magyarországon. A 20 évvel ezelőtt megrendezett Vonópárbaj óta nem történt a cigányzene népszerűsítésére és megmentésére olyan verseny, amely ennek igazi hagyományt teremtett volna. Az 1984-es versenyre többszázan jelentkeztek. Így ismerhette meg az ország **Puka Károlyt** is, aki megnyerte a párbajt. Az idei vonópárbajt nemzetközi versenyként rendezik meg, melynek fődíja egy 1 millió forint értékű hegedű **Rácz Pál** mesterhegedű készítőjétől. A 2. helyezett a **Barcza Horváth József** vonókészítő-mester által felajánlott 500 ezer forint értékű mestervonót, a harmadik a Bihari János koncert cigányzenekar által felajánlott, **Boros Máttyás** készítette 400 ezer forint értékű hegedűt kapja meg. A dobogósok pénzjutalomban is részesülnek: az első helyezettet 400, a másodikat 300, a harmadikat 200 ezer forinttal jutalmazták. Jelentkezési határidő: 2004. november 10. A vonópárbaj szervezője: Boros Máttyás. (október)

Újra alakulhat az OCÖ?

• A Cigány Szervezetek Országos Szövetsége (CSZOSZ) és a Roma Polgárjogi Mozgalom (RPM) teljes körű pénzügyi átvilágítást, valamint az országos önkormányzat újjáalakulását kezdeményezi. „Mondjon le az elnök, a helyettesei, valamint az elnökség és az 53 fős testület válassza újra az OCÖ vezetőit” – jelentette ki a sajtótájékoztatón **Kertész Lóránt**, az RPM frakcióvezetője. **Dógi János**, a CSZOSZ elnöke a Romawebnek elmondta: „szervezetünk mindent megtesz, hogy egység alakuljon ki, ugyanakkor mind szakmai, mind pénzügyi szempontból – a tisztánlátás érdekében – el kell számolnia a jelenlegi vezetőknek”. (október)

Bázisiskola

• Az ország 16 iskoláinak pedagógusai ültek be október 15-én a szolnoki Dr. Hegedűs T. András (ismertebb nevén a „Roma Esély”) szakiskola padjaiba. Ezúttal tanárok tanultak felzárkóztató szakoktatást egymástól és a szolnoki iskola oktatóitól. A 16 évesnél idősebb, de általános iskolai végzettséget meg nem szerzett fiatalok oktatását felvállaló iskolák már nem először találkoznak.

Tavaly a reáltantárgyakat oktató tanárok, most pedig a szakoktatók gyűltek össze, hogy bemutató órákon és egy konfliktuskezelő tréningen bővítsék ismereteiket. A Nemzeti Szakképzési Intézet szakértője, **André László** elmondta, hogy a továbbképzés helyszínül azért a szolnoki szakiskolát választották, mert az azon kevés intézmény közé tartozik, mely elnyerte a bázisiskola címet, azaz munkájával mintául szolgál. (október)

„Virággal az új nyilasok ellen”

• **Göncz Kinga** Ifjúsági, Családügyi és Esélyegyenlőségi miniszter, **Mesterházy Attila** és **Teleki László** politikai államtitkárok virágot helyeztek el a Terror Háza előtt, ezzel csatlakozva a „Virággal az új nyilasok ellen” elnevezésű, a Népszava által meghirdetett akcióhoz. „Tegyünk együtt a társadalmi kirekeszttség minden formája ellen!” – írta az Andrássy úti épületnél felállított transzparensre Göncz Kinga. (október)

Esélyegyenlőségi ombudsman a Magyar Televízióban

• Október 18-tól **Leipold Péter** kiemelt szerkesztő az MTV esélyegyenlőségi „ombudsmanjaként” képviseli – házon kívül és belül – a kisebbségek ügyének szolgálatát. Helyettese, **Kertész Viktória** a fogyatékkal élő emberek MTV-s „biztosa” lett. Feladatuk a bármilyen okból hátrányos helyzetben lévő emberek ügyének integrált megjelenítése az MTV műsoraiban, ezek elemzése és a programszerkesztés befolyásolása annak érdekében, hogy a társadalmi összetartozás, illetve az összetartó társadalom még hangsúlyosabban jelenjen meg a Magyar Televízióban. (október)

Összeállította: Paksi Éva

A kormányzati cigánypolitika a 2005. évi költségvetés tükrében

A Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség
valamint szövetségesei sajtóközleménye

1. Az oktatás prioritását ígérte a kormány

A valóságban:

- Az ösztöndíj rendszer forrása csökken, akkor, amikor a tanulás presztízse öröndetesen nő.
- A kistelepülések iskoláit megszüntetik.
- Nincs átfogó óvodafejlesztési program, ez a cigány gyermekek lezsakadását eredményezi már kisgyermekkorban (például Tiszabő községben a lakosság 95%-a cigány származású, 100 férőhelyes óvoda van, miközben 300 óvodáskorú gyermek él a településen.)

2. A foglalkoztatáspolitikát prioritását ígérte a kormány

A valóságban:

- A munkanélküliségi ráta általában is nőtt, de a cigányság körében hatványozottan.
- A kormányprogram közhasznú, illetve közmunkát irányoz elő, ezzel a nyomort konzerválja. Állandó munkalehetőség kell!

3. A kormány 800 millió forintot irányoz elő a roma telepeken élők lakhatási és szociális integráció programjára

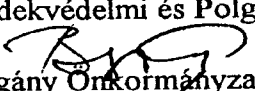
A valóságban még szándékában is lemond a telepfejszámlás programjáról, ez az előirányzat ennek a beismerését jelenti. Egyébként 800 millió forint két jobb budai villa ára vagy 100 vidéki családi házáé.

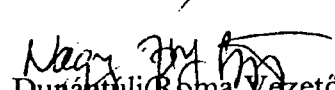
4. Diszkrimináció ellenes programot is ígért a kormány

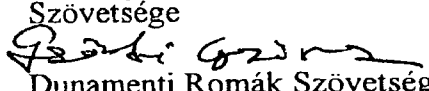
A valóságban a jövő évi előirányzat 148 millió forint, fele a 2003. évinek. Eközben a felmérések szerint erősödött a diszkrimináció.

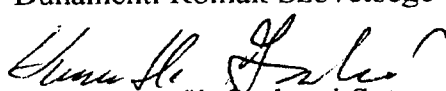
Elvárjuk, hogy vegye komolyan a kormány saját programját, amellyel 2002-ben választást nyert, amellyel cigány szavazókat is maga mellé állított. Gondolja át tisztességgel és felelősséggel cigánypolitikáját, frázisok és PR fogások helyett.

Lungo Drom Országos Cigány
Érdekvédelmi és Polgári Szövetség

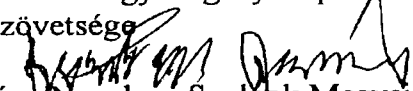

Cigány Önkormányzatok
Országos Szövetsége

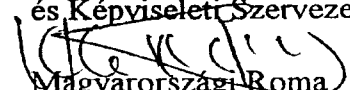

Dunántúli Roma Vezetők
Szövetsége

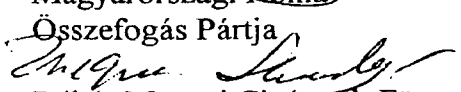

Dunamenti Romák Szövetsége

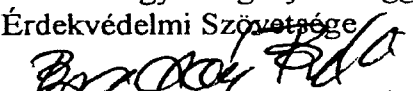

Cigányvezetők Szakmai Szövetsége

Dél-Somogyi Cigány Képviselők
Szövetsége

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Cigányok Önkormányzati Érdekegyeztető
és Képviselői Szervezete

Magyarországi Roma
Összefogás Pártja

Békés Megyei Cigányok Független
Érdekvédelmi Szövetsége

Egyes a jövőért

„Cigányság az Unióban”

Országos tanácskozás

Magyarország ez év májusától a fejlett országok jelentős részét egyesítő közösség, az Európai Unió tagországa vált. A tagság fontossága mellett kiemelten kell foglalkoznunk azzal, hogy a tagsággal megnyíló lehetőségekkel hazánk, s ezen belül is a legnagyobb lélekszámú kisebbsége, a magyarországi cigányság hogyan tud élni. Fő kérdés, mit kell tenni annak érdekében, hogy a kisebbségek, s elsősorban a cigányság integráltan, pozitív lehetőségekkel vehessen részt e folyamatban, s élvezni tudja a csatlakozás előnyeit.

A Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség „Cigányság az Unióban” címmel országos tanácskozást rendez december 2-án Debrecenben. A tanácskozás a Lungo Drom Elnöksége és szövetséges szervezetei által már megvitatott irányelvekről készült összefoglaló alapján három átfogó prioritási területet foglal magába: oktatás, foglalkoztatás és antidizkrimináció.

A téma fontosságára való tekintettel a tanácskozást széleskörű nyilvánosság megteremtésével és a három terület szakemberei bevonásával kívánják megrendezni.

A szakmai szemináriumokon kialakult állásfoglalások értékelését követően egy olyan záródokumentumot készítenek el, amelyből a kérdéskör döntés-előkészítői és a kormány kellően megvilágított helyzetképet kap az alapvető változási tendenciákról és a legfontosabb feladatokról. A tanácskozáson elhangzottakról tájékoztató kiadvány is készül.

Az országos tanácskozáson **Kósa Lajos**, Debrecen Megyei Jogú Város polgármestere mond köszöntőt, majd **Farkas Flórián**, a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség elnöke, a Fidesz Magyar Polgári Szövetség frakcióvezető-helyettese nyitó előadást tart. Meghívott előadók: **Schmitt Pál**, a Fidesz Magyar Polgári Szövetség alelnöke, **Bölcskei Gusztáv** püspök és **Granasztói György** professzor, a Professzorok Köre vezetője, a Battyány Alapítvány elnöke.

A résztvevők köre: a Magyarországon lévő cigány kisebbségi önkormányzatok képviselői, mintegy 500 település képviselőiben, valamint 2004. májusában az Európai Unióhoz csatlakozó tagországok cigányügyekért felelős kormányzati képviselői.

A tanácskozásra több mint 600 fő részvétele várható.

A fotó egy korábbi Lungo Drom tanácskozáson készült.

A nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak érvényesülése a médiában

A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok parlamenti biztosához évek óta folyamatosan érkeznek olyan panaszok, amelyekben a beadványozók kifogásolják, hogy az írott és az elektronikus médiában a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek nem jelennek meg olyan formában és módon, ahogy azt az egyes kisebbségek szeretnék. A beadványozók alapvetően a következőket kifogásolják: a nemzeti és etnikai kisebbségek életéről, a kisebbségi szervezetek működéséről, programjairól a média egyáltalán nem, vagy csak csekély terjedelemben tudósít, a műsorok készítéséhez szükséges pénzügyi fedezet nem áll rendelkezésre, nem egyeztetnek az egyes műsorok időpontjának megváltoztatásáról, valamint, hogy a média erősíti a cigánysággal szembeni sztereotípiákat, az előítéletességet, egyoldalú – általában pejoratív tartalmú – tájékoztatást nyújt a kisebbségről, illetőleg kigúnyolja az egyes sajátosságokat.

Az ombudsman vizsgálata a közszolgálati televízióra és rádióra terjedt ki. Az alábbiakban a jelentésből közlünk részleteket, különös tekintettel a Cigány Magazinra, a Cigány Félórára és a Cigányország útjain című műsorra.

A nemzeti és etnikai kisebbségek megjelenítése a közszolgálati televízióban

A kisebbségi műsorok története

A Magyar Televízió (továbbiakban: MTV) 1978. augusztus 16-án sugározta az első német és szerb-horvát nyelvű nemzetiségi műsorokat. Kezdetben havonta fél óra volt a műsoridő, ez fele-fele arányban oszlott meg az Unser Bildschirm és a Nas Ekran között. Az Ecranul Nostru román műsor 1982. április 29-én indult útjára. A szlovák magazin Nasa obrazovka néven 1983. szeptember 20-án volt először látható. 1997. szeptemberétől a magazin Domovina néven jelentkezik. A roma műsort 1992. szeptem-

berétől sugározta a Magyar Televízió kezdetben Patrin, 1998-tól Roma Magazin címmel. A szuverén horvát állam létrejöttét követően 1992-ben indult útjára a Hrvatska Kronika. Az önálló szerb magazin a Srpski Ekran nevet vette fel. A Slovenski Utrinki első alkalommal 1992. október 10-én került adásba. Az 1994 óta látható Rondó eredetileg öt kisebbségi közösség – bolgárok, görögök, lengyelek, örmények, ruszinok – közös műsora volt, majd 2000. februárjától az ukránok is helyet kaptak a magazinban. Az Együtt című műsort a kisebbségi rovatok közösen készítik, első adása 1998. februárjában jelentkezett. Megállapítható tehát, hogy napjainkban a 13 nemzeti és etnikai kisebbség mindegyiké-

nek lehetősége van megjelenni a képernyőn.

Az MTV nemzetiségi magazinjainak műsorrendje

A nemzetiségi műsorok többsége heti rendszerességgel jelentkezik 26 perces adásidőben. Negyedévente 26 perces adásidőben látható a Roma Fórum című műsor.

A médiatörvény rendelkezései kellő garanciát jelentenek ahhoz, hogy az MTV ne csökkenthesse a nemzetiségi műsorok időtartamát. Ez a törvényi védelem azonban azzal a következménnyel is járt, hogy a nemzetiségi műsorok lényegében „megrekedtek” az 1996. évi szinten. **A műsorkészítők gyakran úgy érzik, hogy az**

MTV pusztán egy törvényi kötelezettség teljesítésének tekinti a nemzetiségi magazino-kat, nem értékeli súlyuknak megfelelően értékközvetítő szerepüket. Az elmúlt években még elképzelések sem születtek arról, hogy mi lehet a jövője a kisebbségi műsoroknak.

Vizsgálatunk során személyes találkozó keretében megbeszélést folytattunk valamennyi nemzetiségi műsor rovatvezetőjével, illetőleg számos munkatárssal is. Az alkotók egy része elégedett a műsoridővel. Mások – így elsősorban a horvát, a német, roma és szlovák rovatvezetők – azonban úgy vélik, hogy 26 perc nem elegendő egy magazin jellegű műsor elkészítéséhez, amelyben a hírek, riportok mellett

helye van a nagyobb terjedelmű tudósításoknak, illetve az igényes szórakoztatásnak is. Az adásidő növelése azonban önmagában nem lehet elérendő cél, annak csak akkor lenne létjogosultsága, ha kitölthető volna színvonalas tartalommal. A műsorkészítők egyöntetű véleménye, hogy az adott finanszírozási rendszerben a jelenlegi személyi- és technikai feltételek mellett ez nem valósítható meg.

A nemzetiségi műsorok sugárzásának időpontja többször változott az elmúlt években. Hosszú ideig az M1 csatornán hétfőtől csütörtökig a 14 órától 15 óráig terjedő sávban voltak láthatóak. Ez év márciusában átkerültek a 13 és 14 óra közötti sávba, ám az adáskezdet időpontját ezen belül is több alkalommal módosították.

Valamennyi rovatvezető sérelmezte, hogy a műsorok sugárzási időpontjának változásáról előzetesen nem egyeztetnek velük, mindössze értesítést kapnak az új adásidőről. A törzsnézők egy részének nehézséget okoz a gyakori időpontváltoztatás, különösen, hogy az MTV erre előzetesen nem hívja fel a figyelmet műsorajánlóiban. A rovatvezetők kifogásolták azt is, hogy a nemzetiségi műsorok az ünnepnapokon elmaradnak és sugárzásukat a következő munkanapra teszik át.

A kora délutáni adásidő miatt a nemzetiségi magazinok csak egy

szűk nézőkörhöz jutnak el. Az elmúlt években ezt a problémát csak részben orvosolta az M2 csatornán szombat délelőtt nézhető ismétlés. Az M2 ugyanis nem földi sugárzású csatorna, így csak a háztartások kb. 55%-ában fogható. A hazai kisebbségi közösségek jelentős része olyan falvakban él, ahol a kábeltelevízió nem épült ki és a műholdas vevőberendezések sem terjedtek el széles körben. E települések lakóinak zöme tehát nem láthatta a kisebbségi műsorok ismétlését sem.

A nemzetiségi magazinok 2004. október 9-ét követően még kevesebbekhez jutnak el, mert ismétlésüket a Magyar Televízió szombat délelőtt helyett hétköznapokon a kora délutáni műsorsávban fogja sugározni az M2 csatornán. A műsorrend megváltoztatását megelőzően nem egyeztettek sem az országos kisebbségi önkormányzatokkal, sem a kisebbségi műsorkészítőkkel. Ennek az intézkedésnek a következtében a nemzetiségi magazinok „láthatatlanokká válnak” a szélesebb nézőtábor számára.

A műsorsávnak döntő szerepe van abban, hogy az egyes műsoroknak milyen a nézettsége. A kisebbségi műsorokat jellemző kedvezőtlen adásidő nyilvánvalóan közrejátszik abban, hogy viszonylag csekély a nézettségük. Az MTV által rendelkezésünkre bocsátott kimutatás szerint 2004. január 1-je és már-

cus 22-e között a nemzetiségi műsorok nézettségének átlaga 0,5 és 1% között mozgott. 2004. március 22-től a nemzetiségi műsorok a déli hírblokkot követően kerültek adásba és ennek hatására az átlagos nézettségük valamelyest emelkedett. Ez arra enged következtetni, hogy nézettségi szempontból kedvezőbb sugárzási sávban lényegesen többen kísérnék figyelemmel a nemzetiségi műsorokat.

A rovatvezetők álláspontja nem volt egységes abban a kérdésben, hogy melyik műsorsávot tekintenek ideálisnak. Egyes vélemények szerint a nemzetiségi magazinokat a késő délutáni, 17–18 óra körüli időpontban kellene sugározni, hiszen ekkor tudnák betölteni azt a szerepüket, hogy a társadalom minél szélesebb rétege számára bemutassák a kisebbségek életét, mindennapjait. Mások úgy vélik, hogy a kisebbségi műsorok alapvetően rétegműsorok, így megfelelőnek tartanak a késő esti, 22 óra utáni sugárzást is.

A sugárzási időpont azért is kiemelt jelentőségű a nemzetiségi műsorok esetében, mert a kisebbségi közösségek szinte kizárólag ezekben az adásokban kapnak megjelenési lehetőséget a képernyőn. Az Országos Rádió és Televízió Testület elnökének tájékoztatása szerint a nemzeti és etnikai kisebbségek „a számukra fenntartott programokon kívül oly kis mértékben vannak jelen a műsorszolgáltatók

kínálatában, hogy egyes megjelenéseik felkutatása is komoly nehézségbe ütközik. A hír- és magazinműsorok elemzésének szentelt vizsgálatok során hónapról hónapra megállapítható, hogy e csoportok jelenléte minden esetben néhány tizedszázalék körül mozog”. Megkeresésünkre az MTV elnöke nem tudott olyan intézkedésekről beszámolni, amelyek garantálnák, hogy a kisebbségek helyzetével, problémáival, mindennapi életével foglalkozó híradások – a nemzetiségi magazinokon túl is – megjelenjenek a műsorstruktúrában. A nemzetiségek jogos elvárása a közszolgálati televízióval szemben, hogy szerepet vállaljon a róluk alkotott közvélekedés formálásában. A televízióknak az eddigieknél sokkal többet kell tennie annak érdekében, hogy a kisebbségekről ne pusztán az „énekestáncos közösség” hamis képe éljen a társadalomban. Különösen fontos volna emellett az is, hogy a romákról olyan hiteles és tárgyilagos tudósításokat sugározzanak, amelyek segítenek lebontani az előítéleteket.

Megállapítható tehát, hogy az MTV kisebbségi műsoraihoz való hozzáférés csak egy szűk nézőkör számára biztosított a nem megfelelően kiválasztott műsorsáv, valamint a nem földi sugárzású csatornán történő ismétlés következtében. A kisebbségi jogok megsértését jelenti, hogy ünnep-

forint volt, egyes rovatok költségvetésük egyharmadát, illetve felét nem költötték el.

2003-ban az MTV mintegy 68.000.000 forintot nyert nemzetiégi műsorok készítésére az Országos Televízió Testülettől. A pályázati támogatás révén a kisebbségi rovatok jelentős többletbevételhez jutottak, így a műsorkészítésre felhasználható keret kb. a duplájára nőtt. E támogatásnak köszönhetően 2004-ben a kisebbségi műsorkészítés pénzügyi háttere biztosított volt.

Fontos leszögeznünk: hosszútávon nem fogadható el az a gyakorlat, hogy a közszolgálati televízió pályázati úton próbálja finanszírozni a kisebbségi műsorok költségvetéséből hiányzó részt. A nemzetiégi magazinok szakmai színvonalának megőrzése, illetve annak továbbfejlesztése a közszolgálati televízió alapvető feladata. A műsorkészítéshez szükséges pénzügyi hátteret tehát az MTV-nek kell elsődlegesen biztosítania, és a pályázati támogatások ehhez képest csak kiegészítő forrást jelenthetnek. **Szükségesnek tartjuk azt is, hogy a nemzetiégi műsorok önálló, elkülönült költségvetéssel rendelkezzenek, mert csak így garantálható az átlátható gazdálkodás, valamint az, hogy ezt a keretösszeget ne lehessen az intézményen belül átcsoportosítani.**

Tárgyi feltételek

Az elavult technikai háttér, a szükséges beruházások elmaradása a közszolgálati televízió valamennyi műsorát sújtja, azonban nem azonos mértékben.

A nemzetiégi rovatok nem rendelkeznek a műsorkészítéshez szükséges technikai felszereléssel. A kialakult gyakorlat szerint ezt kettő, de legalább egy héttel a tervezett forgatás előtt igényelniük kell. Még így is gyakori, hogy a forgatás elmarad, mert valamely más műsor igénylését a kisebbségi magazin elé sorolják. Az alkotók évek óta csak azoknak a meghívásoknak tudnak eleget tenni, amelyek a rendezvényt megelőző hetekben eljutnak hozzájuk, a váratlan eseményekről nem tudnak tudósítani. Emiatt fordulhatott elő, hogy a szlovákiai romák éhséglázadása idején a roma magazin munkatársa egy magánszemélytől kölcsönként kamarával volt kénytelen forgatni.

Az egyik legnagyobb probléma, hogy az elmúlt években folyamatosan csökkenteni kellett a helyszíni forgatások számát, illetve azok időtartamát, mert az ezzel járó kiadások már nem fértek bele az engedélyezett keretbe. A helyszíni felvételeket egyre inkább a környező településeken, illetve a szomszédos megyékben forgatják. Egyes régiók szinte egyáltalán nem jelennek meg a nemzetiégi magazinokban, mert a műsorké-

szítők – szándékaik elenére – csak a meghívások töredékének tudnak eleget tenni.

A rovatvezetők minden lehetséges módon próbálnak lefaragni a költségek-ből: gyakran nem veszik igénybe a napidíjat, meg-egyeznek az együttesekkel, táncsoportokkal, hogy a szerzői jogdíj megfizetése nélkül készíthetnek felvételeket a fellépéseiken, illetve egy napra sűrítik a forgatást, hogy ne kelljen szállásdíjat fizetniük, Arra is van példa, hogy távolabbi településeken csak akkor tudnak forgatni, ha a felkeresett önkormányzat vagy társadalmi szervezet biztosítja az elszállásolást.

A műsorkészítők számára gyakran még a felvételhez szükséges kazetták előteremtése is gondot okoz. A nemzetiégi rovatok a régi – esetenként tízéves – kazettákat kénytelenek újra és újra felhasználni. Ez egyrészt rontja a képminőséget, másrészt értékes és az utókor számára megőrzésre méltó felvételek vesznek el így. Az MTV archiválási gyakorlata szerint az adásba kerülő felvételek nem törölhetőek. Egy 26 perces magazin összeállításához azonban többórnyi forgatott anyag szükséges, amelynek archiválásáról senki nem gondoskodik. Ezeknek az anyagoknak egy része vágtatlan formában is jelentős kulturális értékkel bír, hiszen pótolhatatlan eseményeket – például egy egyre kevesebbek által beszélt nyelvjárást, egy

még élő népszokást vagy egy jubileumi koncertet – rögzít. A rovatvezetők ugyan esetenként megpróbálják ezeket a felvételeket megőrizni, ám így is előfordul, hogy a félretett kazettát utóbb – az aktuális adás elkészítése érdekében – le kell törölniük. Ez a sajátos „házi archívum” tehát semmilyen védelem alatt nem áll, fennmaradása pusztán néhány elkötelezett televíziós munkatárnak köszönhető.

Elkerülhetetlennek tartjuk, hogy az MTV intézkedjen annak érdekében, hogy ezek a felvételek ne enyvésszenek el, hanem a jövőben minél szélesebb kör számára hozzáférhetőek, kutathatók legyenek. Ez két módon volna biztosítható: vagy az intézményen belül kellene gondoskodni a kazetták archiválásáról vagy át kellene azokat adni valamely külső szervezetnek, így például az országos kisebbségi önkormányzatoknak. Az MTV és az országos kisebbségi önkormányzatok között 2000. áprilisában megkötött együttműködési megállapodás elviekben rendezi ezt a kérdést. Ennek értelmében ugyanis az MTV vállalta, hogy „a rögzített, de teljes egészében nem felhasznált anyagokat archiválás céljából átadja a kisebbségi önkormányzatoknak”. Az együttműködési megállapodásban szó van arról, hogy az anyagok rendelkezésre bocsátása „az önkormányzatok bizonyos anyagi áldozatvállalása mellett” lehetséges, azonban ennek mértékét

nem határozták meg. Ennek is szerepe lehet abban, hogy az anyagok átadásának máig nincs kialakult gyakorlata, illetve eljárási rendje.

Főleg a fővárosi stúdióban dolgozó szerkesztők sérelmezték, hogy a nemzetiségi műsorok akkor kapják meg a montírozószobát, amikor arra más műsorkészítők nem tartanak igényt. Az is előfordult, hogy a technikai helyiség szabad volt a délutáni órákban, a nemzetiségi magazin utómunkálatait mégis a késő éjszakai időpontban kellett elvégezniük. A kisebbségi műsorok a hét egy meghatározott napján kapják meg a stúdiót, így ekkor tudják az aktuális adás felvezetőjét és a meghívottakkal való beszélgetést rögzíteni.

A műsorkészítéshez elengedhetetlenül szükséges, hogy a szerkesztők informáltak legyenek a kisebbségi közösségek ügyeiről. Tájékoztatásukat megnehezíti, hogy jelentősen korlátozták a munkatársak telefonkeretét. Az engedélyezett összeg elsősorban a beosztástól függ. 2004-ben a rovatvezetők havi telefonköltségét 12.000 forintban maximálták.

A kisebbségi rovatok elavult számítógépekkel rendelkeznek, évek óta nem történt fejlesztés. A munkát nehezíti, hogy több munkatárs kénytelen osztozni egyetlen számítógépen. A műsorkészítéshez nélkülözhetetlen lenne az Internet használata, azonban a hozzáférés csak helyen-

ként biztosított. Van olyan kisebbségi rovat, amely még e-mail címmel sem rendelkezik.

A kisebbségi rovatvezetők egyöntetű véleménye, hogy romló technikai feltételek mellett kénytelenek dolgozni. Ilyen körülmények között évről-évre nehezebb a nemzetiségi magazinok színvonalát megőrizni. A szűk költségvetési keretek ellenére arra törekcsenek, hogy nézhető és szakmai szempontból elfogadható műsorokat készítsenek. Maguk is érzékelik azonban, hogy a szükséges anyagi és tárgyi feltételek hiányában egyre nagyobb erőfeszítésükbe kerül, hogy ennek az elvárásnak megfeleljenek.

A műsorkészítés személyi feltételei

A nemzetiségi magazinokat mindössze néhány fős stábok készítik. A rovatvezetők és szerkesztők mindegyike nemzetiségi, így személyes indíttatásuk okán is elkötelezettek a kisebbségi televíziózás ügye mellett.

A Patrin magazin 1992. évi indulásakor Közép-Európában úttörő kezdeményezésnek számított, hogy a műsor készítésében roma szerkesztők és műsorvezetők vettek részt. Sajnálatos módon az elmúlt évtizedekben ezen a téren minimális előrelépés történt és ez is csak a közszolgálati televíziókban. Az előítéletek csökkentése és a

társadalmi integráció elősegítése érdekében el kell érni, hogy a romák minél nagyobb számban jelenjenek meg a műsorkészítés különböző fázisaiban. Ez a cél megfogalmazódik a romák társadalmi integrációját elősegítő kormányzati programról és az azzal összefüggő intézkedésekről szóló 1021/2004. (III. 18.) Korm. határozatban is. Az esélyegyenlőségi tárca nélküli miniszternek és a nemzeti kulturális örökség miniszterének ez év szeptember 30-ig meg kellett volna vizsgálniuk, milyen intézkedésekkel segíthető elő, hogy a közszolgálati és a kereskedelmi elektronikus médiában roma riporterek, műsorvezetők a nem kisebbségi műsorokban is rendszeresen megjelenjenek. Ismereteink szerint az intézkedési terv kidolgozása megkezdődött, ám határidőn belül nem készítették el. A jövőben figyelemmel kívánjuk kísérni e kormányzati program végrehajtását.

A rovatok többsége három belső munkatárssal működik.

A rovatvezetők a személyes találkozókön saját, illetve munkatársaik helyzetét úgy értékelték, hogy sem anyagilag, sem erkölcsileg nincsenek megbecsülve. Különösen azt sérelmezték, hogy nem kapnak érdemi visszajelzést az elvégzett munkájukról. Az MTV elnöke ezzel szemben azt állította, hogy a kisebbségi műsorok szerkesztőinek fizetése megfelel az

azonos beosztású munkatársak bérezésének.

Az MTV semmilyen szakmai továbbképzést nem biztosít a nemzetiségi műsorok készítőinek. A kisebbségi nyelvtanulást nem támogatják, csak néhány uniós nyelvből indítottak tanfolyamot.

A nemzetiségi magazinok műsorvezetői a saját ruhájukat viselik, az öltözködéshez semmilyen támogatást nem kapnak.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a kisebbségi magazinok munkatársainak munkája nincs a súlyának megfelelően értékelve. Fizetésük nincs arányban a kifejtett teljesítménnyel és ez nem magyarázható pusztán az intézmény rossz gazdasági helyzetével. Közrejátszik az is, hogy a nemzetiségi műsorok szerkesztőinek nincs pontos munkaköri leírása, így a szabályozatlanság miatt számos többletfeladatot díjazás nélkül kénytelenek ellátni.

Műsorszerkesztési elvek

Egy magazinműsornak – ha valóban eleget akarnak tenni a műfaj szakmai követelményeinek – adásonként legalább 4–5 különböző híradásból, rövid tudósításból kell állnia. Különösen a nyári hónapokban fordul elő, hogy az adás szinte teljes egészében egy néptánc vagy egy énekegyüttes koncertjén készült felvétellel sugárzásából áll. Arra is van példa, hogy új

műsor helyett egy néhány évvel korábbi adást ismételnék meg.

A tematikus adások megjelenése új távlatokat nyitott a kisebbségi televíziózásban. A műsor-készítők olyan kérdésekkel is foglalkozhatnak, amelyek nem férnek a néhány perces tudósítások keretei közé, így a teljes adásidőt kitöltő riportokat, esetenként dokumentumfilmeket is forgatnak. Ilyen anyagok gyakran láthatóak az Együtt magazinban. A Roma magazin is tudatosan él ezzel a lehetőséggel, rendszeresen önálló adást szentel az oktatás, a foglalkoztatás problémáinak bemutatására, a kisebbségi rovatok az ünnepekre vagy jelentősebb évfordulókra tematikus adást készítenek.

A kisebbségi műsorok pénzügyi helyzete ebben az évben számottevően javult az ORTT pályázati támogatásának következtében. Ez a változás kedvezően befolyásolta a műsorkészítés szakmai színvonalát. A műsorok érezhetően sokszínűbbek lettek, több új sorozat is indult.

A műsorokat írásban nem rögzített alapelvek alapján szerkesztik. Ezt a hiányt azonban az alkotók megítélése szerint pótolja a sokéves szakmai tapasztalat. Általános jelenség, hogy a műsort „az élet írja”, vagyis a témaválasztásban az aktualitásokhoz próbálnak igazodni. Ez szükségessé tenné, hogy ne csak a környezetüket mutassák

be, hanem az ország távolabbi pontjain élő közösségekhez is eljussanak, ám a helyszíni forgatásra csak korlátozott lehetőségeik vannak.

Az alkotók többsége az értékmegőrzést jelölte meg a kisebbségi műsorok fő feladatának. A kisebbségi közösségek történelmének, hagyományainak, kultúrájának, vallásának bemutatásával erősíteni kívánják a nemzeti-iségek identitástudatát. Céljuk az is, hogy tájékoztatást adjanak a közéleti eseményekről és dokumentálják a közösségek életét. E műsorok hangsúlyozottan nem pusztán a nemzetiségekhez szólnak, az alkotók reményei szerint segítenek közelebb hozni egymáshoz a többségi és kisebbségi társadalmat.

A Roma Magazin adásai többnyire magyar nyelvűek, ám az alkotók rendszeresen jelentkeznek cigány nyelvű anyagokkal is.

A nemzetiségi műsorok rendszeresen beszámolnak a kisebbségi közélet eseményeiről. Hírt adnak a fontosabb tanácskozásokról, konferenciákról, az országos kisebbségi önkormányzatok határozatairól, az aktuális pályázati lehetőségekről, a közösség tagjainak adományozott kitüntetésekéről, esetenként kisebbségi közéleti személyiségek elhunytáról. Ez a tájékoztatás azért fontos, mert ilyen témák szinte soha nem jelennek meg az

országos hírműsorokban és a regionális adásokban is viszonylag ritkán. Alapvető követelmény lenne ezért, hogy az MTV más műsoraiban is sokkal nagyobb szerepet kapjanak a kisebbségi közösségekről szóló híradások.

E cél érdekében a kisebbségi rovatok munkatársai készek lennének együttműködni az intézmény többi szerkesztőségével, rovatával, így szívesen átadnák az elkészült anyagokat, témákat javasolnának, de akár a műsorkészítésében is részt vennének. Ez utóbbira nagyon kevés példa van: a kisebbségi műsorok néhány munkatársa a regionális híradókban műsorvezető.

Más stábok többnyire akkor is elzárkóztak az együttműködéstől, ha kisebbségi témával foglalkoztak. Az ország tájait bemutató Főtér című műsor rendszeresen felkeresett olyan településeket, ahol jelentősebb kisebbségi közösség él, ám szinte soha nem kérték a kellő helyismerettel rendelkező nemzetiségi rovatok segítségét. A Záróra adásaiban több alkalommal is megvitaták a kisebbségi önkormányzati rendszer, a kisebbségi választójog kérdéseit, illetve a roma lakosság helyzetét, ám a műsorok előkészítésébe nem vonták be a kisebbségi alkotókat. A társadalmi kirekesztettség, a szegénység jelenségével foglalkozó

Provokátor című műsort pedig úgy indították el, hogy a Roma magazin rovatvezetőjével – aki e kérdések szakértőjének számít – nem egyeztettek.

Megállapítható tehát, hogy a kisebbségi műsorok mindegyike az alkotók által kijelölt „ad hoc” irányvonalat követi, írásban lefektetett műsorszerkesztési elvek nincsenek. A nemzetiségi magazinok pótolhatatlan szerepet töltenek be a kulturális, történelmi értékek megőrzésében, ugyanakkor fontos feladatuk az is, hogy a kisebbségek mindennapjait dokumentálják. Miután a hírműsorok csak elenyésző arányban foglalkoznak a kisebbségi közélet eseményeivel, így ezekről a kisebbségi magazinok kénytelenek beszámolni. A szűkre szabott műsoridő, a heti, kétheti megjelenés, illetve a korlátozott forgatási lehetőségek miatt azonban a nemzetiségi magazinok nincsenek abban a helyzetben, hogy ezt a funkciót teljes egészében magukra vállalják. Ennek következtében sérül a kisebbségi közösségek tagjainak tájékoztatáshoz való joga. A közszolgálati televíziónak ki kell dolgoznia azokat a műsorkészítési elveket, amelyek orvosolják ezt a sérelmet és garantálják a rendszeres és átfogó tájékoztatás követelményének érvényesülését.

– folytatjuk –

Összeállította:
Paksi Éva

Farkas Kálmán

Elsorvasztott mozgalom

– részlet a napokban megjelent könyvből –

A társadalmi gazdasági és politikai ellentmondások kiéleződése megérlelte s egyértelműen szükség-szerűvé tette egy olyan gyökeresen új cigánymozgalom megszületését, amelynek történelmi feladatává vált a magyarországi legnagyobb létszámú és a legelmaradottabb etnikum: a cigányság ügyének sokoldalú felvállalása és képviselése.

Ha azt akartuk, hogy gátat vessünk a roma társadalom további lemaradásának, balkanizálódásának, s megkezdőd-hessen a felzárkózás, a társadalmi beilleszkedés, akkor lépni kellett. Sajnos e felismerés szükségesszerűsége amúgy is megkésett a magyar elit részéről. Egyrészt, mert a hatalmi átmenet gondjai minden erejüket lefoglalták, másrészt, mert addig sem fordítottak figyelmet a nemzeti kisebbségek gondjaira, s legkevésbé a romákra.

A roma önszerveződés alulról indult el. A változás és változtatás igényét s társadalmi, politikai szükségességét a 80-as évek végén egy maroknyi roma értelmiségi csoport ismerte fel, akikre minden oldalról gyanakvó szemmel néztek a politikai elitek. A hatalmon kívül rekedtek, a régiek azért, mert

az ország legjelentősebb s legnagyobb létszámú népcsoport-jával – szemben.

Az első időszakban így aztán teljesen magára maradt az a roma értelmiségi csoport, amely elkötelezettségéből, elhivatottságából, identitásából vállalva, mindenféle anyagi-szellemi háttért nélkülözve 1986-ban megszülte a mozgalom kétségkívül legjelentősebb ágját, a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségét. Annak ellenére, hogy ezt is ferde szemmel nézte a korábbi hatalom. Mit akarnak a cigányok? Egyenjogúságot, egyenlő emberi, polgári jogokat akartak, s részeseivé lenni a hatalomnak. A régi, rossz nemzetiségi politika szabta meg gondolkodásukat. A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Központi Bizottságának Politikai Bizottsága – amely egyébként az 1957-től addig hasonló néven működő Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége megszüntetéséről is döntött –, 1961-ben olyan határozatot hozott, amely nem ismerte el nemzetiségnek a cigányságot. Ez az alapvetés teljesen beszűkítette a következő két és fél évtized úgynevezett „cigánypolitikai” mozgásterét. A 80-as évek derekán működő, új

– részben már technokrata és reformokra hajló – pártelit egyszerre viszont szembe találta magát egy olyan új jelenséggel, amelyet képtelen volt kezelni. Igaz, követhető példát is hiába keresett. Nemcsak Kelet-Európában, a nyugati világban sem voltak használható modellek. Hiányzott a tiszta, világos, egyértelmű ideológiai-politikai felfogás a cigányság megítéléséről.

Saját kútfőből, „tisztán” forrásból kellett meríteni. Elsősorban azoké az érdem, akik ezt felismerték, a folyamatok élére álltak és cselekvésbe kezdtek. Kétségtelen, hogy a külső erők mellett a túl sok ösztönösség is gátolta vagy nehezítette az úttörők munkáját. Mégis, a többségében nagyon is tudatos vállalkozásoknak és tetteiknek, a cigányokért érzett felelősségüknek köszönhető, hogy a romák országsszerte Messiásként várták a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetség-

gének (az MCKSZ-nek) újbóli megszületését.

Sátorverésük előbb nagy feltűnést, később hallatlan elismerést váltott ki még a politikai értelmiség köreiből is, a hatalom meghódításához, a rendszerváltáshoz az első, óvatos és még bátortalan lépéseiket megtevő ellenzékiek soraiban pedig úgyszintén. Nem vitatható, hogy ez elsősorban annak a roma értelmiségi csoportnak az érdeme, akik – némi kockázatokkal is vállalva – nevükkel, személyiségükkel tették hitelessé, figyelemre méltóvá a mozgalomnak e virágzó fáját.

A zászlóbontók között olyanok fémjelezték s alapozták meg az 1986. június 12-én 106 alapító taggal létrejövő MCKSZ tekintélyét, mint a szervezet elnökévé választott – s akkor már európai rangot kivívott írónk – **Lakatos Menyhért**, aki Füstös képek című regényével megteremtette a hazai roma irodalom alapjait.

Az MCKSZ megyei alakuló tanácskozása 1998. augusztus 23-án.

Akkorra már osztatlan elismertséget vívott ki a nemzetközi romamozgalomban is, s természetes volt, hogy holdudvarába gyülekeztek azok a cigány értelmiségiek – elsősorban írók, költők, képzőművészek, újságírók, jogászok, tanárok és orvosok –, akik úgy érezték elvi-gyakorlati kötelességük tenni valamit a fajtájukért. Emblematikus személyiséget választottak a szövetség ügyvezető titkárává is **Choli Daróczy József** személyében, aki 1975-ben az első – rövid életű – magyarországi cigány periodika, a *Rom Som* szerkesztője volt, s nevéhez fűződött a nagy irodalmi vihart kiváltó cigány versantológia, a *Fekete korall* szerkesztése is. Valójában ket-tejük hívó szavára, megjelenésére „jöttek elő” maguk választotta „búvóhelyeikről” ezek a romák, s vállalták ország-világ előtt egyre többen a származásukat. Olyan roma vezető értelmiségiek kerültek a látens létből a világosságra, akikről a társadalom elitje sem tudott.

Ezek közé tartozott **Farkas Tibor** agrármérnök is, aki hosszú ideig elnökként irányította a jó hírnevet szerzett dombrádi Petőfi TSZ-t. Köztük volt **dr. Szirtesi Zoltán** szegedi körzeti orvos is és más, hozzájuk hasonló formátumú személyiségek.

Lakatos Menyhért köré gyülekeztek a fiatal roma értelmiségiek is. Olyan szellemi műhelyt formált és alakított ki maga körül, amelynek tagjai apostolokként vállalhatták fel a roma kultúránk, irodalmunk, képzőművészetünk, népi hagyományaink, mese és mondavilágunk csodálatos kincseinek a terjesztését. A Lakatos-műhely egyik meghatározó személyisége volt – a már említett – Choli Daróczy József műfordító-költő is, aki egy nemzetközi költő szimpózium alkalmával eljutott az őshazába, Indiába is. Abba a Pandzsab államba, ahonnan a kutatók a romákat eredeztetik. Egy, a Kelet-Magyarországnak adott interjújában – melyet én jegyeztem –, elmondta, hogy cigány nyelven megértette magát az ott élő népekkel. Ezzel is bizonyítékot szolgáltatott őshazánk hollétét illetően. **József Attila** verseit cigányra fordítva vallott

1999. június 24., a nyíregyházi Roma Holokauszt emlékműnél Lakatos Menyhért, Varga József és Fátyol Tivadar.

Choli a büszkén vállalt kettős identitásáról, s szótárszerkesztő nyelvészként is igyekezett öntudatra ébreszteni kortársait.

Olyan jelképszerűen azonban egyikünk sem fejezte ki a magyarországi roma értelmiségiek kettős kötődését, mint tette azt **Péli Tamás**, aki a budapesti Dzsumbujból jutott el a Holland Királyi Akadémiára, s képiíróként – mint ő vallotta – a festővilág csúcsára ért. Bizonyára örök időkre megmarad Tiszadobon az Andrássy-kastélyban festett hatalmas pannója, amely az őshazának állít emléket. „Két aranypántot viselek homlokomon. Egyik azt jelzi, hogy cigány vagyok, a másik, hogy magyar” – nyilatkozta több alkalommal is. Erről egész életében soha nem feledkezett el. Egyiket sem tartotta a másiknál fontosabbnak, vagy alávalóbbnak. Egyenrangúnak ítélte mindkettőt.

Péli volt Menyhért mellett a szövetség első alelnöke. Ebben az alkotó körben azonban nem az volt a fontos, a mérvadó, hogy ki milyen tisztséggel, beosztással rendelkezett, hanem a közös szellemiség vállalása, a küldetés tudat volt a zsinórmérték. Ez a szellemiség szülte meg 1986 decemberére a szövetség újságját, a *Romano Nyevipét* is. Főszerkesztője **Ruva Farkas Pál** költő-újságíró lett. Maga köré gyűjtötte az akkor fellelhető „írásdudó” valamennyi fiatal cigány költőt,

író, újságíró: **Szepesi Józsefet**, **Rácz Lajost**, **Fátyol Misit**. A lap grafikáit olyan művészek készítették, mint Péli Tamás, **Péli Ildikó**, **Szentandrassy István**, **Gyügyi Ödön**. Az írógárdában neves magyar értelmiségiek is előfordultak. Ez a fészek volt az otthona Kovács József Hontalannak, a szép szavú poétának is. Itt kezdte bontogatni szárnyait a Kerecsendről Pestre került csupaszív **Pusoma Jenő**. Ez a szövetség volt igazi nevelőotthona annak a **Raduly Józsefnek** is, aki tehetségével, szívével, nagy szervezőkészségével képes volt a 100 tagú Cigányzenekar alapjait megteremteni, amely azóta meghódította a világ nagyvárosainak hangversenytermeit. A magyar muzsika nagyköveteiként hirdették a magyar cigányzene páratlan voltát, szépségeit, s népszerűsítették azt a magyar zene- és dalszerző gárdát, akiknek a nevét egyébként világszerte ismerik és szeretik. Raduly József személyében olyan tekintélyes alelnöke volt a szövetségnek, akinek arra is volt ideje, hogy járja az országot, s megforduljon a legelguggottabb cigánytelepeken is. Biztatott, remény öntött, biztosabb jövőről beszélt, s a sok-sok tenni akarásról, amit tapasztalt, valamint a rengeteg tennivalóról, amely a roma értelmiségre vár.

E lombos fa árnyékában élt

és alkotott **Fátyol Tivadar**, az akkor még fiatal zeneköltő, aki a Lakatos Menyhért forgatókönyvéből készült *Átok és szerelem* című filmhez szerzett halhatatlan zenét. Noha nem volt roma, egyikünknek sem jutott eszébe megkérdőjelezni hozzánk tartozását annak a József Attila-díjas **Kárpáthy Gyulának**, akinek a *Romano Nyevipé* megszületésében és megjelenésében a kezdetektől kiemelkedő érdemei voltak. Ez a felsorolás akkor válik teljessé, ha nem feledkezünk meg a romákkal rokonszenvező – azt is mondhatnám: a sorsukban a magáéhoz hasonlót látó – **Siklósi Norbertről**, a Lapkiadó Vállalat akkori vezérigazgatójáról, aki felszerelt redakciót biztosított a roma újság szerkesztőségének.

A mozgalom egyik oszlopa volt a cigányság élő lelkiismerete, őstörténetünk tudója-őrízője, a bölcsesség életfája, a beáscigány **Orsós Jakab**.

A szövetség egyik alapítója a fiatal Rostás-Farkas György költő-szerkesztő volt, aki később megalakította a Cigány Tudományos és Művészeti Társaságot is, és létrehozta a *Kethano Drom* folyóiratot, amely mellőzéssel, pénztelenséggel küzdve azóta is életben van, megjelenik, terjeszti a roma kultúrát, közreadja kincseinket, s ápolja a nyelvet.

A fővárosi és vidéki pedagógusok közül többen is ott-

A vers- és prózamondó verseny zsűrije Nagykállóban.

honukra találtak a szövetségben. Itt dolgozott többek között **Bogdán Béla**, a Kalyi Jag iskola egyik alapítója. A kezdetektől ott tevékenykedett **Varga József**, **Nyári László**, aki Cholival különböző programokat készített cigány gyerekek részére.

Néhány év alatt jelentős alkotó-szellemi központtá lett a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége, amely a főváros VI. kerületében, az Aradi utcában kapott helyet a hatalomtól. Egy volt üzlet alsó és felső emeleti, két helyiségét biztosították számára. E párányi irodákban állandó volt a nyüzsgés. Élet volt reggeltől késő éjszakáig. Amikor a szórakozóhelyek, éttermek, kávéházak bezártak, a muzsikus romák is többen itt adtak randevút egymásnak. Aki ide barátsággal érkezett, azt barátsággal fogadták: hellyel kínálták, s feketével kedveskedtek a távolról jött romának. Nem hagyták magára. Néhány pillanat múlva már oldott, otthonias légkört teremtettek számára. Akkor aztán megeredt a nyelve, s minden fájó gondját kiterítette, megosztotta valamelyikünkkel. Érthető, hogy a romák elsősorban Menyhértet keresték, vele akarták megosztani bajaikat, neki hozták leggyakrabban a telepeken élők üzenetét, gyógyírt keresve nehézségeikre.

Ismertségünk, népszerűségünk szinte hónapról-hónapra

növekedett. Alig volt olyan rádióadás vagy tévéközvetítés, amelybe ne hívtak volna bennünket. Különösen sokat szerepelt Menyhért, Péli és Raduly, akik az éter hullámain keresztül is népszerűsítették a Szövetség célját, teendőit, feladatait. Az útjára indult Romano Nyevepe a hazai újságpiacon a kuriózumot, az új színt, s főleg az új hangnemet jelentette. Bátor, őszinte és nyílt légkört teremtő alaphangját Menyhért, s az idősebbek teremtették meg. Ők adtak fazont, arculatot a roma lapnak, amelyet száz számra vittek magukkal munkatársaink az akkor divatba jött ifjúsági- és gyerektáborokba, azt hirdetve, hogy élünk.

Valójában a lap volt az első hiteles hírműve a roma kultúrának, irodalmunk eredményeinek, sikereinknek, képzőművészeink alkotásainak. Helyet adott bátorhangú újságíróink leleplező, roma ellenességet feltáró glosszáinak, jegyzeteinek, riportjainak. Lakatos Menyhért, mint a szerkesztőbizottság elnöke, semmiféle különös kötöttséget nem támasztott az újságírókkal szemben. Legyenek őszinték, tisztességesek, érzékenyek a cigányok gondjaira, tárják fel ezeket – ezt viszont elvárta mindegyiküktől. Mint ahogy azt is, hogy lelkiismeretük és a sajtószabadság elvei szerint cselekedjenek mindenkor, s mindenkivel szemben.

A szövetség célja egyszerű, világos volt, s mindenki számára üzenetet küldött. Nevében szerepelt: kulturális szövetség. A romákról évszázadokig hamis képet festettek, olykor nem is emberként ábrázolták őket, hanem emberbőrbe bűjt félál-latként, haramiaként, útonállóként. Olyanokként, akik alkalmatlanok az együttélésre, a társadalomba való beilleszkedésre, a közösség normáinak elfogadására. Ezért aztán szembeálltak velük: a középkortól kezdődően a legkülönbözőbb módon üldözték a romákat. Kiközösítették, lehetetlenné tették őket, rendeletekkel s más eszközökkel kísérelték meg, hogy letelepítsék őket, hogy megpróbáljanak beilleszkedni az adott társadalomba. Ezen évszázados sztereotípiákkal, hamis képekkel tisztában volt a Szövetség vezetése, s jól tudta, hogy gyors sikerekre nem számíthat. Tudtuk: csak kitartó, fáradtságos, szinte sziszifuszi munkával és apró lépésekkel érhetünk el sikereket.

Türelem és kompromisszum. Ezt a **Gandhi**-féle filozófiai normát követte a szövetség. Felkészültünk arra is, hogy erős és jelentős ellenállásba fogunk ütközni, de ha azt akartuk, hogy a roma társadalomban – mint Menyhért emlegette – megszűnjön a „kómás” állapot, akkor vállalnunk kellett sok mindent. Célunk volt megmutatni magunkat teljes valósá-

gunkban. Leplezetlenül, hogy a cigányságképre ráarakódott gicces, szirupos, gúnyos máztól egyszer s mindenkorra megszabaduljunk.

Bár korábban is voltak már próbálkozások kulturális értékeink egy-egy részének bemutatására, ez az addig jobbára csak esetleges törekvés a Szövetség megszületésével azonban küldetésünké vált.

Sokat lendítettek ezen azok a kutatói publikációk, amelyeket legkiválóbbjaink tártak országvilág elé a roma folklór-, mese- és mondakincs, valamint autentikus dalaink, zenénk és táncaink felkutatásáról és értékeiről még a rendszerváltást megelőző években. Ország-szerre sorra alakultak a roma együttesek. Az addig szunnyadni látszó roma kulturális értékek napfényre kerültek. Fergetes sikereket értek el azok a romák, akik fáradtságtól nem kímélve magukat: egyre próbálták, tanulták az öregektől az ősi énekeket, táncokat, majd pódiumra álltak. Egy-egy feszített követően szinte érezni lehetett, hogyan oldódik a korábbi feszültség a romák és a nem romák között. Éreztük, láttuk, tapasztaltuk, hogy jó úton járunk. Ez számunkra megnyugtató és ösztönző volt. Sikereink egyértelműen cáfolták a kétkedők állításait: a cigányok megszervezése igen is lehetségesnek bizonyult. Csak értelmes célok megvalósítására kellett ösztönözni őket. A Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének az egész országban ütőképes, jól megalapozott szervezeti alakultak meg, s kezdtek működésbe.

A 80-as évek végén mind erőteljesebben lehetett érezni a társadalmi, politikai változások szükségszerű igényét. Az MSZMP-ben fent is, lent is keresték a kiutat a válságos helyzetből. Felfogták, hogy az egypártrendszer keretei között lehetetlen vállalkozásnak bizonyulna a társadalom új kihívásaira helyes válaszokat találni. A kisebbségi és romaügyben is új utakat kellett keresniük. Megpróbálták bátortalanul, ám sajnos a régi – bizalmat egyáltalán nem tápláló – eszközökkel közeledni. Olyan nagy volt a gyanakvás a romákkal, s természetesen szervezeteikkel,

így a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetség vezetésével szemben is, hogy egyenesen hatalmi törekvésekkel gyanúsították meg. Számos rendezvényünket, szervezeteink létrehozását kísérték gyanakvással. Félték a romák szerveződésének sikereitől, s aggodalmaikat csak növelték a kezdetektől tapasztalható eredmények is.

Egy idő után – a roma szervezetek közül kizárólag az MCKSZ-től – megvonták az állami támogatást, amelyet korábban a költségvetésből biztosítottak részünkre. Padlóra küldték az ország egyetlen, hiteles – az írófejedelem, Lakatos Menyhért által jegyzett – roma lapját, a Romano Nye-vipét is. Azt a sajtóterméket, amely új időknek új dalaival, Adyra emlékeztetve jelentkezett a társadalmi, politikai élet színpadán. A cigányság megfontolt kritikai hangját artikulálta, s ezt nem tudták elviselni. Kínos volt, hogy a romák is ki merték végre a szájukat nyitni, s felemelték szavukat az emberi, polgári jogok védelmében, az országban néhol hevesen fellángoló cigánygyűlölet és a diszkrimináció leleplezéséért.

Lakatos Menyhért nem alku-dott. Ezt kritikai publicisz-

tikában adta tudtára a polgári és szocialista, a liberális és radikális elveket valló elitnek, a kormánynak, mindenkinek. Történelmi távlatokban gondolkozott, s ezt a rövidlátó politikai felsőségek képtelenek voltak elfogadni. Csak a saját érdekeiket védtek, s nem vállalta fel a roma társadalom gondjait egyikük sem. Végeredményben magunkra maradtunk. Tudtuk ezt, nem is számítottunk nagyon másra. Talán egy kissé több megértésre mégis, hiszen Európa nyugati felében már más szelek fújtak az emberi- és polgári jogok érvényesítése terén. Egyes teoretikusok már ekkor is hangoztatták, hogy ott nem lehet demokrácia, ahol a nemzeti és etnikai kisebbségeket elnyomják. Idézték Bibót, korunk egyik legjelentősebb magyar politológusát, aki azt vallotta: demokratának lenni annyit tesz, mint nem félni. Csak ott van demokrácia, ahol nem félnek az emberek. Hát bizony Magyarországon féltek. Sok szabolesi, szatmári, s dunántúli faluban álltak őrséget a cigánytelepen, hogy megvédjék magukat a bőrfejűek provokációitól. Romákat vertek meg az utcán, minden indok nélkül, csak azért, mert cigánynak születtek. Mellőzték őket a munkafel-

vételeknél, noha elsők között voltak, akiknek már a rendszerváltást megelőző hetekben, hónapokban, években felmondtak.

Földönfutóvá vált romák tízezrei tengtek-lengtek munka nélkül a telepeken. A fekete vonatok, amelyek a Nyírségből, Borsodból, Nógrádból vittek, szállították az olcsó roma munkaerőt a nagy szocialista építkezésekhez: Kazincbarcikára, Ózdra, Tatabányára, a fővárosba, Miskolcra vagy Leninvárosba – kiürültek. Végérvényesen időszerűtlenné vált a sokszor gúnyt tárgyát képező – s a humoristáknak is témát adó –, az országban széltében-hosszában énekelt „Ajaj, fekete vonat” kezdetű sláger.

A rendszerváltás egy szellemekben meggyötört, kisemmizett, jövőtlenségében kilátástalan, megélhetésétől megfosztott roma társadalommal találta magát szemben. Megismétlődött a történelem. Mint ahogy a vérzivataros idők után, a földosztáskor sem gondolt senki a cigányságra, 1989-90-ben is „megfeledeztek” mintegy félmillió ember sorsáról-jövőjéről. A roma társadalom kiesett a gazdasági, kulturális és hatalmi elit látóköréből. Szűk, csak négy évre szóló politikai érdekek vezették őket, s nem-

hogy nem számítottak a romákra, de még el is zárkóztak tőlük. Számukra nem voltunk nyitottak. Velünk csak veszíteni lehetett.

Szlogennek tűnik, pedig történelmi tény: a rendszerváltás legnagyobb kárvalóttjai a romák. Ma, másfél évtized múltán pontosan ugyanazok a sarkalatos kérdések foglalkoztatják a politikacsinálókat, s a roma mozgalmak mai vezetőit, mint akkoriban. Történelmi éleslátásra vall, hogy ezeket a Szövetség lapja már annak idején megírta. Nincs új a Nap alatt.

A rendszerváltással felszínre kerültek azok a korábbi, a társadalom legmélyén lappangó ellentmondások a másság elfogadását illetően. A magyar társadalomban, amelyre korábban sem volt jellemző a túlzott türelem, most még indulatosabbá erősödött. A roma értelmiség világosan látó rétegének – első sorban az íróknak, költőknek, újságíróknak és művészeknek – kellett megkeresni azt az utat, amely elvezethet a társadalmi békéhez. Ezt a Lakatos irányította Szövetség a roma kultúra kincseinek feltárásában és közreadásában vélte felfedezni. A kultúra erődítményéből indított békés támadást a tudatlanság, a sötétség erői ellen.

Ének- és zenekarok versenyének egyik együttese.

Igyekezett meg-, majd lebontani azokat a falakat, amelyek – láthatóan és kevésbé észrevehetőn – évszázadok óta magadtartó romák és nem romák között.

A Szövetség holdudvarába került fiatalabb értelmiségiek magukévá tették ezt a szemléletet, s hirdették is ország-szerte. Jó megértésben, egymást elfogadva s megbecsülve dolgozott, alkotott itt a beás-, az oláh-cigány, a romungro költő, író, képzőművész és a zurnaliszta. Lakatos Menyhért nagyon érzékeny volt arra, hogy egymást meg ne bántssuk, meg ne sértssük. Ennek még a halvány árnyékától is óvott bennünket. Egy alkalomra emlékszem, amikor Choli társaihoz oláh-cigányul szólt. Csak-hogy ebben a társaságban romungrok is voltak. Menyhért félre hívta. „Choli! Nem szeretném, ha ez még egyszer előfordulna.”

A szövetség zászlajára írta: sem nem ellenzéki, sem nem kormánypárti, hanem cigány-párti. Így igyekeztünk a pártosodástól megóvni magunkat. Nem szerettünk volna egyetlen párt zászlaja alá beállni. Igyekezünk a megfelelő távolságot megtartani úgy, hogy azzal ne távolítsuk el magunkat azoktól, akik közeledtek felénk, vagy esetleg szövetséget ajánlottak bizonyos kérdésekben, amelyek a cigány ügy kibontakozását segítették. Azt vallottuk: akik előmozdítják a cigányság ügyének megoldását, azokat mi is támogatjuk, legyenek bár pártok, szakszervezetek, vagy más szövetségek.

Ez az időszak volt az, amikor a különböző néven alakult roma szervezetek gombaként kezdtek szaporodni. Elég volt, ha egy nagyobb vagy két kisebb létszámú roma család összejött. A rövidlátó egyesületi törvény normáinak szellemében már tizenegy főből alakulhatott egy roma szervezet. Hónapok alatt már háromszáz fölött számlálták azon civil szerveződések, amelyek a bejegyzésük után igényt tarthattak arra a támogatásra, amelyet a költségvetés erre a célra szánt. Ezáltal elemeire bomlottak a fejlődésnek indult, és az egység irányába tevékenykedő cigány szervezetek. Az elaprózottság mindenképpen hátrá-

nyára volt a cigánymozgalomnak, amelynek éppen az lett volna a legfőbb feladata, hogy egységes, erős, ütőképes, a cigányok érdekeit képviselő és védő szervezet alakuljon.

Ezeknek a szervezetek a többsége egyáltalán nem volt életképes, s különösen nem volt működő szerveződés. Nem is ez volt a lényeg, hanem az, hogy a bíróságok bejegyezték őket, s így évről-évre hozzájuttattak valamennyi pénzhez. Romaellenességnek tűnt volna akkoriban ezek ellen keményen szót emelni. Szövetségünk és vezetői ugyan sokszor felemlegették hivatalos helyeken, hogy ezek az álszervezetek fölöznek le azt a kevéske pénzt is, amit romaügyekre szánnak, mégsem történt meg elszámoltatásuk a számukra folyósított közpénzek sorsáról. Úgy tűnik, hogy a jogalkotók és jogalkalmazók tudatosan azok kezére

beszámolt. Kit érdekelt a több mint 500 ezer roma ember valódi sorsa?

Tudományosan megalapozott, elfogulatlan adatokra, szociológiai felmérésekre, akadémiai kutatásokra támaszkodó cigánypolitikára nem volt igénye sem kényszerítő szüksége nemcsak a hatalom gyakorlóinak, sajnos a hatalom berkeibe igyekvőknek sem. Noha azok az anomáliák, azon társadalmi, politikai ellentmondások, amelyek nap, mint nap tapasztalni lehetett, igencsak indokolták volna. A tudományos felismerés hiánya és késedelme okozta, hogy későn indult a roma mozgalom. A hitelesen megalapozott előrejelzések hiányában nem látott maga előtt, s nem tűzött maga elé világos cigány jövőképet sem a magyar, sem a cigánytársadalom. Az ösztönösség és az esetlegesség nyomta rá bélyegét a roma civil

ismert – újságíró, költő, író, képzőművész és zenész került a közfigyelem látókörébe. Mind többen szereztek a romák közül a humán műveltség mellett reálműveltséget is: mérnökök, közgazdászok, mezőgazdászok lettek, csak éppen a munkanélküliség növekedésével egyenes arányban növekvő hátrányos megkülönböztetés eltérítette, elzárta őket céljaiktól.

Ha manapság a cigányság megítéléséről esik szó, még mindig „az átkos” zámolyi kivándorlást említi boldog-boldogtalan, mintha ez lenne a márvádó a romák magatartásának megítélésében. Miért hallgatnak azokról, akik a világban hírnevet szereztek Magyarországnak? A 100 Tagú Cigányzenekar mind a mai napig hazánk kulturális nagykövete. Kitüntetett romák sokasága játszik benne. Ez a zenekar száz és ezer szállal kötődik a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségéhez. Említhetném a Virtuózokat, a Kalyi Jagot, kitűnő cigányzenekarainkat, akik külföldön terjesztik jó hírét a magyarnak. Kiváló zongoraművészeinket **Czifra Györgytől Szakcsi Lakatos Béláig**, virtuóz hegedűművészeinket, költő-író-újságíró koszorúkat, képzőművészeinket **Balázs Jánostól Péli Tamáson, Szentandrassy Istvánon át Dawid Beriig**, s még tovább, Kossuth-díjasainkat, a Köztársaság Babérkoszorújával kitüntetett, s a többieket.

Hallatlan gazdag mese és a mondavilágunk, különös hangulatú balladáink, a néprajz tudományában jeleskedőket is lenyűgözi. Mesemondóink világhírnevet vívtak ki maguknak.

Ők és a többiek is valamikor azokról a koszos, elhanyagolt roma telepekről, sokak a putrikból kerültek ki, s váltak népük követeivé, bizonyítva, hogy így is lehet, sőt csak így szabad!

Ennek az elvnek volt apostoli szöszölője, amikor zászlajára tűzte a roma kultúra megismerését, egy nép küldetésének szándékát, és befogadásért szállt síkra a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége. Vállalta a nagykövetségi szerepet. A fény felé akarta fordítani a putrik népének tekintetét. Ebben kért és várt az ügynök partnert ez a mozgalom.

Paszabiak a színpadon.

játszottak volna, akik egyáltalán nem akarták, hogy Magyarországon olyan erős cigánymozgalom, ütőképes romaszervezetek izmosodjanak meg, amelyeknek döntő szavuk lehetne az önkormányzati és az országgyűlési képviselői választásokon.

A roma mozgalom egy helyben topogott. Megosztottságában képtelen volt felvállalni a roppant nehéz és égetően fontos cigányügy hatékony képviselését. Főleg úgy, hogy sem a hatalmon lévők, sem az ellenzékük nem állt támogatólag melléje. Megelégedtek azzal a tevékenységgel, amelyről az országgyűlés illetékes bizottsága jelentéseiben időről-időre

szerveződésekre még akkor is, ha egyik-másiknak (köztük a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének) volt világos programja, célja, amelynek elérésére igyekezett mozgósítani a társadalom minden rétegét. Magát a politikai elitet is. Tudatában voltunk ugyanis annak, hogy csak az ő segítségével, anyagi-szellemi támogatásukkal juthatunk fényre, figyelhetnek fel eredményeinkre, a kulturális életben elért sikereinkre. Nem mellékes az sem, hogy e két évtized alatt felnőtt egy olyan roma értelmiségi réteg, amelynek mind több tagja vállalta saját identitását, s közülük több – addig jobbára csak a cigánykörökben

Mert a mozgás, mint a dialektika tanítja állandó, de a változás eléggé lassú ahhoz, hogy a posványos állóvíz nyugalmat megbolygassa, s tiszta vizet csillogtasson.

Sokak komoly várakozással tekintettek a rendszerváltás elé, sorsuk jobbrafordulásában reménykedve. Mások, akik földönfutóvá váltak, azóta is átkozzák, mert nem érzik, hogy valamelyest is adott volna esélyt számukra a sors. A tehetősek még gazdagabbak lettek, mások leszakadtak, legtöbben a nincstelenek táborába zuhantak. Kettő-háromfelé szakadt az ország. Üres hassal hiába beszéltek a szegényeknek a polgári demokrácia áldásairól, a szabadságról, amikor a társadalom túlnyomó többsége nyögött a kismizettségétől. Sokak éheztek, s **Dumoklész** kardjaként a munkanélküliség réme állandóan ott lebegett a fejük fölött.

Kömös állapotba került a cigányság – jellemezte a helyzetet Lakatos Menyhért. Erre kellett rábreszteni, és segíteni a talpra állításában. A hatalmi elit közönyös szemlélő volt: tenni akarást, a cigányügy érdemben való kezelésének szándékát, de sokszor pusztán jóindulatot is kevésbé mutattak. Valamiféle kormányprogram kidolgozása is jelentősen késétt e súlyos válság kezelésére.

Átfogó terv és megalapozott gazdasági forrás, háttér nélkül a hatalomtól kapott morzsákon, kolduspénzeket és saját erőből, elhatározásból, lelkesedésből indult meg a roma kulturális mozgalom, s mutatott fel mindössze néhány év alatt olyan értékeket, amelyekre vevők voltak a külföldiek. Korábban fedezték fel a szabolcsi, beregi, szatmári cigány népművészet értékeit a külföldiek, mint a magyarok. Nemrégiben adott hírt róla az MTV, hogy a kis nyírségi falu, Paszab roma táncegyüttese az amerikai folk listán az első tíz között áll. Ennek a gyökerét még mi vetettük meg a 80-as évek végén, a 90-es évek elején, amikor életre hívtuk Szövetségünk paszabi szervezetét. Ebből nőtt ki később a helyi cigány önkormányzat is.

Hamar meggyőződünk róla, hogy a régi hatalom akarja is meg nem is a roma mozgalom

Az 1848–49-es szabadságharc koszorúzásának résztvevői.

megszületését. A reformkommunisták, a szocialisták többsége szívesen látta volna, de hiányzott a belső elszántság, az egységes akarat. Az új hatalomra készülők kétkedtek, nem látták világosan: mi a teendő a cigánysággal. Szabolcsban is óvakodva tekintettek minden új kezdeményezésre. Lehetetlen feltérképezni: kinek-kinek mi játszódott le a lelkében a rendszerváltás és a többpártrendszerre való áttérés időszakában. Akkor, amikor olyan kettőshatalom jelleget öltött a napi politika, s nem dőlt el még egyértelműen, hogy merre billen az egyensúly. Valójában egyik oldal vezetőiben sem volt meg a megfelelő kurázszi. Hagytak mindent, menjen a maga útján. Egyben mind a két oldal biztos volt: a régi módon már nem történhet semmi, az katasztrofához vezet. Azt, hogy miként kellene, néhány teoretikuson kívül viszont nem tudta senki. A politológusok, a szociológusok egy része csak felméréseik során találkoztak cigányokkal. Az így gyűjtött tapasztalatok édes kevésnek bizonyultak, nem szolgálhattak érdemi, s támadhatatlan adatokkal, érvekkel, használható ötletekkel a kormányhatalmaknak. Nem volt használható mintakép arra sem, hogyan is kellene (lehetne) érvényesíteni az államhatalom szerkezetében,

s választási rendszerében a roma kisebbség jogait, kötelezettségeit.

A rendszerváltást követően három-négy évnek kellett elteltetni ahhoz, hogy végre egy összefercelt 1993/LXXVII. számú kerettörvényt létrehozzanak, amely a civil szerveződések nézőpontjából tekintve csak arra volt jó, hogy szétverje, megsemmisítse a létező roma szervezeteket, hogy azok szárnyukat szegve fokozatosan elsorvadjanak. Még azokat is ellehetetlenítette, amelyek korábban életképeseknek bizonyultak, mint az MCKSZ. A kolduspénzt ugyanis attól kezdve az önkormányzatok kapták meg. A roma civil szervezetek, amelyek megszülettek a mozgalmat és a roma önkormányzatokat is, ott maradtak minden forrás nélkül.

A vázolt körülmények, politikai, gazdasági és társadalmi viszonyok között zajlott a rendszerváltás Szabolcsban is. Nem volt ez olyan sima, zavartalan, mint ma hinnők, de jelentős hullámokat sem vert, mert a mélyben zajlottak a csendes fojtogatások. Különböző pártcsoportokban szimpátiák szerint osztogatták az állami, társadalmi és más hatalmi, pénzes funkciókat. Ezekről kezdetben a csak a legbennfentesebbek tudtak. A sumák „megegyezéses forradalom” végeredménye

az lett, hogy a közvagyon jelentős, értékes részét széthordták. Ezek romjain kezdett épülgetni az összelopott vak kapitalizmus. Csak a kis embereknek fájtak a gyárakban, üzemekben, állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben gazdátlanul hagyott, ebek harmincadjára került értékek. Vitte az állatot, a gépet, a berendezést boldog, boldogtalan. Mi lett a Nyíregyházi Mezőgép híres CNC gépparkjával? És a HAFE világhírű festőberendezéseivel, gépeivel? Olyan volt ezekben az üzemcsamok, mint ha bomba csapott volna beléjük. Persze a javát leszerelték, elvitték. Az új tőkés tulajdonába kerültek. A tetteseket nem kereste a kutya sem. Csak a munkások maradtak ki a vagyonszerzésből, akik az értékeket tulajdonképpen megteremtették.

Megkezdődtek a helyezkedések a közigazgatásban is. Az az elit, amelyik hatalmon belül volt, vitte a maga embereit. Röpködtek a rangok, mint a régi úri Horthy-világban. Urambátyámozta, s közben a polgári demokrácia szépséges elveiről papoltak. Egyre szaporodott a romaellenesség, összetűzések voltak a Nyírség egyes falvaiban, s mi mégis a Cigány Kulturális Szövetség magalakításán munkálkodtunk. Annak a reményében, hogy

Vizsga után.

végre csak kiderül az ég feletünk, s a nemzeti és etnikai kisebbségek is hozzájutnak az Alkotmányban biztosított jogaikhoz.

Úgy tűnt „kicsúszott” a vezetés a megyei pártbizottság és a megyei tanács kezéből. Minden ment a maga útján, tudatos irányítás nélkül. Az eleven gyakorlattól, az élettől elszakadt szobai pártbölcselkedőknek nem volt egyértelmű válaszuk sok fontos kérdésre, így cigányügyben is tartózkodtak állást foglalni. Amikor Lakatos Menyhért Nyíregyházára látogatott, s Farkas Tibor és én közösen felkerestük a szövetség megalakítása ügyében, meglepő megértésre találtunk. Biztosított bennünket támogatásukról. Amikor ez ügyben felvettük a kapcsolatot **dr. Gyuricsku Kálmán** megyei titkárral, ő sem zárkózott el, és segítséget is ígért. Több párt- és állami vezető nem volt ilyen megértő az ügy iránt. Amikor a Hazafias Népfront megyei bizottságának vezetőjét, **Soltész József**né-t tájékoztattuk a kezdeményezésünkről, azonnal telefon után nyúlt, hogy a HNF országos titkárságával megbeszélje: mi is ilyenkor a teendője. Többszöri telefonváltás után aztán megkaptuk az engedélyt,

hogy a HNF megyei székházában megrendezhetjük a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége megyei, illetve városi szervezetének megalakítását.

Magam is meglepődtem, amikor az 1988. augusztus 23-ára összehívott tanácskozáson megtelt a székház nagyterme. Jöttek a romák a Nyírségből, a szatmári falvakból, Beregből. Nemcsak a cigányok érkeztek! Szimpatizáns magyarok is, olyanok, akik már korábban kapcsolatban álltak roma költőkkel, újságírókkal, zenészekkel, s nagyra tartották őket. Megtisztele a tanácskozást **Ekler György**, az MSZMP megyei bizottságának ideológiai titkára is. Ott volt **Bánóczy Gyula**, a megyei tanács elnöke és természetesen a házigazda Soltész Józsefné, a HNF megyei titkára is. Jelen voltak szakszervezeti vezetők is.

Fegyelmезetten, mindenféle rendbontás nélkül, hatékony vitával zajlott a tanácskozás. Lakatos Menyhért vázolta a szövetség célját, feladatait s ismertette, milyen eredmények születtek addig, az országban hol alakultak MCKSZ-tagszövetségek. Farkas Tibor szintén az országos eredményeket ismertette, s a Szövetség szab-

csi megalakításának szükségességét sürgette, mert hazánkban Szabolcs-Szatmár-Bereg a cigányok által legsűrűbben lakott területe. Lakatos Menyhért engem javasolt a Szövetség megyei elnökének.

Egyhangúlag szavaztak meg, tapssal fogadták a felvetést, s az eredményt is. Amire nem gondoltam: beszédem után odalépett hozzám Soltész Józsefné (Ilonka) és virágcsokorral köszöntött. Sok szerencsét kívánt a munkámhoz, a Szövetségnek meg sok sikert. Több mint 35 éves újságírói munkásságom során első alkalommal történt meg, hogy Ekler György – aki eléggé tartózkodó ember – gratulált, magához ölelt és ő maga is sok sikert kívánt.

Az alakuló gyűlés résztvevőit a Szabolcsi Húsipari Vállalat látta vendégül. Frissen sült hurkát és kolbászt tálaltak fel. Megalakult tehát a Szövetség Szabolcsban is. Erről Balogh József kollégám számolt be a Kelet-Magyarország másnapi számában, de még aznap hírül adta a rádió is.

Öt tagból álló elnökséget választottunk. Elnök: **Farkas Kálmán**, alelnök **Farkas Tibor**, **dr. Lázók Anikó**, **Benczi Jenő** és **Horváth László** lett. Semmiféle vagyonunk, egyetlen fil-

lérünk sem volt. Ahhoz, hogy a Szövetség létezéséről hírt adjunk, szükségünk volt irodára, telefonra, némi berendezésre, felszerelésre, hogy egyáltalán működni tudjunk. Nagylelkű volt **Bánóczy Gyula**, aki a városi tanácstól megvásárolt egy főbérleti irodát a Hősök tere 9. (a Zöld irodaház) III. emeletén, amelyet **Csabai Lászlóné** tanácselnök asszony javaslatára azonnal ki is utaltak. Így jutottunk egy olyan főbérleti irodához, amely azóta is „a mienk”, s – amióta megalakult – az OCO megyei irodájával közösen használunk. Egy tető alatt két irodahelyiségben dolgozunk a Cigány Önkormányzatok megyei Szövetségével, az OCO megyei irodájával és jogi képviselővel.

Éreztem, nagy felelősség hárul ránk, s mindenki tőlünk várja a csodát, a világ „megváltását”. Azt, hogy szinte máról holnapra megváltozik a romák helyzete. Főleg a romák bíztak és reménykedtek.

Lakatos Menyhérttel az élen Szövetségünk akkor követte el az egyik legnagyobb hibát, amikor tagszövetségi rendszert alakított ki, s ezzel elvette a leendő szövetségek önállóságát. Az így bejegyzett tagszö-

vetségek nem rendelkezhetek önálló bankszámlaszámmal. Teljesen ki voltunk szolgáltatva a központi szövetségnek, s csak azzal az anyagi forrással rendelkezhetünk, amit tőlük kapunk. Ez pedig édes kevés volt. Valamennyien derűlátók voltunk, bízunk abban, hogy a kormányzat megfelelő forrást biztosít majd a roma civil szervezetek, így az egyik legjelentősebb, az MCKSZ működéséhez. Sajnos csalódnunk kellett. A korábbi paternalista elv csődöt mondott.

Az „ennek is adunk egy keveset, meg annak is” gyakorlat nem vált be. A „cigányságnak” juttatott pénzek szétfolytak, s nem érték el a céljukat. Akkor erre csak a legelőrelátóbbak gondoltak.

Nem tudom, nem volt-e a szétaprózott segítségnyújtásban tudatosság a hatalmi elitnek részéről. Utólag nehéz megítélni. Annyit azonban mindenestre elértek, hogy egy időre befogták a romák száját. Lehet, hogy ez is volt a cél, s nem az, hogy erős, ütőképes, alulról építkező, jól szervezett – az MCKSZ-hez hasonló – országos cigányszervezet alakuljon, amely képes megszervezni az egész magyarországi cigányságot. A romák így könnyen politikai erővé is válhattak volna.

Ettől viszont tartottak, nem akarták, hogy a félmilliós roma társadalom önálló tényezőként jelenjen meg a társadalom színpadán, s érdemi politizálásba kezdjen.

Arra, hogy ezt miként sikerült elérniük, később még vizsgáztam. Egyelőre ott tartottunk, hogy hivatalosan is bejegyezték bennünket, s ezt követően sor került az első elnökségi ülésünkre. Két napirendi pontot tárgyaltunk. Az egyik legfontosabb feladat annak tisztázása volt, hogy milyen anyagi erőforrásokra támaszkodhatunk. A másik sürgősen eldöntendő kérdés pedig az volt, hogy milyen elvek és követelmények alapján lássunk hozzá a városokban, falvakban a tagszövetségek szervezéséhez. Óriási előnynek számított, hogy újságíróként jól ismertek az állami, társadalmi és gazdasági szervezeteknél, a különböző intézményeknél, így sokan a segítségünkre voltak. A gazdasági életben hasonló elismeréssel és támogatottsággal rendelkezett Farkas Tibor is.

E kapcsolatok révén sikerült, jórészt adakozásból, vagy jutányos áron iroda berendezésekhez jutnunk. Közös javaslatra úgy határoztunk, hogy létrehozuk a pártoló tagintézmények rendszerét. Amikor össze-

írtuk, hogy kikre számíthatunk, nem is gondoltuk, hogy annyian fognak támogatni bennünket.

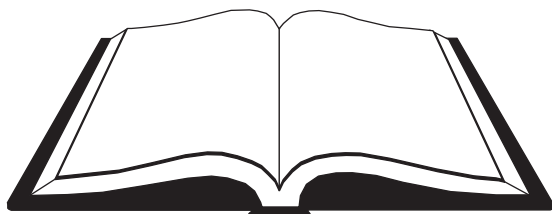
Olyan segítőink voltak, mint az európai hírű Compact Vállalat, amelynek az élén vezérigazgatóként akkor az a **dr. Czibalmos Béla** állt, aki korábban a megyei tanács elnökhelyetteseként dolgozott Szabolcsban. A Szabolcs megyei Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság, amelynek akkor az igazgatója **Osztrogonác János** volt, szintén mellénk állt. A sós-tói üdülőjünkben tartott elnökségi ülésünkön ők is részt vettek, s vaddisznópörkölttel vendégelték meg. Itt született meg az országban az első között az a közös kezdeményezés, hogy vállalatok is igyekezzenek ösztöndíjakkal segíteni a jól tanuló, de szociális körülményeik miatt rászoruló roma fiatalokat. Így született meg a ROMANO tanulmányi alapítvány, amelynek a törzstőkéjére a vállalat 100 ezer forintot fizetett be az OTP-be. Az akkor még sokkal jelentősebb összegnek számított, mint manapság. Évente egy alkalommal ennek a kamataiból adtunk kevéske támogatást a szabolcsi roma diákok tanulásához. (Egyszámlaszáma: OTP Szabolcs Megyei Ig. 11744003-20329770). Pár-

toló tagunk lett a Divat Ruházati Vállalat is, amelynek igazgatója, **Holp János** szíven viselte a munkanélküli fiatal roma lányok képzését, munkába állítását. A vállalat segítségével alakítottuk meg elsőként az országban a CISZ-t (a Cigány Ifjúsági Szövetséget). Kezdetben a szakmunkásképzőben tanuló roma fiatalok lettek a tagjai. Az alakuló ülést a Nyíregyházi Széchenyi Szakközépiskolában tartottuk meg. A Diruváll látta vendégül a CISZ alakuló tanácskozásán résztvevő fiatalokat. Holp János segíti a roma irodalom elterjesztését, s cigány írók műveinek a kiadását. Pártoló tagjaink sorában üdvözölhetjük az Ingatlankezelő és Szolgáltató Vállalatot is. Vállalták, hogy elbocsátások esetében náluk a roma munkások bizonyos előnyöket élveznek, kedvezményt nyújtanak a tanuló-sukhoz. Itt **Tóth János** igazgatóságának időszakában cigány osztályok tanultak, s ennek lett az eredménye, hogy sok segédmunkás, kukázó, utcaseprő, udvari munkás stb. végezte el a nyolc általánost.

Összeállította: Paksi Éva
A kötet szerkesztőségünk
címén megrendelhető.

A kosárfonó tanfolyam hallgatói.

"KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

Zoltan Barany a Szabad Európa Rádió müncheni kutatóintézetében, 1989-ben, egy cikksorozat elolvastakor határozta el, hogy dolgozatot ír a kontinens bársonyos forradal-

mait élő keleti tömbjének cigányairól. Néhány évvel később az Egyesült Államok Társadalomtudományi Kutatási Tanácsa tagnak hívta meg a Marginális Populációk Bizottsága elnevezésű szervezetébe. Feltett szándékát nem feledve, s az ügghöz bőkezű támogatókat is sikerült megnyernie. (A Ford Alapítvány 1995-ben, 1996-ban és 1999-ben, a Nemzeti Kutatási és Csereprogram Tanács 1994-től 1996-ig, a Texasi Egyetem pedig 1997-től jelentős összegekkel, ösztöndíjakkal segítette nagy ívű munkáját.) Az Európában mozgósíthatatlanul magas összegek alapos terepmunkát tettek lehetővé, amelyről a 2002-ben a Cambridge Egyetem által kiadott, s az Athenaeum 2000 Kiadó jóvoltából már magyarul is olvasható *A kelet-európai cigányság* című kötet ad tisztes elszámolást. A magyar származású szerző elsőként a roma marginalitás okait és jelenségeit vizsgálja. Megállapítja, hogy a cigányság a vi-

lág minden más nemzeténél különösebb helyzetben éli életét. Ez abban a tényben rejlik, hogy a romák területhez nem kötöttek, s több különböző államban élnek oly módon, hogy nincs anyaországuk, amely menedékkül szolgálhatna számukra, illetve kiterjesztené rájuk a védelmét. Nincsen egységes nyelvük, vallásuk és hagyományrendszerük sem. Természetesen – fejti ki – vannak más etnikai csoportok is, amelyek rendelkeznek e jellegzetességek némelyikével. A kurdok például több államban élnek, nincs anyaországuk, van azonban határozott területi kötöttségük (a határokkal sűrűn átszelt Kurdisztán). Izrael állam létrejöttéig a zsidók sem voltak területhez kötve, de összefűzte őket a közös – sokszor és sokáig üldözött – vallás, s az azon alapuló igen erős hagyomány.

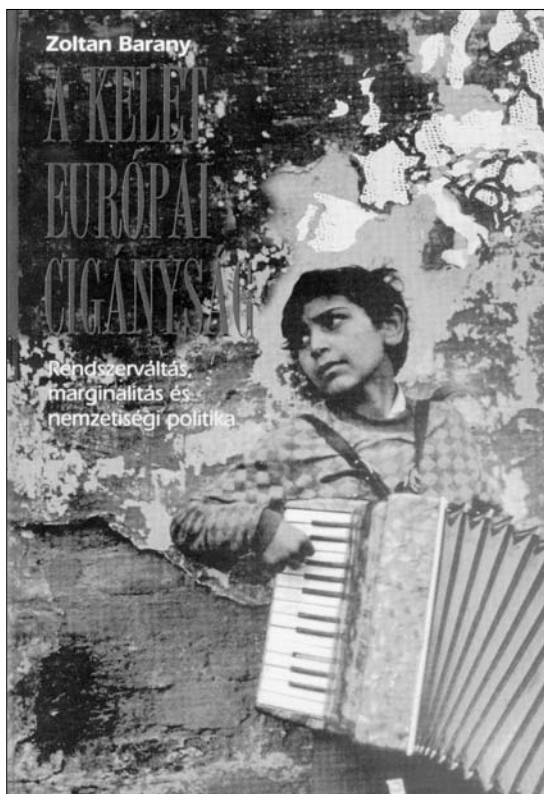
Barany hamar szembesül a minden romakutatást megnehezítő, az általánosítást lehetetlenné tevő tényekkel: „a cigányság egy rendkívül sokrétű etnikai csoport, amelyet feloszthatunk életmódjuk (vándorló vagy letelepült), törzsi hovatartozásuk, foglalkozásuk, nyelvük, vallásuk és lakóhelyük (ország) alapján. Csak a volt Jugoszláviában mintegy húsz jelentősebb roma törzs él, sokat közülük további alcsoportokra lehet osztani. Macedóniában a cigányok döntő többsége beszéli a roma nyelvet, de Magyarországon 80%-uk csak magyarul beszél... Horvátországban a legtöbb roma római katolikus, Boszniában muszlim, Szerbiában pedig ortodox hitű”. Az a teljesítmény, hogy ennek ellenére megmaradtak, s a szinte végig ellenséges közegben képesek voltak megőrizni önazonosságukat, a történelem egyik legnagyobb teljesítménye. „Képesnek kellett lenniük, hogy kihasználjanak bármiféle adandó alkalmat, hogy megtalálják a kiskapukat s a kínálókozó lehetőségeket a különböző társadalmi és gazdasági környezetekben, hogy átvegyék az idegen kultúrák és hagyományok elemeit, ugyanakkor megőrizték különbözőségüket.” A tapasztalatok és a sorra vett tények azonban azt mutatják, hogy a 20. században, a gyorsan változó gazdasági-társadalmi körülmények között több cigány közösség elvesztette jól ismert, s korábban jól működő helyzetfelismerő- és alkalmazóképességét.

A társadalom perifériájára szorulás tényét több szempontból

is áttekinti a kötet. Sorra veszi a roma identitás mértékét befolyásoló tényezőket: a megnyergelt vagy elmulasztott politikai lehetőségeket, a pénzügyi forrásokat, a kommunikációt, illetve a jelképek, az etnikai szolidaritás és társadalmi tőke létét, felhasználását, valamint a közös nyelv hiányából adódó korlátokat. Utóbbival kapcsolatban a könyv talán legfontosabb idézetével él, amikor Ben Gurion izraeli miniszterelnöknek 1950-ben – a zsidó állam hivatalos nyelvét tett héberrel szóló – megjegyzését közli. „Száz évvel ezelőtt nem volt olyan zsidó a világon, akinek a héber lett volna az anyanyelve; ma százazrek beszélnek” – mondta. (1950 óta milliók!) Mindez válasz lehet a szkeptikusoknak, akik bőszen tagadják egy esetleges egységes roma nyelv kialakulásának még a reményét is.

A kutatás tanulságaként körvonala-zódik, illetve igazolást nyer, hogy a romák erőteljes kirekesztődése három jól elkülöníthető dimenzióban: politikai, társadalmi és gazdasági vonatkozásban is megvalósul, s a különleges roma hagyományok és történelmi hordalékok is hozzájárulnak. A marginális helyzet különböző dimenziói az egyes történelmi korszakokban egymástól elszakadva változtak, néha ellentétes irányban is. (A kialakult poszt-kommunista demokráciákban például a cigányság politikai körülményei javultak, de társadalmi-gazdasági helyzetük romlott.) A romák – belső és külső okok következtében – eddig nem voltak képesek kihasználni a lehetőségeiket az etnikai mobilizációra, sem a számarányuknak megfelelő politikai képviselet elérésre a kelet-európai társadalmakban. (Az már csak e recenzió szerzőjének pikírt – tanulmányidegen – kérdése: vajon a kontinens boldogabb felén, a „művelt Nyugat” társadalmában, hol a felmutatható példa ugyanerre?)

A szerző külön részben vizsgálja a nem demokratikus rendszerek: a birodalmak, a tekintélyelvű államok és az államszocializmus országaiban megélt cigánylétet, s külön részben taglalja a kialakuló demokráciák cigánypolitikáit. Ezek megalkotása – állapítja meg keserűen – sokkal nehezebb a demokráciákban, mint bármelyik más politikai rendszerben. „Az új demokráciákban a cigányok helyzete csak mérsékelten hatott az állam politikájára.” Nehéz kimondani, de a vizsgált térség minden országában kimutatható, hogy a cigányok a rendszerváltások, a demokrácia – remélhetően csak rövidtávú – vesztesei lettek. Megnövekvő – ám többnyire kihasználatlan vagy rosszul hasznosított –

politikai mozgásterük sehol sem ellensúlyozza azt a társadalmi romlást, s főleg gazdasági visszaszorulást, ellehetetlenülést, amit az utóbbi másfél évtizedben elszenvedni voltak kénytelenek.

Barany könyve végtelenül tisztességes munka. Alaposan alátámasztja a sokak által vallott, de kevesek által gyakorolt és szorgalmazott hitet, hogy a roma integráció a régió politikusaiknak és cigány elitjeinek közös felelőssége. (Ha szabad alkotmányjogi kifejezéseket fölülírnom: a cigány

politikai, társadalmi és gazdasági elit [is] mulasztásos kötelességszegésben vétkes.) Könyve végén Barany felidéri egy sokat tapasztalt román jogi aktivista egyik mondatát, mely szerint a „cigánykérdést” soha nem lehet megoldani úgy, hogy a roma és a környező társadalom egyaránt elégedett legyen. „Emlékszem – írja a kutató –, nehezemre esett válaszolnom, annyira megdöbbentett a nyílt cinizmus. Most, tíz esztendő elteltével szeretném magabiztosan azt mondani, hogy beszélgetőtársamnak

nem volt igaza. Igazán sajnálom, hogy mégsem mondhatom.”

Megcáfolni a történelmet nem kis feladat, ha egyáltalán elvégezhető. Az e csekély valószínűségű, mégis egyetlen emberhez méltó eshetőségre szerveződők és szövetkezők kiváló municiójául szolgálhat a könyv, amely (*Hegedűs Gyula* gondos fordításában) az ország valamennyi nagyobb könyvesboltjában, s könyvtárában hozzáférhető. Nem szabad a polcon porosodnia!

VILÁGHÁLÓ

RomaArt Portál

A Cigány Népművészek Országos Egyesülete a Roma Kulturális Alap és az Oktatási Minisztérium kutatási támogatásával új cigány tematikájú honlapot/portált jelentetett meg ez év áprilisától. Ez a honlap annyiban eltérő a többi cigány honlaptól, hogy kizárólag a cigány kultúrára vonatkozó ismeretek és a kultúra területén tevékenykedők számára szükséges információk találhatóak rajta, tematikus rendbe szervezve.

Célunk elsősorban az, hogy egyesületünk tagjainak alkotásai széles körben ismertté váljanak itthon és külföldön egyaránt. Az I. Országos Cigány Népművészeti Pályázat (1997) alkotásainak közzététele ezt a célt szolgálja. Szeretnénk bemutatni a díjnyertes alkotásokból és a gazdag képanyagból összeállított vándorkiállítás teljes anyagát. Jelenleg a díjazott alkotások mellett a Galéria fejezetben látható a korai **cigány ábrázolások** képanyaga, de tervezzük országos vándorkiállításunk fotóinak (kb. 200 db) honlapra vitelét is a **cigány mesterségek** széles körű megismertetése érdekében. Ugyancsak terv tagjaink életútjának és alkotásainak bemutatása.

A honlap készítése közben kitűnt, hogy hazai művészeink, valamint a hazai kutatások mennyire ismeretlenek külföldön, a nagy összefoglaló cigány honlapok anyagából mennyire hiányzik a magyar anyag (hazai **alkotóművészek, bibliográfiák, filmográfiák, diszkográfiák, ikonográfiák** stb.). Ugyancsak feltűnően kevés – összehasonlítva más országokkal – a hazai cigány alkotóművészek interneten való megjelenése, a nagy hazai művészeti portálokon is csak elvétve találko-

zunk a nevükkel. (Honlapunk megjelenése óta már több képzőművész jelentkezett, kérve, hogy adjunk helyet alkotásainak.)

A közhiedelemmel ellentétben sok cigány művész ill. a cigánysáért tevékenykedő kapott **hazai és külföldi elismerést**: zenészek, kutatók, mesemondók, fafaragók stb. Fontosnak tartjuk, hogy munkásságuk széles körben ismertté váljon, ez leginkább az Internet révén érhető el, ahol a közreadott ismeretekhez az óvodák, iskolák, közösségi- és művelődési házak, könyvtárak, amatőr csoportok, hazai és külföldi érdeklődők könnyen hozzá tudnak férni, és lehetőségük van arra, hogy a honlap szövegeit és képeit felhasználják tevékenységük során. Közzétett **adattárunk** ezt a célt szolgálja.

A cigány kultúrával foglalkozó külföldi **kutatások, dokumentációs központok, múzeumok** tevékenysége hazánkban ugyancsak ismeretlen a cigányokkal foglalkozó pedagógusok, könyvtárosok, népművelők, újságírók és nem utolsósorban a hazai cigányok körében. Fontosak ezek az ismeretek – amelyekhez honlapunk révén hozzájuthatnak – erősíthetik a cigány kultúra egyenrangúságának elismertetését. A szemléletváltozás ezen a téren minőségi változást fog eredményezni az országos szakmai hálózatok munkájában, és Magyarországon is elősegítheti az ez irányú kutatások támogatását.

Ezekre a problémákra szeretnénk ráirányítani a figyelmet – **hídként szolgálva a külföldi cigány honlapok és a hazai szakmai honlapok felé is**, információt szolgáltatva. **A hazai és külföldi cigány kultúráról, kutatásokról össze-**

gyűjtött, honlapunkról elérhető információk – hitünk szerint – könnyebben hozzáférhetővé teszik az egész világon jelen lévő cigány kultúráról meglévő ismereteket, segítik a cigány kultúráról kialakult kép objektívabbá válását, az előítéletes gondolkodás visszaszorítását.

A hagyományos kultúra védelmére szolgáló **jogszabályok**, valamint a nonprofit szervezetek működéséhez szükséges **iratminták** elérhetőségével a kulturális tevékenységet folytatók munkáját szeretnénk segíteni.

Hiánypótló honlapunk **kiadvány-ajánló** funkciója, amely a hazai és külföldi könyvek és hangzó anyagok beszerzési lehetőségeire hívja fel a figyelmet, a **kritikák** összegyűjtésével pedig tájékoztató pontként szolgál.

Elérhetőség:

<http://www.RomaArt.hu>

A honlap megjelenítése, szerkesztésének kialakítása az Iris Design Kft. munkája, a tartalom fejlesztését én vállaltam, mivel az országot járva mindenütt azt tapasztaltam, hogy a cigánysággal foglalkozók igen nehezen tudnak szert tenni a munkájukhoz szükséges ismeretekre. Reményeim szerint ez a könnyen áttekinthető, tematikus honlap segíti a tájékozódást és a folyamatos bővítés révén idővel teljes áttekintést nyújt a cigány kultúráról. A látogatók száma (5-7 ezer hónaponként) a téma iránti érdeklődést mutatja, ez erőt ad a további gyűjtőmunkához.

Bódi Zsuzsanna
a RomaArt Portál szerkesztője

Karácsony - krechunó

A karácsony szó a magyar szavak egy részéhez hasonlóan szláv eredetű. Őse az ószláv krocun szó, amely lépcsőt, átlépőt jelent és egyértelműen utal az átlépésre az új időszakba, a téli napfordulóba.

A karácsony, a szeretet bensőséges ünnepe elképzelhetetlen karácsonyfa állítása nélkül, pedig ez a szokás egészen új keletű. A hagyomány szerint **Luther Márton**, a reformáció nagy alakja állított először karácsonyfát gyermekeinek. Valószínűleg ismerte a régi germán hiedelmet, amely szerint a téli napforduló idején csatangoló gonosz szellemek előli védelmet csak akkor kapunk, ha az örökzöld fa alá húzódunk.

A karácsonyfa (életfa) valójában jelkép, szimbólum, Jézus születésének tiszteletére állítják és a téli éjszaka csillagainak mintájára gyertyákat gyűjtanak ágain. Az első adat a gyümölcsökkel és édességekkel díszített karácsonyfa állításáról egy strasbourgi polgár jegyzetében talál-

ható, amely 1605-ből származik. 1737-ben egy Wittenbergben készült könyvben írnak először az „új szokásról”.

Magyarországon csak a 19. század második felében, a bécsi udvar példája nyomán terjed el e hagyomány. Először a nemesi családok ünnepelnek a díszes karácsonyfa előtt, majd a módosabb polgár- és gazdagabb parasztcsaládok is átvesszik ezt a szokást. A parasztság körében csak a 20. században, az 1950-es években lett általános.

A karácsonyfa díszei is jelképeket hordoznak: a gyertyák a téli napfordulókor megszületett fényt, a fény hozóját, a megszülető Jézust jelképezi. A termések, mint az alma és a dió is az ő személyéhez köthető. A fa tetejére tűzött csillag a három királyoknak utat mutató betlehemi csillag szimbóluma. Mindezeket üvegdíszek is pótolhatják.

A karácsonyhoz kapcsolódó étkezési szokásaink – sok mozzanatukban – jelképes értelmet is hordoznak. Az elmaradhatatlan karácsonyi halétel – a rántott hal

fogyasztása – bécsi eredetű. A hal gyors mozgásával – szimbolikusan – a családnak az új esztendőben történő előre haladására utal. A néphagyományokban a halpikkely a gazdagságot, a pénzt jelképezi.

Szilézia vidékéről származik a diós és mákos bejgli, amely eredetileg zsidó ünnepi sütemény volt. Régen szárnyas egyáltalán nem kerülhetett az asztalra, mert úgy tartották, a tyúk hátra kapar, és ez rossz jel az újjév kezdetekor.

Krechunó „Ezüstön, aranyon járjatok”

Ünnepek alkalmával minden cigány a legjobb tudása szerint készül fel. Ilyen nagy ünnepek: karácsony – krechunó, húsvét – patradyi, pünkösöd – rusaja, új év – nyevo bersh, keresztelő – bolipe, születésnap – rakhasyepesko dyes, Mária-nap – suntona Marijako dyes, búcsú – buchuvo, halottak napja – mulengo dyes.

Aktualitását illetően a cigány karácsonyt mutatjuk be. Ilyenkor hosszabb ünnepre készülnek, mert a legtöbb rokon karácsonykor jön össze. A karácsonyi köszöntő is elengedhetetlen hagyomány.

A köszöntő szövege: „Segített az Isten, hogy elérjük a karácsonyt. Értjük el még sok számos esztendőben erővel, egészséggel, szerencsével, jó kedvvel, békével, menyekkel, vökkal, lovakkal, kocsikkal, gyerekeitekkel együtt, népeitekkel együtt, a te jó embereiddel együtt! Ezüstön, aranyon járjatok! Legyetek egészségesek, szerencsések, soha ne legyetek betegek!”

Karácsonykor sokan eljártak szották a betlehemes játékot is. Bementek a faluba a házakhoz köszönteni, kántálni, s amit kaptak, hazavitték. A ládát maguk készítették, a benne lévő felszereléseket is. A felnőttek az éjféle misére szoktak elmenni.

– paksi –

Fotó: Nyári Gyula

Karácsonykor

Az ablakon át merengve néztem, honnan jön majd a Télapó. Szemben a baptista székház színes ólomüvegablakai törték meg a kiszűrődő fényt, s szűrték meg a kiáradó karácsonyi dallamokat. Ahogy nőttem, egyre jobban felértem az ablakpárkányt, s egyre szívesebben néztem – ha szellőztetni tarták ablakaikat – a karácsonyi sürgés-forgást náluk. Akkor azonban már sötétlő délután volt, s én egyre azt fontolgattam, hogy a körút felől vagy a Bajza utcából fog befordulni a szarvas húzta szán. Ha a Bajzából, vagy a Bokányiból jön, azt jobb szerettem volna. Arra kevesebb a ház, tehát több ajándék van még a puttonyban, mintha túltonnan érkezne. Igaz, bátyám már megpróbált kiokosítani, hogy a Télapó az nincsen is, s apu, meg anyu veszi meg az ajándékokat, csak eldugják. Már-már hajlottam is elhinni a dolgot, hisz az oviban is kiderült, hogy Ági néni ragasztott szakállt, ám egy este fényes bizonyítást nyertem, hogy bátyámnak nincsen igaza. Ketten maradtunk otthon, pár nappal az ünnep előtt, s nem volt olyan rejteke a lakásnak, amit közös erővel fel ne túrtunk volna. Ajándékokra mégse leltünk, tehát mégiscsak lennie kell a Télapónak, aki hozza. A szomszéd Jóska azt mondta, hogy nem is a Mikulás, hanem Jézuska hozza a meglepetéseket. Mások szerint meg éppen azt ünnepeljük, hogy este meg fog születni a kisjézus. Zúrzavaros volt ez az egész. Bátyámról sokszor elmesélték, hogy levelet írt a Gólya néninek (a Katica néni dobta be), meg a Mikulásnak is, hogy neki kell egy kistesó. Aztán egyszerre itt voltam én, ő meg mégse akar hinni?... Az ablakon át merengve néztem. Volt, ahol már gyertyalángok imbolyogtak, de a szán nem jött sehonnan. Féltem: este lesz megint, s én álmosodva hiába fogadkozok, hogy megvárom ébren, elszunnyadok, mint mikuláskor is. Bátyám a nagyszoba ajtajához hívott. Egy nagyobb rést lelt az illesztéknél, azon kandikáltunk. Égett a nagylámpa, jól kivethettem apuékat a fenyő körül. Anyu épp a pöttyös gombácskát csíptette helyére, amit egész kicsi koromban alig lehetett kivenni a számból, mert olyan buta voltam (hallottam elégszer), hogy meg akartam enni. És láttam, igenis láttam, hogy apu rakja a fa alá a csillogó

dobozokat, és rádöbentem: ő kuporgatta össze, meg anyu az árát a felhúzzható csibének, a diafilmmek meg a mesekönyvnek, amire úgy vágytam. Hát ezért kérdezte annyiszor a nagy is, hogy mit kérek a télapótól! Máig érzem a lélekrengetést, amit a felfedezés okozott. Apu is biztos most tudja meg, hogy nincsen Télapó, s nem akarta, hogy én is, mint ő nagyot csalódjak. Ezért vette meg nekem is, a bátyámnak is az ajándékokat, pedig mennyi fagyit, meg zizit, meg fruttit chetett volna munkába menet az árukból!

Az ablakon át merengve nézek. Apu már régesrég nem él. Nincsen nagy, nincs Katica néni... A legvidámabb este ez az évben, s mégis mindig egyre keserűbb, mert egyre többen hiányoznak a régiek közül. Egy-egy mosoly, simogatás, illat, a süti íze még felidézi őket. A csengettyű hangja, amely minket is szólított a várva várt pillanatban. A pettyegett csíptetős gomba, melyről fiam is tudja: egykor csaknem magamba nyeltem. Ő meg – mára nem titok – kisdíák korában apró papírra írta sérelmeit, s a színes függők belsejébe gyúrta. Lógtak a fán hosszú évekig, minden karácsonykor. Ez már azonban az ő története, s ezt ő fogja majd unos-untalan elmesélni fiának, menyének. (Talán az én gombám is szóba kerül olykor, akkor is majd, ha már nem leszek). Nincs nap az

évben, amelyben ennyire jelenvaló mindenki, aki már örökre távozott. Hiányuk gyúrja újra őket. A szenteste az igazi ajándék! Szinte egyetlen esély, hogy belessünk az örökkévalóságba. Ezért aztán sosem lehet igazán szomorú az ünnep, még akkor sem, ha nagyon bánatos.

Karácsonytájt történnek csodák, békek köttetnek, haragok múlnak. Nagyapám mesélte, hogy a nagy háborúban (még nem tudták, hogy sorszámozni kell, s I. világháborúnak fogják hívni), a lövészárkokban töltött egyik szentestén elnémultak a fegyverek, s az oroszok – maguk faragta ajándékaikkal – átkúsztak a magyar bakákhoz. Hajnalig barátokoztak, majd állásaikba tértek és illendőségből lődöztek kicsit. Éjjel újfent megérkeztek: iddógtak, ettek, danoltak. Később, a pravoszláv karácsony, ugyanezt hozta megfordítva is. Pedig ott életre-halára folyt a küzdelem, a karácsony, a család hiánya mégis rokonná tette őket.

Karácsony ma is csodákat terem! Olyan együttérzés mutatkozik az elesettek, magukra maradtak iránt, amellyel – ha nem húlne ki harmadnapra – boldoggá válna a világ. A politikában is beköszönt valamilyen fegyvernyugvás. A szitokszókat, a féktelen indulatokat karanténba zárja a közizlés. Mindegyre csak karácsonynak kéne lenni! Elhinni a köznapokon is: szeretettel ezerszer könnyebb megváltoztatni mások nézeteit, mint gyűlölködéssel.

Ilyen tájban mindig lelkiismeret-vizsgálatot tart az ember. Felnőttként már nemcsak jól ismeri a történetet, a titkot, hanem érti, érzi is. Szeretné hinni: ha nem Betlehembe, hanem a mai Budapestre, Miskolcra, vagy Ózdra, esetleg Jászdányaiba lépegetne be a legendás csacsi, az anyának kerülne szállás, s a kisded nem az aluljárók kövére szédült papírdobozon, fedél nélküli nyomorultak rongyai közt jönne világra. Fáj neki és szégyelli magát, mert korántsem biztos a végeredményben. Nem érti, miként válhat egyre természetesebbé „a gazdagok gazdagodnak, a szegények szegényednek” állapot. Lázadni kell, fölkelni, tenni!

Minden szeretet fölkelés – írta Ancsel Éva – minden falak, minden határok és minden végességek ellen. Szelíd, de leverhetetlen fölkelés.

– Hegedűs Sándor –

Ficz Mária

TÖREDÉKEK

(részletek)

„Nagymama mesélt arról az időről, amikor ők fiatalok voltak, és nem is a faluban éltek, hanem a faluszélén, a mezőn. A mezőn egymás mellett sorakoztak a házak, amennyiben ezeket annak lehetett nevezni, mondta ő. Bár mindenkinek volt konyhája, szobája, de igen alacsony, putri szerű házak voltak ezek. Még a háború előtti években, több cigány-család élt, így elszigetelten a falutól. Abból éltek, hogy a férfiak vályogot vetettek, vagy napszamba jártak a földesúrhoz. Nagypátok is vetette bizony a vályogot, de aztán elvitték leventének, és amikor onnan hazakerült, kiokosodott. Így mondta, ő, és arra törekedtünk, hogy a faluban tudjunk házat venni, ezt a kicsit, itt. Anyátok már ideszületett, milyen szép lány volt, a faluban a magyar fiúk megvoltak bolondulva érte. El is csábította őt az apátok, alig volt 16 éves, aztán megszülettetek ti, anyátok belehalt a szülésbe. Apátokat pedig baleset érte, alig halt meg anyátok. Szerették egymást, és apátok mindenáron elakarta őt venni feleségül, bár a szülei nagyon ellenezték. Az a pizsok Juliska, pedig hányszor megátkozta, hacsak ide tette a lábát, de ő nem törődött vele. Imádott benneteket, de hála Istennek ő is a föld alatt van már réges rég. Ezt alig voltunk 8 évesek, amikor elmesélte, közben a könnyeit nem győzte törölgetni, nagymamát azóta sem láttuk sírni. Aztán elvitt mindekit a temetőbe, a kicsi sírhant ápolta, és gondozott volt, a keresztfán csak a név volt, Mile

Mária, élt 18 évet. Az apánk sírja viszont. A apánk sírja viszont, annál hivatkozódoban fogadott, rendes családi kriptában feküdt az őseivel, szüleivel. Ám nagymama ide is hozott mindig virágot.”

„Tél volt. Közeledett a karácsony. Pár nap választott el bennünket tőle. Iskolai szüneten voltunk, már 3. osztályba jártunk. Milyen jó lesz megint a karácsony! Klárral együtt készítettünk a karácsonyfára díszeket. Nagymama stencil papírt adott, ez ezüstsínű volt. Mi ebbe aztán diót és karamellát csomagoltunk. Majd cénát kötöttünk a megcsomózott végére és úgy akasztottuk fel a fára. Karácsonyfánk soha nem volt nagy, mivel nagymama azt mondta, idén megint nem telt nagy fát venni. De a fenyőnek különös illata bejárta az egész kis házat, a konyhát és a szobát is. A szoba ablak alatti részén állt egy asztal és erre került fel a fa. Hideg volt, reggelre ébredve hatalmas hó esett. Nagypapa egy-egy kerti seprőt nyomott a kezünkbe, nagyobb volt mint mi. De megbirkóztunk vele, és seprőni kezdtük vele a havat. Ez a seprő cirokból készült, amit nagypapa nyáron szedett meg, és megkötötte seprőnek.

Vágytunk ki a hóra, hőembert építeni. Rendszerben van, mondta nagymama, de előtte segítenetek kell, fát hozni az erdőről nagypapával. Nem először fordult ez elő, bizony ez elég nehéz munka, és tudtuk, hogy utána már nemigen lesz kedvünk kimenni

hőembert építeni. Az erdő a falu alatt terült el, kb. 1 km távolságra. Gyalog vágtunk neki, nagypapánál rengeteg madzag volt. Ezzel fogja összekötni a szedett fát, majd a hátára venni és úgy hazacipelni. Amikor elindultunk még nagyon fáztunk, de aztán mire kiértünk ki-melegedtünk a futkosástól, a menéstől. Az erdő csendes volt. Alig hallatszott apró zaj, a fákat hatalmas hó lepte be, és mindegyik egy-egy öregemberre emlékeztetett. Ágaik, mint egy-egy kitárt kezű öreg bácsi, ám mozdulatlanok. Na ez keserves lesz, mondta nagypapa, hiszen a hó alól kell kiszednünk az ágakat, gallyakat. Megkezdjük a fakitermelést. Egy óra múlva valamennyi kis csomó fát összegyűjtöttünk. Ezt nagypapa összekötözte, mi pedig Klárral, amikor ő a facsomónak hátul nekiguggolt, feladtuk a hátára és elindultunk hazafelé. A nap szikrázóan sütött, szinte elvakította a szemünket. Legalább az ünnepek alatt elég lesz a fa, mondta nagypapa. Aztán újév előtt még egyszer ki kell jönnünk lányok, hogy ne fázzunk. Fáradtan értünk haza, és már alig vártuk, hogy a meleg ennivaló a gyomrunkba kerüljön. Délutánra elmúlt a fáradtságunk. Az ég elborult és újabb hó kezdett el esni. Az udvarra kimenne nekiálltunk hőembert készíteni. Az ujjaink majd lefagytak, de elkészült az idei tél első hőembere. A rossz piros fazék, ami egész nyáron a tyúkok előtt volt itatónak, most a hőember fejére került. Az egyik kerti seprű lett a keze,

szén híján pedig dió lett a szeme. Az orra helyére kaptunk nagymamától egy sárgarépát. Olyan élethű lett, hogy szinte vártam mindjárt megszólal. Aztán éjszaka álmomban meg is látogatót. Kedvesen rám mosolygott, köszönetet mondott, amiért ilyen csinosná formáltuk Klárral és megígérte, hogy jövő télen is eljön. Majd hógolyózni kezdett velünk, és mikor már nagyon fáztunk, hosszú lehetet fújt ránk, amitől egyszeriből melegünk lett.”

„Álmodom, tudom, hogy ez nem a valóság. Megpróbálok felébredni, de nem hagynak nyugodni, nem bírok felkelni. Üldöznek, futok, de nem haladok, csak egy helyben állok. Mégis úgy tűnik, hogy futok. Mindjárt utolérnek, és akkor borzasztó dolog fog történni velem. Megvernek, sötétség vesz körül. Segítségért kiabálok, de hang nem jön ki a számon. Verejtékben úszva ébredek. Klári hajol fölem és magához ölelve babusgat, amíg megnyugszom. Nem akarok újra elaludni, mert attól félek, hogy megint rosszat álmodom.

Tele vagy sötétséggel, mondja másnap nagymama. Nem értem, hogyan is érthetném, hiszen még csak 9 évesek vagyunk, sötétség nekem azt jelenti, hogy éjszaka van. Legyint egyet, majd sutyorogni kezd és imára kulcsolja a kezét. Szeretném ha átölelné, de soha nem teszi meg.

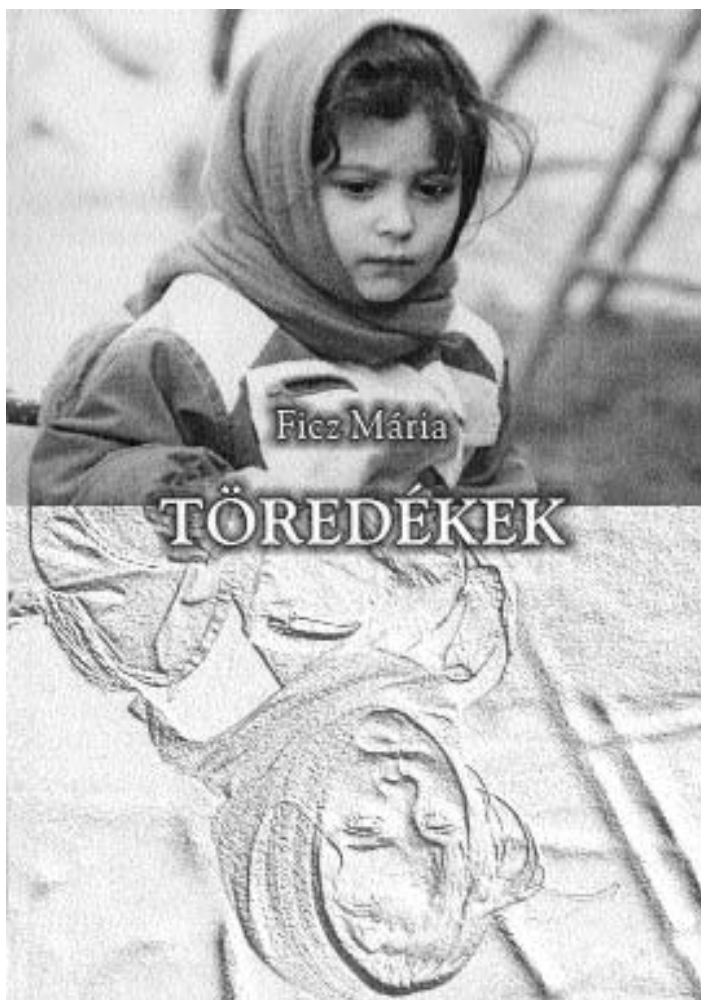
Nagymama ma mos, a mosófazékba melegszik a

víz, a bádogleteknő bekerül a konyhába, és a hokedlire teszi. Aztán beáztatja a ruhákat és a hatalmas mosószappannal dörzsölni kezdi, félórát dörzsöli, majd a mosófazékba öblíti, csavargatja és teregeti a konyhába kihúzott kötélre száradni. Úszik az egész konyha a vízbe, ahogy csepegnek a ruhák. Ahogy elmegyünk alatta a hajunk is csuromvizes lesz. Állandóan kiabál ránk, hogy ne járkáljunk folyton a lába alatt. Behúzódunk a szobába, ahol nagypapa békésen alszik. Itt viszont csendben kell maradni, amire én képtelen vagyok. Nagypapa felébred és mosolyog ránk. Megnyugszom a tekintetétől, néha amikor otthon van, hozzámenelek nagymama elől.

Egyszer nagymama kirkott télvíz idején az udvar közepére, mert éppen akkor hajoltam le előtte, amikor ő is, és a fejünk összeütődik. Nagyon fáj, de biztosan neki is, mert olyan mérges lesz rám, hogy kitesz az udvarra. Már nagyon fázom és kérlelem, had menjek be. Nem engedi, Klárit előtte küldte el a Julcsa nénihez, így nincs senki aki segítsen. Egy óra múlva, már úgy érzem nem bírom tovább a hideget, és hiába kérlelem, még csak ki sem néz. Sírva fakadok. Már nem érzem a kezem, a lábam mikor végre megjön Klári és bevisz magával. Szerencséd van, mondja, mert mos tényleg haragszik rád. Annyira reszketek, hogy nem tudok válaszolni neki. Másnapra aztán belázasodom. Hideg vizes ruhát rak rám. Nagypapa váltig kérdezi, hol fázott meg ez a lány, de ő csak annyit mond, biztosan kiszaladgál egyszálba. Klári és én is hallgatunk. Orvost nem hív, hiszen nálunk még soha nem járt orvos, mindent ő kezel. Napokig nem megy le a lázam, aztán csendesedni kezd. Ettől kezdve félek tőle. Ha csak tehetem, megpróbálok az útjából elmenekülni, ha szól szólok, ha nem sem.”

„Már megint közeledett a karácsony. Már megint örültünk neki, hiszen ilyenkor bőségesen került ennivaló az asztalunkra. Lesz megint tyúkhúsleves, töltött káposzta, sőt még hal is. Persze ilyenkor nagypapa is kap 1 liter bort. Ajándékra most sem telik, de valahogy igazán nem is hiányzik nekünk. Csak az osztálytársaink újságolják mindig az iskolában, hogy ki mit kapott karácsonyra. Mi ilyenkor nagyokat hallgatunk. Nem hiányzik, hiszen tudjuk bármit is szeretnénk, úgysem kapjuk meg, mert nem telik rá. Pedig hányszor beszéljük Klárral, milyen szép lehet egy olyan baba, mint amilyen Julikának van, a szomszédban. Hatalmas, majdnem akkora mint ő maga, hosszú szőke haja van, és képzelj el még sír is! De csak ácsingózunk utána, ugyan úgy, mint Klári egy-egy mesés könyv után. Pedig a könyvtárból állandóan hozza a mesés könyveket, és órákat képes mesélni belőle nekem. Nagymama ilyenkor mindig rászól, miért nem adod oda, hogy olvassa el ő maga. De Klári tudja, hogy nem szeretek olvasni, így kérleli nagymamát, had olvassam inkább hangosan neki, így legalább te is hallhatod. Ilyenkor aztán tényleg nincs harag, és én boldogan ülök le a kuckóba és hallgatom a sok-sok színes történetet.

Ma jó gyerekek voltunk, általában jó gyerekek vagyunk. Klári mindenképpen, engem pedig lefoglal mindig valamivel, hogy nagymama ne mérgeződjön rám. Közeledik a szenteste, a karácsonyfát, ami igen aprócska, ma megint segítünk díszíteni. Aztán csoda történik, nagymama kiküld bennünket a konyhába, meglepetés! A karácsonyfa alatt egyetlen darab van, szépen becsoma-

golva, fehér papírba és átkötve piros szalaggal. Izgatottan nézzük, de nem merünk hozzányúlni, hiszen azt sem tudjuk kié. Ez a kettőtök ajándéka, mondja ő. Én már rohannék, hogy kibontsam, de megfogja a kezem, várj, bontsátok ki ketten. Így aztán Klárral közösen bontjuk ki, és ámultan fogjuk a kezünkben, életünk első, igazi babáját! Pont olyan szép, mint a Julikáé, sőt szerintem még sokkal szebb is! És tud sírni, amikor lehajtjuk hátra! Meg milyen nagy! Meg milyen szép hosszú szőke haja van, majdnem olyan, mint a Klárié! Meg az a ruhája, na aztán tényleg csodálatos, habos, rózsaszín, tele van fodrokkal! Istenem milyen csodálatos! Természetesen megköszönjük, aztán megbeszéljük, hogy félóránként váltunk kinél legyen a baba. Holnaptól pedig, egyik nap nálam, egyik nap Klárinál. Amikor rám kerül a sor, babusgatom, beszélgetek hozzá, altatom és

altatódalt találok ki számára. Klári viszont csendben fogja, forgatja, nézegeti, megfésüli, aztán lerakja az ágyunkra, és szembe ül vele, onnan lesi.

Éjszakára közénk tesszük aludni, aminek az lesz az eredménye, hogy nem félünk tőle, így lekerül a földre, a pokrócra. Lesz is belőle reggelre ricsaj, nagymama ordítózni kezd, ki rakta ide ezt a babát? Majdnem ráléptem! Csak ennyire becsültek meg ezt a drága ajándékot? Megszeppenve nézünk rá, Klári próbál magyarázkodni, de úgy tűnik, most rá sem figyel igazán. Már nem is olyan becses a baba, már nem is olyan nagy öröm, de vigyázva vesszük fel, és egész nap nem akarja egyikünk sem a kezébe venni.”

(Megjelent az OTKA kiadásában.)

Szerkesztette: Paksi Éva

Buza Barna Hajdú-szobra

1604 októberében, pontosan négyszáz évvel ezelőtt, szinte üstökösként lépett a hazai történelem színpadára az első országos jelentőségű cigány személyiség. **Lippai Balázs** eladdig csak az a szűk kör ismerte, amelyik a hajdúkkal közvetlen kapcsolatba került. A hajdúk eredetileg fegyveres állathajtók voltak, akiknek az volt a tisztjuk, hogy a távoli – sokszor külföldi – vásárokat terelt magyar szarvasmarhákat megvédjék a vadállatok, s az elvadult emberek: az útonálló, banditák támadásaitól. A földesurak a legszívósabb, legerősebb jobbágyaikat válogatták ezekbe a különítményekbe. Akik bekerültek a hajdúcsapatokba, megszabadultak a hagyományos robotterhektől. Később, amikor a törökkel szembeni háborúk dúltak s hiány mutatkozott a katonákban, gyakran komoly hadivállalkozásokba is bevonták őket. Ellentétben más harcolókkal, ők maguk választhatták meg a saját vezetőiket: tizedeseiket, hadnagyait, kapitányait. A legfontosabb szempontjuk nyilván a rátermettség, a bajtársiasság s a hősiesség lehetett. Így került a hajdúkapitányi tisztségbe a mi

formátus hitre tért főurak – rendszerint vagyonelkobzással véget érő – perbefogása, egyre növekedett a feszültség az osztó udvarral szemben. **Belgiojoso**, az olasz származású császári hadvezér 1593-ban, amint Felső-Magyarország kormányzója és Kassa parancsnoka lett, erőszakkal elfoglalta a protestánsok templomait, papjaikat pedig elűzte. Zsarnokként üldözte mindazokat, akik úgy a töröktől, mint a Habsburgoktól egyaránt meg kívánták szabadítani hazájukat. 1604-ben **Bocskai Istvánt**, az egyik legtekintélyesebb magyar földbirtokost is felségárulónak vádolta be a császárnál, ám hiába hívatta magához, az a fegyveres ellenállást választotta. Katonáit – jobb híján – a környék hajdúiból toborozta össze. A császári zászlóalj vezetői csapataiban is szolgált hajdúk, így **Belgiojoso** azt találta ki: titkon átküldi őket tárgyalni, hogy átédesgessék **Bocskai** mellé állt társait. A hajdúkapitányok azonban összefogtak. **Lippai Balázs**, **Németi Balázs**, **Ibrányi Ferenc**, **Dengelegi Mihály** és **Szenási Mátyás** egy hitlevelet írt alá, amelyben esküvel kötelezték magukat „az körösztinsígnok s

az mi országunknak s ides hazánk... megoltalmazására” s arra, hogy hívek és igazak lesznek „az nagyságos Bocskai István úrnak minden vitézlő dolgaiban, s ez mi ides hazánk megmaradásáért”. Egy nappal később, 1604. október 15-én váratlan átállásukkal, szokatlan harcmodorukkal, s elszántságukkal megsemmisítő erejű győzelmet arattak a császári haderő felett. Újabb egy nap múltán a hajdúk élén Bocskai már Debrecen városát is elfoglalták. Lippai Balázs, ekkor már, mint Bocskai hadainak főkapitánya (Bocskai nevének említése nélkül) kibocsátotta első ismert kiáltványát a felső-magyarországi vármegyékhez, városokhoz és várakhoz, küzdelmük céljairól és szövetségeseikről is szólva s átállásukat fenyegetésekkel sürgetve. Lippai és **Németi Balázs** közös sereggel indult észak felé, de harcra sem kellett bocsátkozniuk, mivel Kassa városa önként meghódolt hadaik előtt. Lippai ekkor kiáltványt tették közzé, amelyben Bocskai nevében kérték és katonai fenyegetéssel kényszerítették az északi bányavárosokat, hogy fogjanak fegyvert mellettük. Kassára összehívták a felső-magyarországi rendeket is, ahol Bocskai, már erdélyi fejedelmeként fogadta őket.

Lippai Balázs legfontosabb haditettét az év decemberében hajtotta végre a keze alatt harcoló mintegy négyezer hajdújával, midőn tönkrezústa, megsemmisítette az Eperjes környékén (Sebes és Kemenes községben) magát beküldő császári csapatokat. Szepes várát is ostromolni kezdte, de annak bevételére – az elmaradt külső segítség miatt – már nem futotta az erejéből. Ahogy nőtték Bocskai sikerei, úgy szaporodott tábor. Úgy álltak mellé egyre többen a hivatásos katonaság egységei, parancsnokai, a nemesek és a főnemesek. Őket egyre inkább feszélyezte, hogy az első számú katona, a főkapitány, Bocskai tulajdonképpen felső-magyarországi helytartója ereiben nem hogy nemesi vér nem csörögdezik, hanem ráadásul az általuk leglenézettebb népfajnak a sarja. Hogy is merészkedik egy ilyen cigány parancsolgatni az országnagyoknak, azoknak, akiknek őse még Árpáddal jött

be az országba? Egyre többen nézték ellenséges szemmel a sikereit, s próbálták befektetni a fejedelem előtt is. Az előbb elvette tőle a főkapitányságot, s helyébe három új hadvezetőt – a kiváló pedigérekkel rendelkező, de a kezdeti harcokban még sehol se volt – **Sennyeyt**, **Gyulaffyt** és **Rhédeyt** nevezte ki. Lippai Sennyey alvezérévé fokozta le. Ez sem volt azonban elég, a „jöttment” (s joggal kételkedő) cigány még ott is zavarta a fennkölt belsőbb köröket. Annál is inkább, mert méltatlankodásának hangot is adott. Azt kívánta, hogy a vezérkari kinevezésébe a bőriket elsőként vásárra vivő hajdúknak, hajdúkapitányoknak is legyen beleszólása. 1605. január 6-án, kassai szálásán aztán – Bocskai nyilvánvaló beleegyezésével – Sennyey és egy **Nagy Albert** nevezetű férfiú lekasabolta azt a kellemetlenné vált parancsnokot, aki nélkül az egész szabadságharc talán ki sem tört volna, vagy hamar hamvába hull. Hiába – ahogy mondani szokás – a hála nem egy politikai kategória!

Emléke hamar feledésbe ment, bár a jeles hitszónok és ellenreformátor, **Pázmány Péter** érsek többször riogatta – Lippait és **Dózsát** együtt emlegetve – példájával a katolikus egyház szolgálatában gyengülni látszó hazai nemességet.

Lippai Balázs világviszonylatban is az első hímnévre jutott cigány katona volt. Életútja azt bizonyította, hogy kellő rákészség és jó szerencse mellett a cigány katona – sem vitézségben, sem haditudományban, sem a hithez és az „ides” hazához való ragaszkodásban, hűségben – nem alább való senkinél.

Ezt jelképezi ma az az esélyegyenlőség biztosítására szánt ösztöndíj is, amit a honvédelmi tárca róla nevezett el. A Lippai Balázs ösztöndíj a hivatásos tiszti és tisztjelölt pályát választó cigány származású fiatalok számára jelent rendszeres segítséget.

Lippai személye és életpályája azonban jobbára ismeretlen még a cigányság körében is. Az évforduló most talán egy kicsit a figyelem előterébe tolja.

– Hegedűs Sándor –

Szécsi Magda

Napló – szilánkok

november utolsó hetéből...

Home is where one stars from – írta **Eliot** és milyen igaza van. Az otthon az, ahonnan indulunk. A legtöbb ember elfelejti honnan indult. Olyan nehéz ezt nekem megérteni, mint egy idegen ember hangulatát elemezni egy olyan világban, ahol a feszültség sűrű, ehető, iható, fáj és megaláz, ahol csak alkotni lehet, de élni nem. Ahol egyedül vagyok, mindig egyedül, történjen bármi körülöttem. Betölt, átölel ez az érzés. Feloldhatatlan. Irtózatoss, mint az idegenség, vagy a fejemben sikító zaklatott cigány rekviem, s a szívemben bezáruló remény-kapu. Időtlen várakozás vagyok: magamtól, magamhoz. Te úgy mondanád, képtelen vagyok boldog lenni. Igen. Képtelen vagyok...

* * *

Neveket, telefonszámokat nézegettem ma egy régi-régi noteszemben. Mennyi halált hitelesítő név. Mennyi hiábavaló emlék, mennyi megrendítő passiójárás, mennyi szakadék és gyűlölet. Egy sincs, akinek ne segítettem volna újjászületni. És egy sincs, aki hétköznapijaim ünnepévé válhatna: ez meghalt. Az kitelepült. Emez végül csak megőrült, amaz elhallgatott a választások után. Ő, és ez az asszony, ez a barátságra hivatkozó, aki örökösen kihasználta az embereket, és egy ideig belőlem élt meg. A másolásból. Amit sokan tesznek, de egy sem annyira hamisan, mint ő. Na, ő eladja magát, és nem számít hogy kinek. Végtelenül sajnálom és nincs bennem harag, csak mélyszégyen szomorúság a paraziták diadalmenetét látva. S, hogy ezt ma kibírom, abban segített egy tegnapi Nagymarosról érkezett levél, egy szolnoki sms, a fiam érzékenysége a jóra, és a hó, ami szakad: értem, nekem, miattam, mert Isten tudja, hogyan vigasztaljon meg engem. És hajnalban egy Nyikita nevű lányról álmodtam, aki tudta egyszerre szeretni és gyűlölni az életet. Okos volt, de álmomban mégis előzékenyen szemberohant – egy férfi kezét fogva – a halállal, mert jobban irtózott a glóriától, mint a megvetettségétől. Lehet, hogy magamról álmodtam? De hiszen én élni akarok, vagy inkább írni. Megírni az élőket, hogy jól lássák mit tettek, vagy mit mulasztottak el...

* * *

A rádióban egy férfi kiabált. Azt kiabálta, hogy ő cigány! Lehet, hogy szegény semmit sem tud annyira biz-

tosan a világból, mint ezt, hogy ő cigánynak született, hát ordítja is magából kikelve, egymás után többször, olyan kétségbeesetten, hogy lerakom az ecsetet a kezemből, mert fáj. Fáj ez a hang, fáj a kapaszkodót nem találása. És fáj a magyar politikus távolságtartása, aki csak hümmögött és egy emberi szava sem volt a kiabálóhoz. A távolságtartás az ellenpontozás eszköze, úgy látszik, hogy ma ez divatos politikai műfaji kellék. Ugyanez egy értelmes cigánynál a kívülről ellenőrzött belül állásé kellene, hogy legyen, de nem az. A cigány politikus is csak hümmögött... Ugyan mire gondolhatott közben? Hogy az ember származása, főleg ha cigány, eredendő élményanyag, de nem aranybetűs oklevél? Vagy arra, hogy aki az indulataira hagyatkozik az könnyen hősnek érezheti magát, aztán nagyot bukik? Nem hiszem, hogy ezekre gondolt. Nem gondolt ő semmire, egyszerűen csak a magyar politikussal azonosult, hogy politikusnak tűnjön ő is. De nekem nem annak tűnt. Csak egy felkapaszkodott cigánynak, aki képtelen bármit is mondani egy másik cigánynak, mert számára már retusált hamis kép a valóság, amiben talán cigányok sem élnek...

* * *

Egy magatartás kifáradása válság. Egy új magatartás keresése pozitív válság. Megváltozni nem kell, fejlődni kell, de azt rettentő nagy iramban, ha használni akarunk a másik embernek! – Írom egy virágos képeslapra, hogy majd feladom az Esélyegyenlőségi Hivatalnak, de tudom, a címzett nem értené meg. Fejlődnie kell... Hát berakom a fiókomba, hogy majd széttejpjem, – ahogy ők tépik szét a reményeinket... – Két év múlva!

* * *

Esténként, így karácsony előtt, már megint a két legjobb cigány költő verseit olvasgatom, mert fájok magamnak. És, hogy jobban fájjak... A verseikből az életfájdalom elviselhetetlensége csap ki: lelkek és szellemek önélettrajza, változó élő lelkeké, metamorfózisoktól, drámáktól meggyötört szellemeké. Nem tudom elfelejteni magamat bennük, de nem is akarom. És arra gondolok, hogy talán engem is olvas most valahol valaki, aki nem felejtette el, hogy honnan jött...

Szerelemtépő...

Avárost belepte a hó. A közlelő karácsony illata itatta át a levegőt. Az emberek csomagokat szorongattak hónuk alatt. Az üzletek, és az ünnepi fénybe öltöztetett fő tér, késő este is tele volt bámészkodókkal. Zita és Jenő úgy álltak ebben a nyüzsgő forgatagban, mint összenőtt havas nyírfák az erdő mélyén. A kisváros egyetlen bútóráruháza előtt várták a buszt összelelkőzve, a kirakatot nézgetve, ahogy tették ezt már egy éve minden nap, elválás előtt.

– Játszunk házaspárt! – nevetett fel Zita hirtelen és a hóféhér konyhaszekrényre mutatott – ezt vegyük meg uracskám...

– Nem. Inkább a barnát! Elfélejtetted, hogy kicsi a konyhánk asszonykám? – ment bele a játékba boldogan a fekete-szemű fiú.

– Igazad van, ez logikus érvelés, legyen a barna, de gyerekágy is kell ám! – incselkedett Zita megrázva rozsdavörös fűtjeit, amin úgy csillogtak az olvadó hópelyhek, mint az igaz gyöngyök.

– Nem is egy, de rögtön kettő gyerekágy kell – kontrázott Jenő és megcsókolta Zita szeplős arcát.

– Csak egy kell! – kiáltott fel riadtan Zita elhúzódva a fiútól.

– Miért? – döbrent meg Jenő.

– Mert... mert, mi lesz, ha elhagysz? Én nem tudnék egyedül két gyereket felnevelni – hajtotta le a fejét Zita.

– Ez csak játék...

– Nem játék... ez nem játék Jenő! – tiltakozott a lány hevesen.

– Soha nem hagylak el, ha csak te nem... szeretlek – mondta egyszerűen Jenő.

Zita a fiúhoz bújt, és arra gondolt, hogy bárcsak megállna az idő. Biztonságban érezte magát ebben az ölelésben. Most nem szorongott, mint anyja közelében vagy az iskolában, ahol kigúnyolták olcsó ruhái miatt.

– Mindig szeress! – súgta a fiú fülébe.

– Ahogy a fák nőnek rendületlenül, úgy akarlak szeretni, kendőzetlenül. Ma már a fák nem nőnek... az éig semmiképp, de bennem a szerelem, ahogy a fák nőnek rendületlenül... – súgta vissza Jenő válaszul.

– Jaj, de szép! – ujjongott a lány.

– Egy cigány költő verse...

– Gyönyörű!... Te minden lánynak verset mondasz?

– Dehogy! Csak annak, akit szeretek.

– Mennem kell!

– Holnap ugyan itt? – kérdezte Jenő.

– Hát, persze! – nevetett rá Zita.

– Biztos?

– Szeretlek – mondta gyorsan a lány és felugrott a buszra.

Otthon úgy osont be a szobába, mint egy macska. Óvatosan a falhoz lapult. Fülelt, hogy hallja-e anyja nehéz szuszogását a nagyszobából. Nem hallotta. Anyja ott állt tőle karnyújtásnyira a sötétben, és amikor villanyt gyújtott, lekevert neki egy pofont.

– Vele voltál? – üvöltötte kivörösödve.

– Vele voltam – válaszolt Zita csendesen és reszketve vetkőzni kezdett, mit sem törődve a pofonnal, de halálra rémülve anyja hangjától.

– Már megint azzal a cigánnyal voltál!

– Van neve is anyu! Jenőnek hívják.

– Nem érdekel! Az én lányom ne járjon egy cigánnyal! Ezt a szégyent! Nem ezért dolgozom, mint egy állat! Nem ezért neveltelek egyedül, hogy elrontsd az életed! Te mindig olyan szófogadó jó gyerek voltál, kedves és jó tanuló...

– Most is jó tanuló vagyok anyu, csak szerelmes... értsd meg.

– De miért pont egy cigányba? Ott az az áldott kedves fiú, a Lacika, miért nem abba?

– Az áldott, kedves Lacika meglopta a szüleit és drogozik...

– Űristen! De akkor se egy cigányba!

– Miért baj, hogy cigány?

– A város miatt! A rokonok, az ismerősök miatt! Mert jönnek ám! Bejönnek a postára és mind azt mondja, hogy rosszul neveltelek, meg, hogy milyen szégyen ez... te és az a cigány fiú... Hát nem érted, hogy nem szabad kilógni a sorból Zita?

– De hát szeretem! – sírta el magát a lány.

– És engem nem szeretsz? Az nem érdekel, hogy elsüllyedek a szégyentől? Nem elég, hogy apád itt hagyott bennünket... még ez is rám szakad...

– Nem ismered őt! Semmit nem tudsz róla!

– Elég, hogy cigány! – csattant fel az anyja.

– Velem soha senki nem beszélt még olyan szépen, mint ő! Még te sem... még te sem...! És neki nem váltak el a szülei... és vele nem kiabál az anyja... – zokogta Zita vádlón.

– Te leszel az oka annak, ha meghalok! Én ezt nem bírom ki! – kapott a fejéhez az asszony megtántorogva – a gyógyszeremet... a gyógyszeremet... – lihegte elfulladva és az ágyra omlott.

Zita megkövülve nézte az anyját, majd kirohant a fürdőszobába a gyógyszeres üvegért, és anyja szájába tette a nyugtatót.

– Megölsz... – hörögte Zita felé kifordult szemmel.

– Anyu ne tedd ezt! Félek...

– Félj is, mert belepusztulok, ha nem szakítasz vele... megtiltom, hogy találkozzatok...

– De anyu...

– Nyugalmat akarok végre – sírta az asszony.

– Szakítok... – motyogta maga elé Zita és úgy megszorította a markában lapuló gyógyszeres üveget, hogy szét-pattant...

Kezéből ömlött a vér. Anyja ragyogva ránevetett. Jó kislány, mondta. A hó meg csak szakadt, szakadt... és szakadt másnap is megállíthatatlanul, mint Zita szeméből a könnyek, míg Jenőre várt az áruháza előtt.

– Drágább lett a konyhabútor asszonykám? – kérdezte a fiú köszönés helyett, utalva a tegnapi játékukra és letörölve Zita könnyeit.

– Ne hülyéskedj... baj van – mondta a lány, s mintha a sors figyelmeztetése lenne, felvijjogott mellettük egy tűzoltóautó. Összezezentek mind a ketten és ösztönösen egymásba kapaszkodtak.

– Amikor kisgyerek voltam, egész nap csak jó dolgokra merem gondolni, mert mindig azt hittem a tűzről, hogy ő egy ember, és megégeti éjjel azokat, akik rosszat álmodnak – nézett a szirénázó autó után a fiú.

– Jenő... én rosszat álmodtam... pontosabban nem is én, hanem az anyám... de még csak nem is ő... hanem a város! A rokonok! Mindenki! – dadogta, sikította Zita kétségbeesetten.

– Elhagysz? – vált kővé a fiú.

– A szívemben soha!

– Szóval vége – állapította meg Jenő kegyesen.

– Ne haragudj rám... annyira szeretlek – ölelte át a fiút Zita.

– Az a baj, hogy cigány vagyok? – húzódott el Jenő a lánytól.

– ...

– Tudtam, hogy ez lesz! Tudtam! Tudtam! De úgy bíztam benned – kiabálta a fiú tehetetlen dühvel.

– Sss... – csitította Zita, ujját a szájára téve, félve a járókelők gyanakvó tekintetétől, akik lelassítottak mellettük.

– Nem hallgatók!

– Engem nem kell meggyőznöd semmiről, a nagyon felnőtteket meg úgy sem lehet. Ne kiabálj, mert tőled is félni fogok, mint az anyámtól! – fogta be a fülét iszonyodva Zita.

– Jól van. Ne félj – szorította magához a lányt gyengéden a fiú és az ő szeméből is folyni kezdtek a könnyek.

– Szeretlek – súgta Zita.

– Akkor ne hagyj el...

– Nem tehetem... az anyám... az anyám...

– Az anyád nem tudja milyen nehéz cigánynak lenni, naponta bizonyítani, hogy mi is emberek vagyunk. Ez olyan megáldozó! Ezer éve itt élünk és még mindig idegennek tartanak bennünket, mert mások a szokásaink a bőrünk színe.

– Nem tehetek róla, én nem – védekezett Zita.

– Mindenki tehet róla! Mindenki, aki fél tőlünk, aki lenéz minket! Azt sem tudjátok kik vagyunk és játszatok a felsőbbrendűt! A magyar is ázsiai nép, ha tetszik, ha nem...

– Nem járhatunk együtt. Anyám nagyon haragszik rád és megígértem, hogy...

– Hogy a cigánynak le is út, fel is út! – vágott a lány szavába Jenő gúnyosan és hosszan a szemébe nézett. – Te nem értettél meg belőlem semmit Zita – tette hozzá csendesen.

– Jaj, olyan boldogok lehettünk volna! – zokogott fel a lány.

– Soha nem lettünk volna boldogok! Soha! Érted?! Ha nem most, akkor később hagyta volna el csak azért, mert cigány vagyok. Menj innen! – kiáltotta.

– Bocsánat... – hajtotta le a fejét szégyenkezve a lány.

– Ezt nem lehet megbocsátani... menj már, menj! – zavarta a fiú Zitát villámló szemekkel, aki végül menekülésszerűen felugrott a buszra.

Jenő sokáig állt még a kirakat előtt a busz után nézve. Szívében, mint didergő madár haldoklott az első szerelem. Aztán elindult haza, magában verset mondva, a hólepte fáknak: csak az tud tisztán gyerek-szemmel tükörbe nézni úgy, hogy ne érezzen haragot népem iránt, aki már meglátta bennünk saját esendőségét...

Szécsi Magda

Dóri és Anikó

Az iskolában elválaszthatatlanok voltak, mint nap a fénytől. Egyforma stílusban öltöztek, egyforma színeket szerettek. Együtt imádták Bachot, Stinget, Madonnát, a régi Marlene Dietrich filmeket, az augusztusi csillaghullást, no meg Pálos Tibit, az osztály legmenőbb srácát, aki motorral járt iskolába, lovagolt és gitározott, de akit mégis jobban érdekelt a vírus genetika, mint a szombati tini disco. Mind a ketten szerelmesek voltak a hirtelenszöke, nyúlánk fiúba, mint minden lány az iskolában. Ezért dobant egyformán nagyot a szívük, amikor meglátták a fiút itt a Burger King forgatagában.

– Őt is elhívjam a szülinapi bulimra? – kérdezte Anikó Dóritól a fiú felé intve, aki unottan rágsálya a sült krumplit.

– Hívd! – bólintott Dóri boldogan.

Anikó felállt, átverekedte magát a tömegen és a fiú mellé ült. Hosszan beszélgettek, közben egyre hevesebben gesztikuláltak Dóri felé nézve, míg végül a lány dühösen ott hagyta a fiút.

– Mi van? – kérdezte a babaracú, feketehajú Dóri izgatottan.

– Semmi... Ez egy bunkó,

elkényeztetett úrgazdag tahó! – futotta el a könny Anikó zöld szemét.

– A Tibi? – csodálkozott Dóri. – De, hát miért? Mi történt? – szorult össze Dóri gyomra rosszat sejtve.

– Azt mondta... azt, hogy eljönnek a szülinapomra – dadogta Anikó.

– Csak?

– Ha te nem lennél ott, mert ő enyhén szólva, utálja a cigányokat – hadarta el Anikó és úgy szégyellte magát a fiú helyett, hogy nem mert barátnője szemébe nézni.

– Sejtettem... – mondta Dóri elsápadva.

– Ne törődj vele! Nélküle is szuper buli lesz... Sőt! Szuperebb! Majd meglátod.

– Meglátom, ha elmegyek... Mert mi lesz, ha a szüleid sem látnak szívesen?

– Az én szüleim Dóri? Ők értelmes emberek! Elég magas a szellemi és érzelmi IQ-juk, hogy ne kezeljenek ufóként, csak azért, mert cigány vagy. Ők elfogadnak téged olyannak, amilyen vagy. Már sokat beszéltem otthon rólad.

– Igazán? – kérdezte Dóri gúnyosan.

– Igazán. Apuék örülnek, hogy veled barátkozom. Neki is van egy cigány származású barátja és ő is sokat szokott mesélni róla.

– Gondolom...

– Ne légy már ilyen! Nem én bántottalak meg...

– Ne haragudj, de úgy fáj!... úgy tud fájni ha...

– Én elfogadtalak! Eszembe se jut, hogy cigány vagy. Nem így szoktam rád gondolni Dóri. – vágott a lány szavába Anikó.

– Mi van apád barátjával?

– Apu mindig azt mondja, hogy elképesztően sok közös van bennük. Az életükben. Az ő nagypapja is meghalt az első világháborúban és a Kolompár Ernő bácsié is. Hogy 56-ban épp úgy lelkesedtek a forradalomért és épp úgy nem értettek semmit belőle, csak érezték, hogy ez valami nagy, szép dolog. Aztán mindketten szeretnek pecázni és vezetni. Az én apám buszsofőr, Ernő bácsi meg taxis. Hát, ilyen dolgokat mesél. Anyu szerint mindig azt kell keresni a másik emberben, ami összeköt és nem azt, ami elválaszt.

– A Tibi, aki olyan okos, miért nem tudja ezt?

– Azért, mert az ő szülei sem tudják...

– És a te szüleid, mitől lettek ilyenek?

– Talán az ő szüleiktől, nem tudom Dóri. Nagymamámék is nyitottak voltak. Róza nagymama mindig azt mondta, ha ott hagyott az óvodában, hogy „védd meg a gyengébbeket...” Hát eltudod képzelni, hogy nálunk gondot okozna az, hogy cigánynak született?

– Elmegyek a szülinapodra – mosolyodott el Dóri és Anikó nyakába ugrott.

Másnap Pálos Tibi egy levelet talált a padján. „Szia! Szeretném, ha te tudnád, hogy **Tolsztojnak** is voltak cigány barátai épp úgy, mint **Liszt Ferencnek** vagy **Bartóknak** és a többi művész fejedelemnek... Nem hogy leesett volna a koronájuk, de ettől még szebben ragyogott! Szégyellj magad! – Anikó!”

A fiú elhúzta a száját, majd a szemetes ládába pöccintette a levélkét, és a könyvébe mélyedte. De aznap nem jópofáskodott a szünetekben. Senki sem tudja mi baja...

**A 2 novellából
oktatási film készül
szakközépiskolák
és gimnáziumok részére**

Nő ecsettel, üvegszemmel

Hosszú évek óta szemlézzük a hazai írott sajtóban a cigánysággal kapcsolatos írásokat. A sok-sok anyagnak már több oldalnyi dossziéja van. A napokban nosztalgizáltam, több régi írást átnéztem. A nő ecsettel, üvegszemmel a pár hete megszűnt Magyar Hírlapban jelent meg, 1999-ben. A gyönyörű lelkű Oláh Maráról szól, *Scipiades Erzsébet* írta. A sok-sok írás közül ez érintette meg a legjobban a lelkem. Bízom benne, hogy miután elolvasták *Scipiades Erzsébet* írását, Önök is hasonlóan fognak érezni.

Élt földkunyhóban és több szobás házban. Volt cseléd és sikeres takarító kisiparos. Dobálták kővel s Franciaország jó néhány szállodájába nem engedték be. Pár évvel ezelőtt megalakította a Magyarországi Cigány Naiv Művészek Szervezetét. Egyik festményéről, a Fohászkodóról Párizsban egyetemi disszertációt írtak. A félszemű, gyönyörű lelkű és szabadszájú Oláh Mara ma egy bakterházban gyógyul vagy haldoklik magányosan.

Mara a bakterházban bóg, akár a számár. Könnyei megáradt patakként zúdulnak az orrcimpákra, onnan a száj sarkába, az állon elidőznek s lehullanak a hatalmas mellekre. Jaj, csak ne most mossák ki a könnyek a bal szemet. A barna üveget. Ha meg mégis, csak el ne guruljon a konyha zugába, onnan ki a ház udvarába, be a fűszálak s a törékeny hóvirágok közé.

Mara már megszokta, hogy műszeme van. Hogy időnként nem hordja, mert nyomja, mert fáj tőle a feje. Olyankor valahová leteszi, polcra, vázába vagy rágyújt s a cigarettás papírral együtt szórakozottan a tűzbe veti. Vagy úgy lép ki a házból, hogy nem rakja be a szemét s olyankor a lányának azt kiáltja, dobja már le. És az is előfordult, hogy csak úgy magától esett ki. A szem. Fürdés előtt a szállodában, bele a lefolyóba. Mara meg azt üvöltötte a portásnak a tele-

fonba: „Vegyétek ki a szememet!”

Marát ott kint, Franciaországban jó néhány szállodába nem engedték be. Nem a műszeme miatt, hanem mert cigány. Amitől Mara úgy bedühödött, hogy a Louvre-ba már be sem akart menni, pedig hát ezért utazott ki, Mara ugyanis festő. Nem tanult ő annak, nem tanult semminek, csak egy hajnalon, ötvennégy évvel ezelőtt megszületett. Azóta nem szereti a hajnalokat. Mert a fájdalomra emlékeztetik, meg az ő külön, loboncvörös hajú anyjára, akinek azt kiabálták a cigányok, ne játsszad meg magad, menyecske, tudjuk jól, az első gyereked vagy oroszról, vagy németről lett. Az anyám meg csak sírt – bőgi Mara. Mert azután erőszakolták meg, hogy apámmal olyan nagy szerelembe estek. És ezért nem tudom, ki vagyok, szerelem első látásra gyerek vagy mégsem. Jó ronda voltam gyerekkoromban. De az öreg cigányasszonyok ott, a monori Tabánban mind azt mondták, nem baj, nagykorára mint az anyja, olyan gyönyörű lesz.

– Jobb, gyémántom, ha a cigánylány nem olyan szép. Mert a szépet minden férfi magának akarja, s ha nem adod, hát bosszút állnak. Bár ha meg csúnya a cigánylány, akkor azt mondják a férfiak, evvel a csúnyával mindent lehet. Értsd már meg, a nő mindenképp kivan szolgáltatva, kicsi gyerek korától.

Akkortól, amikor az anyját akarják. A rendőrök. Mifelénk a rendőr mindig olyan muzsikus cigányt fogadott fel, akinek szép felesége és szép lányai voltak. Jól leitatták a cigányt, aztán állítottak be. Apám rézség volt, már nem is tudott magáról, amikor a rendőr a kiskonyhába hívta az anyámat. Végigfogdosta, letepert, én meg ütöttem, haraptam, téptem a rendőrt s közben üvöltöttem. Így védtem meg 14 évesen anyámat. Ott, a monori cigány Tabánban egy rendőr megtehetett mindent. Összever-

hette a cigányt, annyira, hogy időnként a gerinc is roppant és olyankor hajnalonta mentőautó állt a rendőrség elé. Gyűlölöm a hajnalokat.

– A monori cigány Tabánon túl kezdődött a parasztok világa. Ha átlépted, a paraszt rád uszította a kutyát, a hajadat megtéphette, a gyerekei kővel dobálhattak, de a Tabánban sem volt jobb, mert a muzsikások semmire sem

becsülték az oláh cigányokat. Pedig anyám külön volt mindegyiknél. Ruhákat varrt nekünk, ha másból nem, hát lepedőből. A kenyérjegyét szappanra cserélte, a cigányok meg nekiestek, mi joga mer más lenni, miért nem jó ivásra a kannatető, evésre meg, a középre tett nagy lábához az egy kanál és egy villa... Anyám génjeiben lehetett valami. Valami más. Egy-
szer a dédanyám az egyik

n a g y n é -
n é m n e k
mesélt az
elmúltról.
Hát arról,
hogy valami-
kor pont
olyan fiatal
és szép
volt, mint
az anyám, s
a kúriák-
ban-kasté-
l y o k b a n
nem csak
cselédként
használták.
Hidd el –
m o n d j a
Mara –, a
legtöbb ci-
gány csa-
ládban úri
vér is fo-
lyik.

– A ci-
gánylánya-
nak a szü-
zessége az
egyetlen
kincse. Az
ő r e g -
asszonyok
m o n d t á k
ezt és azt is,
csak azé le-
gyél, akit
szeretsz.
Attól fogva
vártam. És
tizennyolc
éves ko-
romra szép
l e t t e m ,
mint a
dédanyám
s az anyám.
A derekam

karcsú, a melleim meg akkorára nőttek, hogy minden fiú azt akarta markolászni. De én ütöttem-vertem-karmoltam őket, mert arról álmodtam, a férjem szőke lesz és kék szemű. Paraszt. Mert azoknak jobb, mert azoknak az éléskamrája mindig sonkával, kolbásszal, lisztel és krumplival van tele. Hát ilyen parasztba szerettem bele, pechemre, mert az anyja nem szívlelt és hiába vittem orvosi papírt, hogy még tizennyolc évesen is szűz vagyok, le cigánykurvázott, csak mert időnként kivettem a melleimet, amitől a férfiak meg is zavarodtak. Pedig én csak a filmeket utánóztam, azokért bolondultam s az apróska bolgárkertész bácsinak is azért könyörögtem térden állva, hadd dolgozhassak, mert akkor el tudok menni a moziba s olyan ruhát varrhatok magamnak, amilyet a vászonon láttam. Mély kivágásút és egészen szűket vagy bővet, röpdösőset, mely alá az alsószoknyát krepp-papírból készítettem.

– Tudad-e gyémántom, hogy a cigány hit szerint annak, akinek a mellei nagyok, az anyának való? Arra, hogy gyerekeket szüljön s a nagy melleiből szoptasson. Az én melleim is ilyenek lettek, attól a szép szőke, kék szeműtől mégis csak egyetlen gyermekem született. Mert daganat nőtt a méhemben, aztán a szememben, most meg a gégémben. Amikor a szememet kivették, utána váltunk el. Aztán mikor az anyám is meghalt, akkor kezdtem festeni. 1988 nyarán. Vettem festéket, büdös volt, nem hígult. Vittem vissza, mert még annyit sem tudtam, hogy az olajfestéket vízzel hiába hígítom. Aztán mindig azok lettek a jó képek, amelyek fájdalomból születtek. Mikor anyám halálát festettem meg, a virasztást, a tabáni tetvészkedést, a szemműtétet... Akkor vettem észre, hogy

baj van, amikor a cigaretta végét már nem láttam s a közepét gyújtottam meg. Nesze neked, Mara! A férjem talált magának mást, a lányom Amerikába ment férjhez, ott ültem a lakásban egyedül, s akkor határoztam el, nyitok belőle Cigány Galériát. Egy esperes szentelte föl, jött a Híradó, az amerikai nagykövet, holland meg magyar újságírók. Aztán eladtam, mentem Gönyűre, onnan ide, a városföldi bakterházba. Hurcolodom, a helyemet sehol sem lelem, mert úgy gyűlölöm azt a szőke kék szeműt. Kimarnám a szemét, amiért annyira szerettem, amiért ilyené tett, hogy őutána magamba senkit be nem tudok fogadni.

Bőg Oláh Mara a bakterházban. Mutatja a fényképekkel teli falakat. Azok lettek az ő fényképalbumának a lapjai, melyeken száz meg százszámra nyüzsögnek az emberek. Mara velük megy egyik szobából a másikba, az ajtóra időnként saját, embernagyságú festményét szögeli, aztán hogy hangok is legyenek, leül az ócska, hófehér zongorához, a bal szemét kiveszi, a jobbba meg a billentyűkre írt számokat nézi, így játszik. S közben röhög, mert eszébe jut, mit kérdeztek tőle legutóbb: „Mi lesz akkor, ha a szürkehályog elvakítja a jobb szemét? – Ne aggódj, édesem, naiv festőből naiv zongoraművész leszek. – De hát nem is ismeri a kottát! – Egy vaknak? Minek az már.”

És Mara elveszi hosszú, üvegszipkáját, beletuszkol egy cigarettát, aztán pőfékel, most már úgyis minden mindegy: méh, szív, szem és torok... Kint esik, hullanak az esőcsöppök a nagy fejű hóvirágokra, vonatok húznak-robognak el, kéznél van hát ez is, ha a fájdalom elviselhetetlen lesz végképp.

Scipiades Erzsébet

Kalányosné
László Julianna

Adatok az őcsényi cigányság szülés és csecsemőápolás körében kialakult szokásaihoz

Az őcsényi cigányságról pontosan nem tudjuk, hogy mikor érkeztek jelenlegi lakhelyükre. Az azonban tény, hogy az 1893-as összeírás szerint Paks és Bata mellett Tolna megye három legtöbb cigány által lakott települése között említik Őcsényt. A lakosság létszámát tekintve itt a legmagasabb a cigányok aránya, 2,79%.

Az őcsényi cigányság amikor megérkezett ide, nem a faluba települt be, hanem a legelőre, a Pascumra, a Belső-legelőre, Bográra. Csak a II. világháború után kezdenek beszivárogni a faluba. Gyakorlatilag a 60-as évek elején számolják fel a telep, de még 1980-ban is élt kint egy család. A faluba települők, ahol lehetett, megvettek egy házat, telket, építettek, tehát integrálódtak a falu közösségébe.

Az őcsényi cigányság gyakorlatilag homogén: beás közösség. A két oláh cigány családban (5 fő) a feleség beás. Romungri is található a faluban, 1956-ban költöztek ide házasság révén.

Itt a bevezetőben megjegyzem, hogy a gyűjtés magyarul történt. Magyarul történt azért, mert az adatközlők döntő többsége ma kizárólag magyarul beszél. Csak a közösség legidősebb tagjai beszélnek egymás között románul. Magam jól értem, ha románul beszélnek hozzám, ennek ellenére a legközelebbi hozzátartozóim is magyarul válaszoltak a fölött kérdéseimre. Mindezeket azért kell előre bocsátani, mert a nyelvi anyag rendkívül fontos a történeti vizsgálatok során. A nyelvi alakok magukban rejtik egy-egy ma már elfelejtett eljárásnak az emlékét, bizonyítékát. Néhány kifejezést románul is regisztráltam.

Dolgozatommal azt tűztem ki célul, hogy a szülésre, csecsemőápolásra vonatkozó eddig gyűjtött őcsényi adatokat, mint részeredményt, közlőgyem.

A szülésre való felkészülés, szülés

Még élt a nagyanyám – 84-ben halt meg – láttam, hogy ő milyen szépen tudott varni. Ő készítette a saját ruháit, szoknyát, röpijét, kötényt. Anyám mesélte, hogy ő is varrt a testvéremnek inget, mert akkor – 58-ban – nem lehetett készen ruhát kapni, hanem méterben vásárolták az anyagot. Többnyire mégsem újban jártak, hanem bejöttek a faluba, kipucoltak egy tyúkolat, tapasztotak, fölsikálták a szobát és munkájukért nem élelmet kértek, hanem gyerekruhát.

Az első gyermek születésére nagyon odafigyeltek, hiszen a szülés ismeretlen volt az anya számára is. A szülés lefolyásakor nem tartózkodhatott a kunyhóban férfi, még az apa sem. A gyermekeket is eltávolították a rokonokhoz, szomszédokhoz. A szülő anya mellett az anyós, anyja tartózkodott. Így beszélnek adatközlőim a szülésről:

„... egy gyerek megszületett, ott, a csutaszárban a gunyhóban a földön, télen. Öregapám levette a csizmáját és a kapeájába tekerte bele. Öreganyám vágta el a köldökét. Ott nem volt bába, meg ilyen, meg olyan. Öreganyámnak a gyerekei amikor megszülettek, saját maga vezette le a szülést. Késsel elvágta a köldökszínort. Nem csinált azzal semmit. Nem is dobta el, a kést eltette. Ronggyal átkötöt-

ték és kész. Hamut tettek a közvetlen köldökre, el ne vérezzen és arra a rongyot. Az enyémen is az volt. Hol látod te azt, hogy hibás az én köldököm? Miből voltak a pelenkák? Rongyok, rossz ingek, gatyák voltak, nem? Hol volt akkor pelenka, meg nadrag? Hol volt bugyi, hol volt mell-tartó?”

„...engemet bábaasszony segített a világra, nem kórházban születtem – 1955-ben Gerjenben. A bábaasszony magyar volt, abban az időben a faluban egy hivatalos személy volt, Erzsébet néni hívták. Egy 40-50 év körüli, orvosi bizonyítványa volt, ha ilyen probléma akadt, hogy szülés levezetése, akkor őt hívták... amikor nem volt ilyen lehetőség, voltak öregasszonyok, akik tudták ennek a lefolyását. Idősebb cigány asszony, aki merte is vállalni, mert értett is hozzá, volt egy kis tapasztalata... mindig megvolt az a tiszteltetés, úgy a szülőknél, a szülőknél a gyerekek felé, nem is beszéltek ilyenről, nem beszéltek a gyerekek előtt.”

„... a földön születtek, nem az ágyon. Leguggolt, meglett a gyerek. Ott kinn, Pscumban nem volt kórház. Férfiak nem lehettek körülötte, csak asszonyok. Az összes cigány asszony – akivel jóban volt – beszélgettek látták, hogy fogja a fájás. Na, most mi lesz? Eridj a faluba, hozd ki a bábát! A hátamon hozzam? Mert gyalog nem jött ki. A Lajos bácsi ha befogott jó, ha nem, úgy is jó. Mire kijött a bába, meglett a gyerek, nem tudták visszatarítani. A mását elásták a fölbe. Meglett, jól van, elvágta a köldökét, belerakták. Elásták az

asszonyok. Este megszülte a gyereket, másnap fel kellett kelnie, ki csinált volna valamit? A kisgyereket rendbe tette, megfürösztötte, elment. Ha te enni akarsz, találj valamit, majd eszel, amikor hazajövök, ha hozok.”

„... ollóval elvágta a köldökszínort, szépen elköttették. Akkor mindjárt nem tettek semmit a köldökre, hanem olyan ollóval, ami nem volt rozsdás... fahamut tettek rá, szépen megszárták, egy kicsi rongyba beletették és azt tették rá. 6 hetes volt a kisgyerek, levették. Persze, cserélték minden nap.”

„... öreganyámat hallottam csak, ő ott kint laktak Őzsák körül. Mind a 14 gyereket úgy szülte meg otthon. A nagyobbak már úgy tudták, amikor kellett melegíteni a vizet, hogy szülni fog az anyjuk. Egyedül szülte meg mind a tízenegyet. Ő vágta el a köldökszínort, ollóval, késsel...”

„... a földön születtek, oda csináltak helyet. Szalmát raktak, leterítették egy ronggyal, ott történt a szülés. Hozzáférhetőbb is volt.”

Csecsemőápolás

„... nem volt akkor pólya, ... olyan háromszögletű vánkosba tették, négy sarkos volt, toll volt benne, szépen letették, beletették a gyereket, ezt a sarkát ide, a másikat oda, madzaggal átkötötték vagy pelenkával, Jézus nevében. Volt pelenka nem? Rossz ingek, gatyák, nem lehetett akkor pelenkát kapni.”

„... Varrtak neki kézzel ruhát, meg kaptak a faluban. A tek-

nőben nem lehetett hagyni, mert mocorgott, kiesett. Az ágyban volt, dunyhával elkerítették és ott maradt. Amikor kicsike, akkor nem, de amikor már elmúlt hat hetes, elkerítették.”

„... volt egy fürdető fateknő, amit az öregek csináltak. Örültek, ha egy héten egyszer megfürdették a gyereket. A másik az ilyen bölcsőszerűség volt fából, abban ringatták. Ilyen négysoros pólya. Madzaggal kötötték át. Lefektették a földre, beletették a gyereket, behajtották a végeit, a fejénél puha volt. Lekötötték a kezét, azért, hogy jobban pihenjen. Én magam is lekötöttem a gyerekeimét a rendes pólyában. Sokkal jobban pihent, mint a mostaniak.”

„... én egy évig pólyában tartottam a gyerekeimet. Rendes pólyában. 61-ben született az egyik fiam, rá egy évre a másik, 67-ben a lányom. Kint voltak a lábai, így e! Akkor is pólyába kötöttem. Azért kellett lekötöni a kezüket, mert jobban aludtak, nem kaparták meg az arcukat. Azok olyanok voltak, mint a cibak!”

„... a gyereket az erre a célra készített fateknőbe tették. Formás kis teknőt csináltak neki. Arra mentek rá, hogy masszív legyen, szép, sima, megmunkált, de első osztályú volt. Nem voltak lyukak az oldalán.”

„... amikor én megszülettem és hazahoztam a gyereket a kórházból 61-ben, addig én az utcára nem mehettem ki, amíg a templomba el nem mentem. Azt mondta az én anyósom, aki megszüli a gyereket és nem megy el a templomba, az kurva. Csak a kurvák mennek az utcán. Amit tudtam, imádkoztam, kifordultam, eljöttem... az nagy szó volt abban az időben, úgy elvinni a gyereket végig az utcán, hogy nincs megkeresztelve. Hazajöttem a kórházból, rá egy hétre meg kellett körörsztülni, utána vihettem ki a gyereket. Most eltelik fél év is, egy év is és nincs szenteltvíz alá tartva... Már nincs az a nagy cigányság, az a nagy pletykaság, mint az öregeknél... hát nem is lett volna jó, ha én nem

tartottam volna be, amit az én anyósom mondott. Én nem mehettem el szórakozni az urammal, mint a lánya... mert azt mondta, akinek családja van, az tartsa itthon magát, annak nem való a bál. A lánynak szabadott.”

Fürdés körüli hiedelmek, szokások

„... a fürdető fateknő négy sarkára szitált fahamut kell tenni. Olyan meleg legyen a víz, belemártod a könyököd, kibírja. Miután megfürdette a gyereket, a hamut szépen bele kell kotorni a vízbe, pelenkával leszűrni, meg lehet látni a szőröket benne. A hátából kimentek a szőrök.”

Ezt valamennyi adatközlőm így mondta el, meg is csinálták. A fürdető vizet nem szabadott régen sem és most sem kiönteni, mert elviszik a gyerek szerencséjét, nehogy valaki fölvegye az álmát annak a kicsinek. Régen a teknőt az ágy, priccs alá kellett szépen betolni. Én a kiskádiban hagytam a vizet, sok esetben a szobában, vagy kivettem a fürdőszoba elé, és reggel öntöttem bele a nagykádba.

„... olyan helyre szabadott kiönteni a vizet, ahol nem jártak. Nem szabadott kocsútra, hanem a ház sarka fele.”

„... az udvarba, a ház háta mögé, ahol nem jártak, oda öntötték a vizet, mert akkor nem tapos rajta mindenki, mert elviszik a gyerek szerencséjét.”

„... amikor megfürdették, csak másnap szabad a vizet kiönteni. De abban a vízben valakinek meg kellett mosni az arcát azért, hogy a gyerekének, akárki jött idegen, akkor ne hogy elvigye az álmát.”

Nem volt szabad éjszakára kint hagyni a gyerek pelenkáit, ruháit, ez még most is élő hagyomány.

Csecsemő ápolása, nevelése körüli hiedelmek és szokások

* ha sírt a gyerek, akkor meg kellett nyalni a homlokát, ki kellett nyalni a szemét három-

szor, és köpni kellett. Ha sós volt, akkor biztosan szemmel verték

* följött a gyufa a víz tetejére, pözsögtött a faparázs a vízben, akkor szemmel vert

* sötétedés után nem lehetett gyereket látogatni, mert elviszik a gyerek álmát

„... ha volt ilyen, hogy este jöttek látogatni, akkor madzagot kellett szakítani a ruhából, akár új volt, vagy kendőből, oda kellett tenni a vánkására.”

„... ahol csecsemő volt, onnan égő parazsat nem lehetett kivinni... amíg meg nem volt keresztelve az a gyerek, addig te onnan a cigányoktól egy gyufát nem kaptál, nemhogy tüzet, mert elvitted volna a gyerek álmát.”

„... olyankor nem gyújtanak rá, meg nem visznek el tőlem tüzet, se gyufát. Sem úgy, hogy cigarettával mennek ki. Vagy ott elszívják, ott elnyomja. De be sem lehetett menni cigarettával. Tüzet gyerekes anyától nem lehetett elvinni, nehogy elmenjen a teje! Apósom pipázott, el kellett, hogy oltsa a pipáját, nem vihette el a tüzet még abban sem!”

* szoptatós anya ha látogatta a gyereket, mielőtt elment, a földre kellett fejni a tejéből, nehogy elvigye a másik anya tejét

* szoptatós anya ha látogattott, nem kínálták, nem adtak semmit, neki kellett elvennie az asztalról az ételt, italt

* havibajos nő nem látogathatta meg a csecsemőt, ha mégis, a szoknyája szélével meg kellett a csecsemő arcát törölni, hogy ne fájduljon meg a füle

* nem volt szabad megcsokolni a talpát a csecsemőnek, mert akkor nem nő meg

* nem volt szabad egyedül hagyni, amíg nincs megkeresztelve, mert addig kicserélhetik a boszorkányok

* kenyeret, punyit tettek a fe-

je alá, ne legyen egyedül. Amíg él, az Isten ad neki kenyeret a szájába

* fokhagymát tettek egy zsebkendőbe, elűzte a szellemeket – amikor halott volt – ne verje szemmel senki, boszorkányok ellen

* macskát hagytak mellette, az meglátja a boszorkányokat, azért nem szabad a terhesség alatt bántani a macskát, mert az őrizi a gyereket

* fejéhez senkinek nem szabad ülni, mert az csak a halottnál szokás

Csecsemő táplálása, gyerekágy

Valamennyi beás nőismerősöm, aki gyereket szült, szoptatta ugyan a gyereket, de igen rövid ideig, 3–6 hónapos koráig, utána rátértek a mesterséges táplálásra, tápszer, feles-tej, de nem volt ritka a híg tejbegríz készítése, főleg éjszakára. (meglepődve szemlélték, hogy mindkét gyerekemet egy éves, ill. 18 hónapos koráig szoptattam.)

„... a bátyádat végig szoptattam, a kisebbiket is, de aztán jöttél te. El kellett választanom, mert te mindig sírtál, kevés volt a tejem. Nem tudtam elképzelni, mi a bajod. Csináljunk próbaszoptást, mondta a Ligában az orvos – 1962-ben. Kaptál gyógyszert, de bizony nem aludtál, pedig evőkanállal adtam, a kávé helyett. Akkor 3 Ft volt egy liter tej. A disznóknak főztem a krumplit, szépen összetörtem, forraltam tejet, belekevertem jó hígra, birkadudlit húztam az üvegre és megettetek. Annyit dolgozhattam melletted utána, hogy megszakadhattam ... ez volt a baj, hogy kevés volt a tej, üres volt a gyomrod, persze sírtál.”

„... a szoptatás mellett mindent ettünk, csak babot nem, erőt sem. Azért nem, mert erős volt nekije, babot azért, mert felfújta a gyereket, szelet csinált és sírt.”

„... sok levest ettünk, attól volt tej. A sör az igaz, de akkor nem igen volt. Meg tejet itunk, rántott levest csináltunk.”

„... amíg szoptattak, addig nem evett a gyerek. Nem kellett főzni neki. Amikor már akkora volt a gyerek, hogy már tudott enni, akkor az a gyerek azt ette, amit főztek. Nekik furcsa volt, hogy én a fiamnak külön főztem a krumplit 3 hónapos korában.”

„... apád kanász volt, hozott mindennap két tyúkot. Szegények voltunk. Megfőztem levesben, fogtam a combot, odaadtam a kezébe, etted. Meglátta a védőnő, behívtak a Ligába, és azt mondta az orvos, ha valami bajod lesz, lecsuktnak. 8 hónapos voltál, de csak a hátamon tudtalak vinni, olyan nehéz voltál ... apád annak örült, hogy te ettél.”

„... amikor fölsírt az a gyerek, adtunk neki enni. Nem volt annak semmi baja. Én három évig szoptattam a fiamat. Hozta a hokedlit utánam, hogy adjak neki szopni. Úgy választottam el, hogy terhes voltam a leánnyal, de akkor is szopott a terhességem alatt. Meghoztam a lányt, mondtam neki: látod, hogy sír. Azért mert te szopol.

Leköpte a lányt és azt mondta, akkor adjál most már neki szopni ... előtte megmostam a mellemet egy kis vízzel, de utána nem.”

„... ott kinn – Pascumban – mindenkinek volt teje. Ha kevés volt, akkor etették krumplival. Nem volt ott tej, hát honnan! Elment az anyja a fáluba, előtte fejt neki tejet egy pohárba sütöttek krumplit, összetörték egy kis cukorral, beletették abba a pohárba, rongyból csináltak cumit. Mikor sírt a gyerek, bele a szájába, kiskanállal tettek neki tejet és így szopott ... tele volt a kis hasa, maradt szépen. Amikor már 6 hetes volt, evett az paprikás krumplit! Csócsáltak neki és így etették ... úgy ette, hogy csak úgy csattogott a kis szája! Anyósod is így etette az összes gyerekét.”

„... nem volt ám cumi, hanem birkadudli volt. Anyósom mesélte, (93-ban halt meg 83 évesen) hogy ő úgy adott a gyerekeknek, hogy rongyból szívták ki azt a krumplit. Semmi baja nem volt. Az nem igaz, hogy a

cumit belemártották pálinkába, nem itatták azok az újszülöttet. De mákonyt itattak vele, én is főztem. Mindkét fiamnak megfőztem a mák héját. Éjjel-nappal fönn voltak. Főztem egy kicsit, úgy tea szerint. Úgy aludtak, hogy az csoda! Mondom az uramnak, ezek a gyerekek úgy alszanak. Főztél nekik mákot, mondom igen. Most már ne adj nekik többet, ne hogy bajuk legyen..”

„... volt olyan is, de el is aludt a gyerek örökre. Olyan dílihoppos bába csinálta, a máknak a haját megfőzte, azt adta a gyerekeknek, mert mindig sírt, nem aludt. Kevés volt a teje. Adott neki egy pohár mákonyt, el is aludt tőle örökre a kisgyerek. Akkor nem voltak ilyen okosak az orvosok, mint most. Pálinkáról én nem hallottam, hogy adtak volna a gyerekeknek.”

„... az anyósom arra oktatott engemet, amikor megszületett a kislányom, hogy vigyázzak arra, amíg szoptatok, „a házassággal ne foglalkozzál”. 6 hétig egyáltalán nem. Azért, mert amíg tisztul az ember a szülés

után, azt a bizonyos hat hetet várja meg, akkor könnyen teherbe marad, könnyebben kaphat egy belső betegséget.”

„...a szülés utáni hat hetet betartották ám, de be ám! Nem éltek akkor házasságot. Nem szabadott, mert mindjárt terhes maradt volna. Hát vérzik olyankor hat hétig. Hát te is csak tudod, olyankor nem szabad.”

„... igen, betartottuk a hat hetet, de nem mindegyik gyermeknél. Az elsőnél azért, mert vágással született, ezért szinte féltem megközelíteni az aszszonyt, tudtam, hogy tiszta sebalul.”

Fiatalabb adatközlőim valamennyien azt mondták, nem tartották be a szülés utáni hat hetet – főleg a második gyermeknél – arra hivatkozván: „...nem volt semmi bajom, mindent tudtam csinálni, nem kellett megvárni.”

Forrás: Cigány Néprajzi Tanulmányok 1977

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Szente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u. 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u. 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Kétszer ad, ki gyorsan ad – segítséget kérünk! *Ezúton fordulunk* *Önökhöz/Hozzátok segítségért!*

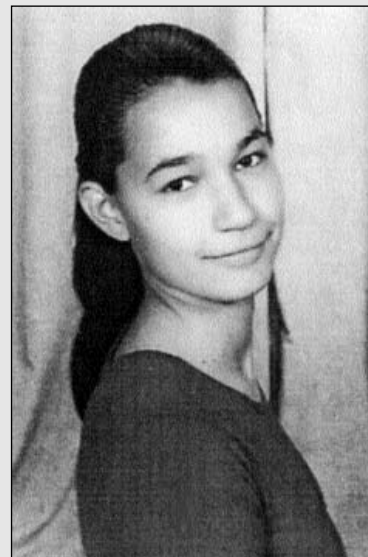
Fájdalom, de egy 15 éves abonyi kislány a közelmúltban nagyon súlyosan megbetegedett. Mindannyian jól tudjuk, hogy a leukémia mennyire embert és családtagokat testileg, lelkileg egyaránt megtörő hatalmas erőfeszítéseknek kitévő betegség. **Rékasi Edina** ebben a borzasztó betegségben szenved. A kislány jelenleg Budapesten áll gyógykezelés alatt.

**Segítsünk,
hogy felépülhessen
és hazatérhessen!**

A gyógykezelés rendkívül költséges, a nehéz helyzetben lévő család számára pedig szinte elviselhetetlen anyagi terhet jelent. Ezért gondoltuk úgy, hogy segítenünk kell!

Minden felajánlást szívesen veszünk. A gyógyulás érdekében a következő bankszámlára várjuk felajánlásaikat:

Rékasi Edvárd: 11774457-04205221

PÁLYÁZATI KIÍRÁS

„Matáv hozzáad” Matáv a civilekért, kedvezményes vezetékes szolgáltatás

Kiíró szerv: MATÁV RT.

Határidő: 2005. január 07.

Összeg: a kedvezmény átlagosan 30%

Kulcsszavak matáv díjsomag

Ki vehet részt:

Az alábbiakat kell tartalmaznia:

- a szervezet neve, tevékenysége, célja(i), 2005. évi célkitűzése
- eredeti alapító okirat vagy bírósági bejegyző végzés, vagy azok közjegyző által hitelesített másolata
- közhasznúsági igazolás
- Kérjük, hogy jelöljék meg annak a fővonalnak a számát, amelyre a Civil Díjsomagot igénybe szeretnék venni! (Az állomásnak a szervezet nevén kell lennie.)

Összefoglaló

A Matáv Magyarország vezető távközlési szolgáltatójaként, lehetőségeihez mérten segíti azok munkáját, akik a magyar társadalom, azaz mindannyiunk gondjainak megoldásán, enyhítésén fáradoznak.

A Civil Díjsomagban az országon belül kezdeményezett vezetékes távközlési szolgáltatást átlagosan 30%-os kedvezményen nyújtjuk közhasznú vagy kiemelten közhasznú nonprofit szervezetek, alapítványok, egyesületek számára. A Civil Díjsomagot egy évre, pályázati úton ítéli oda „a Matáv hozzáad” program Kuratórium.

Forrás:

Észak Alföldi Regionális Civil Portál

A pályázat leírása:

„Matáv hozzáad” program Kuratórium, 1541 Budapest

További információ:

Horváth Károlyné kuratóriumi titkár, telefon: 457-4796

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek! (Szolnok, Pf.: 77 5001)

Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft

Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft

Bokszi és Tulpica: *Cigány népmesék* 1500,- Ft

ÚJ KÖTET: Farkas Kálmán: *Elsorvasztott mozgalom* 1600,- Ft

Felhívás

Bulit, partit, kisebb-nagyobb zenés rendezvényt, jótékonysági estet szervez és nem tudja melyik előadó művészt hívja meg, mert az anyagi lehetőségei szűkösek?

A megoldás **ROMA KOKTÉL SHOW!**

A Roma Koktél Show várja csinos, fiatal, táncolni, énekelni vágyó tehetséges lányok és fiúk jelentkezését 18–22 éves korig.

Csoda gyerekek, itt a lehetőség! Tehetségesen játszol valamilyen hangszeren, kitűnően táncolsz vagy éneksz és még nem múltál el 8 éves? **Jelentkezz a Roma Koktél Show-nál.**

Természetesen a Show várja azon vállalkozó, segítőkész emberek jelentkezését is, akik támogatni, segíteni tudnák a Show működését.

Érdeklődni a következő telefonszámon lehet:

Babai János, 06-20/337-0896

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1680,- Ft,
fél évre: 840,- Ft,
negyedévre: 420,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77

Telefon:

(06) 56/513-592, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

LD
„LUNGO DROM”

Felhívás

Súlyosan mozgáskorlátozott emberként született a ma 20 éves, Ózdon élő **ifjú Ganyi Károly**. Küzd betegségeivel, a meg nem értésekkel és állandóan a miértre keresi a választ. De találkozik jó akaratú emberekkel, akik segítenek, próbálják megérteni a fogyatékkal élő emberek világát. Ezt a világot mutatja be, tárja elénk az ózdi szerző „Tolókocsi nem akadály” című művében. Sugallja, hogy az olvasó élje át a szereplők helyzetét, hozzon egy belső döntést. A teljes átélés elősegíti, hogy azonosulni tudjon a mű írójával, így megértse közlésének lényegét. Ifjú Ganyi Károlynak Isteni hite adja ehhez az erőt, mert szereti az embereket, bízik a humánus erejében.

Tisztelt leendő olvasó!

Vegye úgy kezébe ezt a kiadványt, hogy tartalmával pozitívan tudjon azonosulni! Vásárlásával (300,- Ft/db) hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalember az eladásokból befolyt összeget életfeltételeinek javítására fordíthassa.

Elérhetőség: Ganyi Károly,
3600 Ózd, Árpád vezér út 19. fsz. 2.
Telefon: 06-48/473-179
E-mail: karesz1984@freemail.hu

Szécsi Magda:

Decemberta, Januáron és Februármin...

- A „Koppány meséi” című sorozatból -

tél birodalmában, egy jégcsipkés palotában, annak is színarany tornyában, élt elégedt nagy szeretetben három tündér testvér: Decemberta, Januáron és Februármin. Olyan szépek voltak, mint a meleg szobából csodált hóesés, és olyan jók, mint az időben érkezett vigasztalás.

– Tegyük valami szépet! – mondta karácsony előtt Decemberta a fivéreinek.

– Színezzük be a hópihéket, tanítsuk énekelni a jégmadarakat? – kérdezte ugrásra készen, hogy teljesítse nővére kérését Januáron.

– Vagy építsünk ékköves világítótornyot, vagy számoljuk meg az ég csillagait? – nevetett fel pajkosan Februármin.

– Nem erre gondoltam... Ajándékozzunk meg valakit. Szerezzünk örömet egy... egy... embernek! – bökte ki Decemberta.

– Egy embernek? Mit adhatunk mi egy embernek a hópelyheken kívül? – csodálkozott el Februármin.

– Tündérek vagyunk, bármit adhatunk, ha akarunk! – jelentette ki a téltündér.

– De az emberek akarják-e, amit mi a akarunk? – tárta szét kezét tanácstalanul Januáron.

– A jéghegyről lenézünk a földre és kiválasztunk valakit, aki majd válaszol nekünk erre – mondta Decemberta, és így is tettek.

Hosszú-hosszú órákig nézték a földet és hallgatták az embereket.

– Szörnyű ez a tél! Megvesz az Isten hidege, felfalja csontjaimat a fagy. Jaj, bárcsak tavasz lenne már... – sóhajtozott egy öregasszony Alaszkában.

– Utálom a decembert! Sokba kerül a fűtés, sokba a karácsony! A tél mindig csak gondot okoz! – kiáltotta egy férfi mérgesen Lengyelországban és dideregve befutott a házába.

– Milyen szép a hóesés! Fehér meseországga változik a világ tőle. Minden tiszta, alszanak a fák, a hegyek, a tavak. Nincs szebb a télnél! De, kár, hogy nem játszhatok kint, mint a többi gyerek, mert nincs cipőm – mondta bánatosan egy kisfiú Magyarországon.

– Ó az! Neki szerezzünk örömet. A kisfiúnak – csillant fel Decemberta szeme, és fiverei helyeslően rábólintottak.

– Ki repül le hozzá hópely paripán?

– Repüljön a földre Decemberta. Nekünk őriznünk kell a telet, nehogy felébredjenek a tavasztestvérek, hiszen nekik még pihenniük kell. Nagyon nagy baj lenne, ha idő előtt szórak el virágmosolyukat a földön – szólt bölcsen Februáron, a legöregebb tél tündérfi.

– Boldogan megyek! – mosolyodott el a tündérlány és már repült is lefelé a földre, hópely paripán.

– Mi itt várunk meg, és figyelünk! Ne félj az emberektől, úgy sem láthatnak, ha nem akarod! – kiáltották utána a fiverei izgatottan, de Decemberta nem hallotta, mert már ott is volt Magyarországon, egy apró falucska utolsó házikövében, ahol a kisfiú még mindig az ablak előtt állt és a hóesésben gyönyörködött. A kicsi vályogház gerendás szobája megtelt ragyogó fénnel Decembertától.

– Jaj! Te ki vagy? – fordult hátra hírtelen a kisfiú csodálkozva.

– Decemberta vagyok, a tél tündér. És te ki vagy? – kérdezte a tündér, ezer meg ezer szeretet-csillagocskát szórva szerteszét magakörül.

– Nem szoktak a nevemen szólítani az iskolában a társaim. Csak mutogatnak felém és azt mondják: „Az a cigánygyerek!” – hajtotta le a fejét a kisfiú szomorúan.

– De ettől még van neved, ugye?

– Úgy hívnak, mint az apukámat. Sárközi Zsoltinak. De ő már nem él, elment az angyalokhoz...

– Sajnálom... De szerintem nagyon, de nagyon szép nevet hagyott rád.

– Tudom. Csak mások nem így gondolják – bólintott a kisfiú komolyan.

– Miért nem játszol a többiekkel? Te is építhetnél hóembert.

– Úgy sem játszanak velem... És hát cipőm sincs, mert mi nagyon szegények vagyunk. Tud meg tél tündér, hogy a cigányok itt rettenetesen szegények, és bármi szép is vagy, félnek tőled...

– Te is félsz, Zsolti?

– Én nem félek a téltől, csak a felnőttek.

– Azért jöttem el hozzád, hogy teljesítessem három kívánságodat. Akarod, hogy mátol mindenki a neveden szólítson?

– Nem akarom.

– Akarsz egy jó meleg cipőt?

– Nem akarok.

– Akarod, hogy játszanak veled a gyerekek?

– Nem akarom.

– Miért nem akarod? Úgy, de úgy szeretnék örömet szerezni neked... – mondta elkeseredve Decemberta.

– Nem akarom jó tündér, mert ne csak engem szólítsanak a nevemen, ne csak nekem legyen új cipőm, ne csak velem játszanak a gyerekek, hanem mindenki! Oláh Jenővel, a Pádár Petivel, a Jónás Virággal, a Farkas Arankával is. Ők is szegények, nekik is van nevük...

– Ó... – csodálkozott rá a kisfiúra Decemberta, és úgy érezte a világ minden szeretete ebbe a kisfiúba költözött.

– Ugye, nem tudsz mindenkin segíteni jó tündér?

– Az egész világon bizony nem! De te csukd be a szemed és majd meglátod mi történik – hajolt le Zsoltihoz a tél tündér, csókot lehelve az apró barna kezecskékre búcsúzóul.

A kisfiú pedig egyik ámulatból a másikba esett. Amikor kinyitotta a szemét, tűz pattogott a kályhában, anyja dúdolván főzött, apja fát vágott az udvaron, lábán új cipő csillogott, és amikor nyílt az ajtó és barátain is új cipőket látott, kacagni kezdett.

– Köszönöm tél tündér! Köszönöm! – kiáltotta hálasan az ég felé.

– Zsolti, gyertek hógolyózni! – kiabáltak be az ablakon a kékszemű gyerekek.

– Köszönöm! – kiáltott fel megint a kisfiú és futott megcsókolni az apját, és futott játszani, és még sokszor kiáltotta azt, hogy köszönöm.

– Mit köszönsz, kinek köszöngetsz? – kérdezték tőle a gyerekek, de Zsolti nem válaszolt, hiába kérdezték. Barátai nem sértődtek meg ezen, hiszen gyerekek voltak, és ők még tudták, hogy a fontos dolgokat nem tudja olyan egyszerűen kimondani az ember fia, pláne, ha csoda történik vele...

– Elégedett vagy Decemberta? – kérdezte ekkor a tél birodalmában Januáron.

– Bárcsak mindenkin segíteni tudnék! – sóhajtott fel a tündérlány.

– Nem kell mindenkin segíteni. Ne bánkódj! Miért vennéd el az emberektől azt az örömet, hogy képesek segíteni önmagukon? Akik meg nem tudnak, azokkal csodák történnek, mint ma is – mondta csendesén Februármin.

– Igazad van. Az emberek csodálatosak! Az emberek erősek! Az emberek tele vannak szeretettel, segítenek magukon és egymáson... – mosolyodott el Decemberta a könnyein át és átölelte testvéreit. A tél tündérek szép gondolataitól pedig még szebben hullott a hó, le a földre...

Hegedűs Sándor:

A kis zseni

A tanár úr nagy paksamétával a hóna alatt érkezett. A jelentést is türelmetlenül szakította félbe: közölte, hogy sok dolga van, csendet kíván. A némaságot biztosítandó, komoly feladatot bízott az osztályra, nevezetesen a számok összeadását egytől százig. Régen kezdte a pályáját, a feladatot sem most adta fel először, pontosan tudta, hogy mennyi időt vesz igénybe, hogy kitart az az óravégig. Alig mártotta azonban a tintatárba ötödször a tollát, amikor egy kisfiú máris kiment a katedrához s – ahogy kérte – a fülébe súgta a helyes eredményt.

– Ötezer ötven.

– És ezt most számolta ki?! – nézett rá összevont szemmel a tanár.

Szó szót követett – immár felemelt hangon. A kisfiú erősködött, hogy ott és akkor végezte el a számítást, a tanár viszont egyre inkább arra hajlott, hogy valamelyik korábbi tanítványa adta tovább a helyes végösszeget a következő diáknemzedéknek.

– Gauss, maga nem mond igazat! Be is bizonyítom! Adja össze háromezreztől négyezreig a számokat, de ugyanolyan fürgén, mint... Most meg mit irogat? Miért nem figyel rám, ha egyszer magához szólok? Mit képzelsz...

– Harmincezer ötven – vágott közbe a fiú.

A tanár arcára kiült a döbbenet, hiszen ellenőrizni csak úgy tudta volna az eredményt, ha maga is nekiül, és előbb leírja, majd összeadja a hosszú számoszlopot. Háromezre meg háromezrekettő meg háromezrehárom... Nincsen rá ideje, de azt sem hagyhatja, hogy ez a szemtelen kis kölyök átverje. Most is milyen gúnyosan néz!? Lám

már a többiek is abbahagyták a számítást és viyogognak...

A kisfiú, látva a teljes tanácstalanságot, megszánta a katedra urát s elárulta a titkot.

– Egyet vettem előlről és egyet hátulról – mondta magyarázólag.

No, ettől ugyan nem lett okosabb a tanár úr, sőt ha lehet, még vesztettebbül nézett.

– Egy meg száz az százeg. Kettő meg kilencvenkilenc az százeg. Három meg kilencvennyolc az százeg. Ötvenszer százeg az ötezer ötven! Háromezre meg négyezre az hétszázeg. Háromezrekettő meg háromszázkilencvenkilenc az hétszázeg... Ötvenszer hétszázeg az harmincezer ötven.

A tanár egy tiszta lapot kapott elő izgatottan, s ceruzája máris szántotta a papírost.

– Más számoknál is igaz! – törölte meg gyöngyöző homlokát.

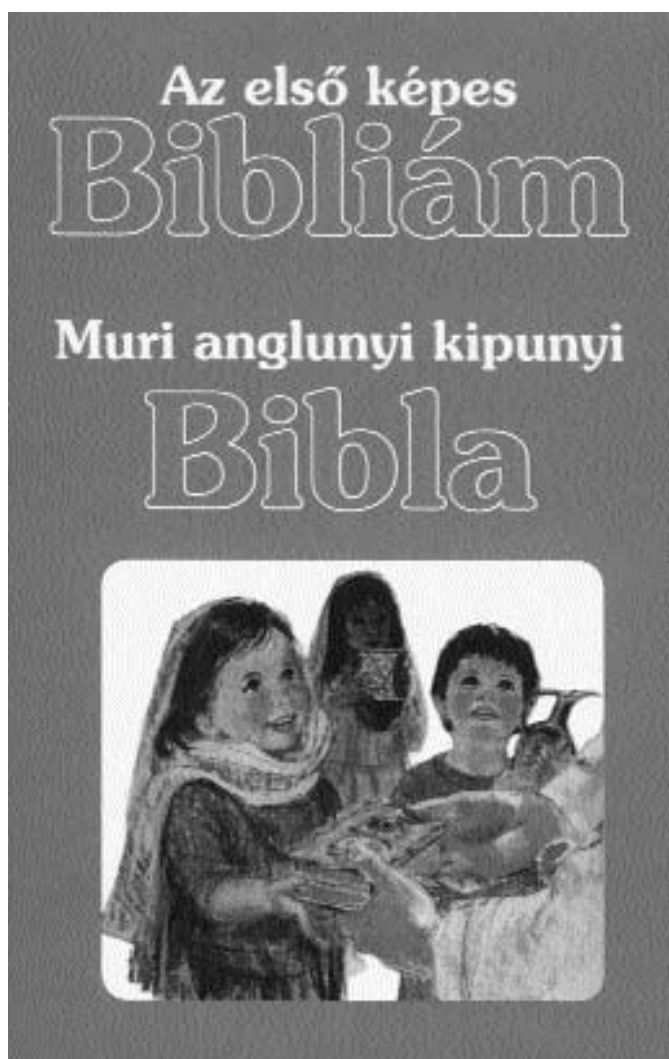
Felállt s a diákjához sietett. Hosszan magához ölelte, megsimogatta fejét. Olyan érzelmi viharok dúltak benne, hogy az iskolában kötelező magázásról is megfeledkezett.

– Ne haragudj, kisfiam! – mondta, majd hosszas szünet után folytatta. – Nem is tudod, hogy mit tettél.

Karl Friedrich Gauss, a kisfiú, aznap új fejezetet nyitott a matematikában: felfedezte a számtani sor összképletét. Később jelentős matematikusként, csillagászként, fizikusként ismerte meg nevét a világ. Ekkor azonban még csak elemi iskolás volt. Ez az ölelés és ez a megrendült tekintet egész életébent elkísérte.

A Tessedik Sámuel Alapítvány kiadásában jelent meg magyar és első ízben cigány (lovári) nyelven Az első képes Bibliám. A kötet a 125 legkedveltebb bibliai történetet tartalmazza *Kenneth N. Taylor* egyszerű szavaival átfoglalmozva. A történeteket *Richard és Frances Hook* szép rajzai illusztrálják, cigány nyelvre *Choli Daróczi József* fordította. A kiadók remélik, hogy a Képes Biblia hozzájárul ahhoz, hogy a cigány nyelvet minél több gyermek szépen megtanulja és használja, és ezáltal megtanulja a Biblia legszebb, legfontosabb történeteit is.

Kadoj la Mariako shavo. Seros pe lesko anav?
Voj si o Jezus! Le Devlesko shavo, ba ande e
jasla arakhadyilas, kothe kaj le bakra thaj le
megarura beshen. Baro kraj sas ande o cheri
Kana inke sar shavoro na avilas tele pej phuv.
Kaj arakhadyilas o Jezush?

Lukach 2

Ez Mária kisfia. Emlékszel a nevére? Ő Jézus!
Isten fia, de jászolban született, ahol a bárányok
és a szamarak élnek. Nagy király volt a menny-
ben, mielőtt gyermekként a földre jött.
Hol született Jézus?

LUKÁCS EVANGÉLIUMA 2.

Ezek a pásztorok a szabadban vigyáztak a
nyájukra. Hirtelen egy angyalt láttak. Az angyal
elmondta nekik, hogy Jézus megszületett egy
jászolban, Betlehem városában. Most sok más
angyal is jött. Dicsőítik Istent, mert Jézus eljött
a megváltásunkra.

Mit mondott az angyal a pásztoroknak?

LUKÁCS EVANGÉLIUMA 2.

Kadal bakrara slobodos avral losarnas pe pengi turma. Jokharsa ekhe andyelos dikhle. O andyelo phendas lenge ke arakhadyilas o Jezush ande o foro Betlehem, pel forosko agor Ande ekh khaseski balaji. Atunchi vi majbut kavera andyelura avile. Asharen le Devles kaj o Jezus tele avilas te paruvamen.

So phendas o andyelo le bakrarenge?

Lukach 2

A pásztorok a városba szaladtak, hogy megkeressék a kisbabát. Egy jászolban találták meg, ahogy az angyal mondta. Mária dajkálja a csecsemőjét. Jézus olyan volt, mint bármilyen más kisbaba, de a pásztorok tudták, hogy Ő Isten fia. Az angyal elmondta nekik, hogy Jézus a Megváltó.

Hol találták meg a pásztorok Jézust?

LUKÁCS EVANGÉLIUMA 2.

La bakrara ande o foro nashle te roden le cine shavores. Ande ekh khaseski balaji arakhleles,

kade, sar so o andyelo phendas. E Maria chichisarel le shavores. O Jezus tumna kasavo sas sar sako kaver shavoro, ba le bakrara zhan-na ke voj si le Devlesko shavo. O andyelo phendas lenge ke voj si o parudari.

Kaj arakhle le bakrara le Jezushes?

Lukach 2

Simeon nagyon öreg ember. Sok éven keresztül várt, hogy lássa Isten fiát. Mária és József elhozták a kis Jézust a templomba. Simeon most nagyon boldog. Köszönetet mond Istennek ezért a különleges gyermekért. A hosszú várakozásnak vége!

Kire várt Simeon, hogy láthassa?

LUKÁCS EVANGÉLIUMA 2

O Shimeon aba zurales phuro manush silo. But-but bersha azhutyardas pe kodi ke te shaj dikhel le Devleske shaves. E Maria thaj o Jozhef ande le cine Jezushes andej khangeri. Akanak o Shimeon zurales baxtaleske inkrelpes. Rudyimasko najisipe phenel le Devleske Anda kado cino devlukano shavo. Le lungone azhutyarimasko agor kerdyilas!

Pe kaste azhutyarlas o Shimeon, te shaj dikhelles?

Lukach 2

L. D. Horoszkóp

2004. december

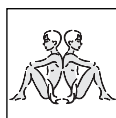
KOS (III. 21.–IV. 20.) –

Az eredetiséget magának követeli, sőt azt akarja, hogy környezetében mindenki zseninek tartsa. Igaz, hogy mindene megvan, hogy ez valóban így legyen: szellemi erő, hatalomvágy, sőt a szükséges nagyzási hóbot is, hogy meggyőzze önmagát, hogy különbözik a többiekétől! Az ünnepek alatt azért nézzon magába... És vegye észre társát is, aki türelmes, okos szeretetre méltó ember, és akit elhanyagolt ebben az évben!

BIKA (IV. 21.–V. 20.) –

Amit leginkább megfigyelhetünk Önnél, az egy bizonyos kiegyensúlyozatlanság. Az állandóságra törekszik, de szüntelen keresi a változást is. Nyugodjon meg, ez az ellentmondás csak látészólagos. Ez teszi lehetővé, hogy újra meg újra megújítsa személyiségének alapjait, azzal a feltétellel, hogy ez a fejlődés vagyonának növelésére szolgál. Az ünnepek alatt ne feledkezzen meg az érzelmek fontosságáról sem... Bár, ezt nem lehet pénzzel megoldani, bármennyire is szeretné!

IKREK (V. 21.–VI. 21.)

– Megvan az adottsága, hogy képekben gazdag nyelvezetével észre tudja vetetni magát, mivel beszéde azt a benyomást kelti, hogy Ön nem úgy gondolkodik mint a többi ember. Viszont gyakran enged a csábításnak: előnyben részesíti a könnyed fecsegést a komoly beszélgetésekkel szemben, pedig intellektuális képességei átlagon felüliek lehetnek. Szép ünnepek elé néz, lebeszéli még a csillagokat is az égről a kedvesének, szeretteinek...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) –

Családi környezetét eredeti és nagyon független emberek alkotják. Ez jól jön, mivel így érti meg a családi kapcsolatokat. Ön minden, csak nem otthonülő! A világon mindennél jobban szereti hozzátartozóit, de az érdekük azt kívánja, hogy önnel csak telefonon keresztül tartsák a kapcsolatot. Az Ön elképzelése, hogy a családi összejöveteleket interneten tartsák. Ez most nem jön be! Idén együtt lesz a nagy család, és végre mindenki megérinthei önt a valóságban is, hiszen alig látják egész évben!

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) –

Ez a bolygó állás jelentősen befolyásolja életét. Részben arra ösztönzi, hogy szenvedélyes és birtokló kapcsolatokat teremtsen, másrészt érzékennyé teszi partnere önről alkotott képének megértésére. Amire leginkább szüksége van, hogy partnere úgy gondoljon önre, mint egy független és mások szabadságát tiszteletben tartó kimagasló egyéniségre. Gyakran csak a gyermekeivel sikerül megtalálnia ezt az egyensúlyt! Legyen szép, békés ünnepe – minden oka meg lesz erre.

SZÜZ (VIII. 24.–IX. 23.)

– Amit igazán szeret, az a kutatás, megismerés, elemzés, felfedezés. Ha lehet egyedül és a legeredetibb eszközökkel. Ön a szellemi akrobatika kiválósága, egy gondolatokat gyártó Indiana Jones! Ha elemében van, környezete nem győzi követni! Egy biztos: az Ön által vívott csata (gyakran olyan ellenfelekkel, akiket csak Ön lát!) az emberiségért, a haladásért és a szabadságért folyik. Legyen művész, műszerész, politikus vagy örült, előre is köszönjük! Ha van ideje jusson eszébe, hogy nem kivételesen, de már megint itt a karácsony... Bocsnat az emlékeztetésért, de talán tud kezdeni valamit ezzel az információval is...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.)

– Mihelyt előkelő fogadáson találja magát, úgy érzi Ön a hal a vízben. Lesz része benne. Örüljön! A karácsonyi bevásárlásra azért szakítson időt...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) –

Az Ön természetes állapota: mindig túlterhelt! Csak a tevékenységében és az általa kiválasztott stresszben érzi jól magát! Ebből a tükrökből nézve a hónapot, Ön csodásan fogja érezni magát! Éljen a stressz!

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) –

Otthonában feszült helyzet alakul ki, amikor két rokona vitába keveredik. Jobb, ha most nem szól bele a dologba, mert ezen múlik milyen hangulatban kopogtat be Önhöz a karácsony... – Békés születésnapot kíván a Lungo Drom szerkesztősége minden Nyilas jegyű olvasójának!

BAK (XII. 22.–I. 20.) –

Nagyon-nagyon érdekesen hat Önre a mostani bolygó állás, mivel arra kényszeríti, hogy identitását bizonytalan alapokon alkossa meg. Olyan alapokon, amelyekben most több a megérzés, mint a józan ész. Ez a csillagállás a legkedvezőbb a tehetségnek, olyan mértékben, ahogy ki tudja használni az ihletét egy teljesen új értelemben. Ilyen lehetősége legközelebb csak 2 év múlva lesz. Töltse alkotással az ünnepeket! A szerelemben vigyázzon az ábrándokkal... – Minden Bak jegyű olvasónknak szép születésnapot kívánunk!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) –

Egyre szorosabb lesz kapcsolata titkos szerelmével és egyre nagyobb felelőséget érez iránta. Itt az ideje, hogy elgondolkozzon kettejük jövőjén! Melankolikus hangulatban múlnak el az ünnepek, és Ön örülni fog a hétköznapi napoknak...

HALAK (II. 20.–III. 20.)

Túl sokat foglalkozik mások ügyeivel, ahelyett, hogy saját magára és családjára koncentrálna. Nézze át eddig elért eredményeit és próbáljon meg ezekből következtetéseket levonni! Békés ünnepek elé néz, ha bezárja ajtaját a bajkeverők előtt, és megválogatja, hogy kit ültet le az asztalához, kinek önti ki a szívét, és, hogy kívül bújik ágyba... Mert most van kik között válogatnia. Válogasson kapkodás és csodálkozás nélkül!

L. D. Horoszkóp

2005. január

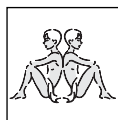
KOS (III. 21.–IV. 20.)

– Ebben az évben úgy tűnik, eluralkodik Önön a félelem, ami ellen sajnos a Kosok legendás ereje sem tehet semmit. A dolgok csak úgy megtörténnek, és nem képes befolyásolni őket. Észreveszi, hogy 2005-ben a végzetl van dolga, ezért felesleges harcot folytatni ellene! Legyen, aminek lennie kell...

BIKA (IV. 21.–V. 20.)

– Feszült, ideges esztendő elé néz, aminek oka csakis Önben keresendő, mert képtelen hinni, képtelen bízni az emberekben, pedig sokan vonzódnak Önhöz és segíteni is megpróbálnak! Fogadja el, bármit hoz a sors, de ne felejtse el, hogy ha másokból annyi jót tud kihozni tanácsaival, lelkesedésével, akkor talán önmagából is előcsalogathatná, mind azt a jót, amivel széppé tehetné a napjait... A szerelem Önre talál!

IKREK (V. 21.–VI. 21.)

– Nagy bajban lehet, mert 2005-ben az éretlenebb természetű kerülhet felszínre. A jelek szerint nem a megfelelő emberrel hozta össze a sors, jobban tenné, ha menekülne a kapcsolatból, de hát az Ön éretlen éne uralkodik most...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.)

– 2005 a tévedések éve! Még abban is téved, hogy azt hiszi sokat utazva viszszererheti fiatalágát, és erőszakkal, korlátok közé szoríthatja párját, aki a kalitkából is másfelé kacsingat. Egészségében drasztikus változás várható, és talán műtetre is sor kerül... Nagyon bölcsen tenné, ha a jó dolgokra

összpontosítana, és nem gondolna óránként arra, hogy veszíthet! Ki Ön, hogy nem veszíthet?! Élje meg pozitívan ezt is...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.)

– Ebben az évben egyre tisztábban látja, hogy mire vágyik, és miket rontott el eddig életében. Rájön, hogy nem kell mindent az irányítása alatt tartani, Ön nélkül is mennek a dolgok. Szerelmével egyesbe jönnek, de a körülmények hamar megváltozhatnak, ha Ön nem változik, csak hazudja a változást! Ne hazudjon! És önmagát se csapja be...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.)

– 2005-ben is türelmetlen és nyughatatlan! Értse meg, hogy Önnek szüksége van gyökerekre, biztos alapokra a jövőjét illetően, amihez a későbbiekben visszavonulhat. Ebben az évben is legszívesebben messzire rohanna, mert gyűlöli a korlátokat. Ha nem vigyáz, akkor 2005-ben egyedül maradhat, elveszítheti vagyonát, munkáját és a szabadságát is! Kerülje a piszkos üzleteket, és foglalkozzon többet lelkiéletével... Emberismeretét is fejleszthetné, akkor nem csalódna annyit 2005-ben! Valaki imádja Önt...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.)

– Irigyni fogják, és végre változtathat azon, amivel elégedetlen! Kedvese állandó örömteli boldog hangulatra vágyik és Ön ezt 2005-ben meg is tudja adni neki, mert sikereinek hatására legyőzi depresszióját, újra felfedezi az élet örömeit, a természet szépségét. Ez az év költözést, változást, és sok sikert hoz Önnek!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.)

– Ne hagyja, hogy bolondnak nézzék, hogy fel és kihasználják! Élje a saját életét, hiszen a Skorpió nem igazán tud mások előtt hajlongani! Elég ereje lesz ahhoz 2005-ben, hogy egyedül intézze a dolgait! Sikeres évre számíthat az üzletben, de nem a szerelemben!

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.)

– Betegség, csalódás, veszteség, családi zűrók: teljesíthetetlen ígéretekkel lesz tele ez az esztendő!

Az Ön gögje az, ami hívta a sorsot, hogy tanuljon meg alázatos lenni! Kémény év következik, de Ön újjászületik 2005-ben, és egészen másképp fogja látni a világot, ha képes elfogadni a KARMA törvényét...

BAK (XII. 22.–I. 20.)

– Szeretne magasabb társadalmi körökbe jutni, de ez 2005-ben sem fog sikerülni, mert leragad a múltnál, képtelen az elszakadásra! Egy baleset, egy utazás megváltoztathatja egész eddigi életét, ami bár szenvedéssel jár, mégis boldogságot hozhat, és új világlátást, amire rácsodálkozik és meg is ijedhet. Önön múlik, hogyan használja fel tapasztalatait, de azt mindenképpen megtanulja ebben az évben, hogy a világ nem fekete vagy fehér, hanem is-is... Legyen nyitottabb, ne féljen az élettől!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.)

– 2005-ben itt az ideje, hogy gyakorolja a jogait. Már elég érett ahhoz, hogy ne keljen terelgetni... Ebben az évben, ha sikeres akar lenni az élet minden területén, legyen dacos vagy inkább kitartó és következetes. Máris sok van a vállán, ne vállaljon fel újabb terheket, mert nagyot fog esni... Szerelmi élete jól alakulhat, ha felismeri végre, hogy ki az, akire valóban szüksége van! A többiekéről szívfájdalom nélkül mondjon le... Ne ábrándozzon!

– A várva várt szerelem éve lehet! Korábban valaki igen csak megnyirbálta az ön bizalmát, és félt a kapcsolatteremtéstől. 2005-ben beleszeret valakibe, akit valóban minden ízében akar. Ne szalassza el buta félelmek miatt, hiszen Ön szerethető! És ne aggodalmaskodjon jelentéktelen dolgokon, mint általában teszi. Önnek lenne kifizetődő, ha ebben az évben nem lenne pletykás, se kétszínű, se irigy... Ne ugrassza össze a barátait! Legyen természetes és megnyerő. Izgalmas éve lesz!

HALAK (II. 20.–III. 20.)

– A várva várt szerelem éve lehet! Korábban valaki igen csak megnyirbálta az ön bizalmát, és félt a kapcsolatteremtéstől. 2005-ben beleszeret valakibe, akit valóban minden ízében akar. Ne szalassza el buta félelmek miatt, hiszen Ön szerethető! És ne aggodalmaskodjon jelentéktelen dolgokon, mint általában teszi. Önnek lenne kifizetődő, ha ebben az évben nem lenne pletykás, se kétszínű, se irigy... Ne ugrassza össze a barátait! Legyen természetes és megnyerő. Izgalmas éve lesz!